

DRVO tehnika nameštaj

91771451512008

broj 85 ■ godina XXII ■ januar 2025. ■ cena 300 dinara ■ godišnja pretplata 2.200 dinara ■ za inostranstvo 50 evra

 BACCI 1978
AUTOMATION

Robotika i automatizacija
u proizvodnji nameštaja

NOVO

Poliesterski premaz bez stirena:

UGODNIJE I ZDRAVIJE REŠENJE ZA FARBANJE NAMEŠTAJA BEZ NEPRIJATNOG MIRISA

Kada je reč o zaštiti nameštaja izrađenog od MDF-a, furnira i masiva, ključno je da boja i premaz koji koristimo budu sposobni da izdrže najzahtevnije uslove. Povećana vlažnost u kupatilima i kuhinjama, pojava plesni, izloženost jakim deterdžentima i sredstvima za čišćenje, kao i neprestano habanje – svi ovi faktori nameću potrebu za premazima izuzetne otpornosti.

Tu na scenu stupa Irkom sa svojom linijom **Ultra Profesional**, koja industrijskim korisnicima nudi vrhunska rešenja za zaštitu nameštaja. U našem asortimanu ističe se jedan od najpouzdanijih proizvoda – **Ultra wood poliester primer**. Ovaj premaz pruža izvanrednu zaštitu zahvaljujući poliesterko-poliuretanskoj tehnologiji.

Šta premaze bez stirena čini superiornijim u odnosu na one sa stirenom?

Premazi bez stirena predstavljaju ekološki prihvatljivije rešenje jer emituju manje isparljivih organskih jedinjenja (VOC), smanjujući zagađenje i štetne uticaje na zdravlje. Ovi premazi stvaraju bezbednije radno okruženje, jer oslobađaju manje toksičnih isparenja u poređenju sa stirenskim formulacijama. Pored toga, premazi bez stirena su često nezapaljivi, što ih čini sigurnijim za upotrebu u industrijskim okruženjima.

Zašto je Ultra wood poliester primer izbor broj jedan?

Pre svega, ovaj primer se odlikuje izuzetnom moći zapunjavanja i visokim sadržajem suve materije, što ga čini idealnim za brzo postizanje tvrdoće. Ova osobina ključna je za obezbeđivanje dugotrajnog, besprekornog završnog sjaja, bez rizika od kasnijih defekata. Uz to, potrošnja završnog laka značajno je smanjena, što donosi dodatne uštede. Preporučujemo upotrebu završnog emajl-laka sa sjajem većim od 95%, kao što je Ultra Wood poliuretan emajl WF 190SV.

Jedan od najnovijih proizvoda u našem portfoliju je **Ultra Wood poliester primer WPW 290SF**, inovativan premaz bez stirena koji spada u grupu nezapaljivih proizvoda. Idealan je za primenu preko poliuretanskih izolanta (Ultra wood poliuretan izolanti WIT100 i WIW100), a završni premaz može biti bilo koji od naših visokokvalitetnih emajl-lakova ili transparentnih lakova iz serija 100 i 300.

Odabir kvalitetnog premaza ključan je za dugotrajnu zaštitu nameštaja, naročito u vlažnim i zahtevnim uslovima. Pravilna kombinacija prajmera i završnih slojeva osigurava otpornost na vlagu, habanje i hemijska sredstva, uz postizanje trajnog sjaja i estetike.

Jednom klijent,
uvek PARTNER.

GAJ

INŽENJERING
I OPREMANJE

Cara Dušana 266, 11080 Zemun

T. +381 11 316-21-29

E. gaj@gajinzenjering.rs

gajinzenjering.rs

- | Proizvodnja nameštaja
- | Opremanje enterijera
- | Projektovanje
- | Izvođenje građevinsko-zanatskih radova

MAŠINE ZA OBRADU DRVETA I METALA

RADEK mašine se proizvode po strogim merama kvaliteta i industrijskim standardima, sa maksimalnom posvećenošću svakom detalju proizvodnje pažljivo odabranih komponenti dokazanog kvaliteta i izdržljivosti. Tim RADEK-a može se pohvaliti da je uspešno instalirao preko 3.000 mašina za obradu drveta i metala u regionu Balkana.

Posetite našu web stranicu i otkrijte široku ponudu mašina za obradu drveta i metala!

www.radek.rs / +389 70 215 994 / info@radek.com.mk

MONTAŽA I OBUKA

SERVIS I TEHNIČKA PODRŠKA

REZERVNI DELOVI

DRVOTEHNIKA

Revijalni časopis za poslovnu saradnju, marketing, tržište, ekologiju i tehnologiju u preradi drveta, proizvodnji nameštaja, šumarstvu i graditeljstvu

Časopis izlazi tromesečno

Izdavač

EKOpress Blagojević d.o.o.

NOVI BEOGRAD

Antifašističke borbe 22, lokal 22

Tel/fax: +381 (0) 11 213 95 84, 311 06 39

mob: +381 63 289 611

www.drvotehnika.com

e-mail: office@drvotehnika.com

Godišnja pretplata 2.200 dinara

Pretplata za inostranstvo 50 evra

Izdavački savet

- Dragan Bojović, UNIDAS, Beograd
- Božo Janković, ENTERIJER Janković, Novi Sad
- Bogdan Kavazović, TIK stolarija, Sr. Mitrovica
- Stevan Kiš, EuroTehno, Sremska Kamenica
- Radoš Marić, MARIĆ, Čačak
- Rajko Marić, MICROTRI, Beograd
- Dr Živka Meloska, Šumarski fakultet Skoplje
- Dr Goran Milić, Šumarski fakultet Beograd
- Golub Nikolić, NIGOS elektronik, Niš
- Dr Nebojša Todorović, Šumarski fakultet Beograd
- Dragan Petronijević, MOCA, Jablanica
- Gradimir Simijonović, TOOP WOOD, Beograd
- Vesna Spahn, WEINIG, MW Group, Kruševac
- Milorad Žarković, ORAGO TERMO-T, Hrtkovci

Osnivač, vlasnik i prvi urednik

- Mr Dragojlo Blagojević

Redakcija

- Nemanja Jokić, direktor, glavni i odgovorni urednik
- Zoran Perović, tehnički urednik
- Lazo Šinik, saradnik, Banja Luka
- Mirjana Cenić, saradnik, Grdelica

Stručni konsultant

- Prof. dr Zdravko Popović, Šumarski fakultet
- Dipl. ing. Dobrovoje Gavović, Beograd
- Snežana Marjanović d.i.a. AMBIENTE, Čačak

Uplate za pretplatu, marketinške

i druge usluge izvršiti na tekući račun broj

160-176289-53, BANCA INTESA ad Beograd

Devizni račun:

IBAN: RS35160005010001291720

Redakcija se ne mora slagati sa mišljenjem autora i izjavama sagovornika

Redakcija ne preuzima odgovornost za sadržaj reklamnih poruka, niti za informacije u autorskim tekstovima

Redakcija bez konsultacije sa autorima ili sagovornicima može integralno ili u delovima objavljivati tekstove iz prethodnih izdanja

Priprema, štampa i distribucija
EKOpress Blagojević d.o.o.

Registarski broj APR: NV000356

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Narodna biblioteka Srbije, Beograd

ISSN 1451-5121

COBISS.SR-ID 112598028

U drvnom sektoru nema optimizma

Dragojlo Blagojević

Uz iskrene želje za dobro zdravlje, sreću i uspešno poslovanje u Novoj 2025. godini, našim čitaocima želimo više stabilnosti i optimizma u poslu, kao i mir svim ljudima ove napačene planete...

I ovoga puta na stranicama našeg časopisa nudimo obilje informacija iz oblasti tehnologije, mašina, opreme, repromaterijala i tržišta vezanog za preradu drveta i proizvodnju nameštaja. Opširno pišemo o oktobarskom Sajmu nameštaja, nekada jednoj od najznačajnijih manifestacija u sferi proizvodnje i distribucije nameštaja, dizajna, drvne industrije i pratećih delatnosti u Jugoistočnoj Evropi. U izuzetno poslovnoj atmosferi održan je i Sajam mašina, alata i repromaterijala za drvnu industriju, o čemu takođe pišemo u ovom izdanju.

Po kvalitetu izrade, materijalu i dizajnu izloženih modela, protekli Sajam nameštaja je bio na nivou prethodne manifestacije, bio je realna slika društvenih prilika, imao je neočekivano mali broj izlagača i pristojnu posetu, ali je i ovog puta posebno osveženje ove manifestacije bila **izložba mladih dizajnera...**

Veći deo ovog izdanja posvetili smo problemima u preradi drveta i proizvodnji nameštaja uzrokovanih svetskom krizom i smanjenom potražnjom za proizvodima drvnog sektora. Nakon desetak godina permanentnog rasta, prvi pad obima proizvodnje u drvnom sektoru zabeležen je polovinom 2022. godine i od tada ovaj sektor svake godine beleži manji obim proizvodnje i izvoza, a sve veće probleme. Tako je bilo i prošle godine. Prema podacima PKS, od januara do avgusta 2024. godine u poređenju sa istim periodom 2023. godine **proizvodnja nameštaja** je zabeležila pad od 3% dok je **prerada drveta i proizvoda od drveta** imala pad od 3,9%.

Uz pad cena u preradi drveta, zabeležen je porast zaliha u proizvodnji nameštaja. U drvoprerađivačkom sektoru je zabeležen blagi pad broja zaposlenih, a zarade u drvnom sektoru su znatno manje od republičkog proseka. U spoljnotrgovinskoj razmini drvni sektor je ostvario suficit prvenstveno zbog nešto većeg izvoza nameštaja. Najveće količine nameštaja dobrog kvaliteta izvozimo u razvijene evropske zemlje, a nameštaj koji uvozimo uglavnom stiže iz Poljske, Turske, Bosne i Hercegovine i Kine.

U drvnom sektoru, međutim, nema optimizma, jer u jednom istraživanju PKS, skoro četvrtina ispitanih firmi je ocenila da je poslovna klima loša, a 66,3% smatra da je poslovni ambijent nepromenjen. Kada je reč o očekivanjima, oko 38% kompanija očekuje da će poslovna klima napredovati, dok 49,4% kompanija očekuje nepromenjeno stanje. Oko 12,7% očekuje pogoršanje poslovne klime.

Biće dobro ukoliko do kraja 2024. godine pad u preradi drveta i proizvodnji nameštaja zadrže nivo iz prvih osam meseci prošle godine, jer je činjenica da se veliki broj država nalazi u krizi, u recesiji ili pred recesijom, da u Evropi dugo bukti rat, da se ratuje na Bliskom istoku, da je svet podeljen i da je na ivici većih sukoba, a sve to zajedno određuje dalje tokove privrede uopšte. Brojna su ograničenja i zastoji u razvoju drvnog sektora, od činjenice da je, pritisnuta brojnim problemima, naša država sve manje u prilici da pruži ozbiljnu podršku drvnom sektoru i da dugo toleriše ili produkuje nered u šumarstvu, posebno zbog sistema raspodele sirovine iz državnih šuma, koji je već dugo praćen netransparentnošću i korupcijom.

I opet ćemo, po ko zna koji put, ponoviti da je korupcija jedan od najvećih problema i da postoji u svim delovima našeg društva, ali je najprisutnija tamo gde postoje monopol i velika diskreciona ovlašćenja u donošenju odluka, a nedostaju mehanizmi za utvrđivanje odgovornosti pojedinca. Ova pojava je rasprostranjena u svim delovima sveta i što je institucionalni sistem slabiji, korupcija je više izražena. Korupcija je u našoj zemlji endemska bolest i funkcioniše na svim nivoima, a što je nivo veći, veća je i količina koruptivnog novca, tvrde stručnjaci. Korupcija, prevara i laž postaju cenjeni, skoro uvaženi i dominantni oblici ponašanja. Za korupciju i privredni kriminal se u ovoj zemlji u proteklom decenijama odgovalaralo znatno manje nego što je to praksa zahtevala, a to su jasni indikatori kako funkcionišu tužilaštvo i pravosuđe. ■

SVEČANO OBELEŽENE 104 GODINE OD OSNIVANJA ŠUMARSKOG

Sistematsko širenje svesti o socijalnom i opštedruštvenom

Svojim aktivnostima Šumarski fakultet Univerziteta u Beogradu nastavlja da se jasno prepoznaje i identifikuje po specifičnom i jedinstvenom značaju, po raznovrsnosti doprinosa unapređenju životne sredine, energetike, šumarstva, drvne industrije, ruralnog i urbanog razvoja, odnosno održivog razvoja Srbije uopšte, ali i po naučnim i stručnim dostignućima, kreativnosti i akademskoj odlučnosti i čestitosti.

Svesni vremena i okolnosti u kojima živimo i radimo, nastavićemo sa daljim hitnim reakcijama, od kojih će neke biti karaktera "bolnih rezova" u svrhu stvaranja još boljih uslova za budućnost nas i onih koji dolaze posle. Ono što je važno podvući jeste da se kockice našeg rada polako slažu u željeni mozaik, koji će svoju konačnu formu dobiti pri kraju našeg mandata.

Godišnjica je prilika da se setimo pređenog puta i da ocenimo sa koliko odgovornosti, ozbiljnosti i uspeha smo pre više od jednog veka preuzeli obavezu obrazovanja stručnjaka u oblasti šumarstva i zaštite prirode, tehnologija drveta, pejzažne arhitekture i hortikulture i zaštite zemljišta i vodnih resursa. Ako se dakle osvrnemo na prošlost, videćemo da sa ponosom možemo reći da smo u tom zadatku bili vrlo uspešni. Ova ustanova je proizvela preko 12.400 diplomiranih inženjera, odbranjeno je oko 440 magistarskih radova, 900 master radova i oko 380 doktorskih disertacija, a nastavljamo i sa obrazovanjem i stručno-naučnim osposobljavanjem studenata van naše zemlje.

Tokom prethodne godine nastavili smo sa brojnim aktivnostima u okviru programa obrazovanja, naučno-istraživačkog rada, promocije naših studijskih programa, saradnje sa različitim institucijama u zemlji i inostranstvu, učešća na brojnim sajmovima obrazovanja i susretima gde nauka i struka razmenjuju znanja i iskustva. Ono što nas je posebno obradovalo i pružilo izvesnu satisfakciju jeste činjenica da je, posle više od 10 godina permanentnog svakogodišnjeg smanjenja broja studenata, ove godine ovaj pad zaustavljen, te je broj upisanih studenata Fakulteta blago povećan... One koji na putu uspeha malo uspore, podsećam da i najsporiji, ako ne gube iz vida svoj cilj, idu još uvek brže od onih koji lutaju bez cilja – ističe dekan Šumarskog fakulteta u Beogradu, profesor dr Branko Stajić.

Naš sagovornik dekan Šumarskog fakulteta, prof. dr Branko Stajić

Dana 05. decembra 2024. godine na Šumarskom fakultetu Univerziteta u Beogradu održana je Svečana akademija povodom obeležavanja Dana Fakulteta i 104. godine njegovog postojanja i rada. Tog dana davne 1920. godine osnovan je Poljoprivredni fakultet sa dva nezavisna odseka: Poljoprivrednim i Šumarskim i tada je zvanično počela nastava za prvu generaciju studenata šumarstva na jednom od šest najstarijih fakulteta Beogradskog Univerziteta. Tim povodom je naš sagovornik bio **profesor dr Branko Stajić**, dekan Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

– Ulazeći polako u 105. godinu svog postojanja i rada, Šumarski fakultet nastavlja da se, kao jedini fakultet ovakvog profila u Srbiji, svojim aktivnostima jasno prepoznaje i identifikuje po specifičnom i jedin-

ekološkom, privrednom, značaju Šumarskog fakulteta

Fotografije Jovan Mitrović

stvenom značaju, po raznovrsnosti doprinosa unapređenju životne sredine, energetike, šumarstva, drvene industrije, ruralnog i urbanog razvoja, odnosno održivog razvoja Srbije uopšte, ali i po naučnim i stručnim dostignućima, kreativnosti i akademskoj odlučnosti i čestitosti – kaže na početku našeg razgovora profesor Stajić.

–Ove godine nastavili smo rukovođenje Fakultetom u novom – drugom mandatu, potpuno svesni vremena i okolnosti u kojem Fakultet i svi mi živimo i radimo, u odnosu na prošlosti kada je bilo mnogo bolje i lakše. Nastavićemo sa daljim hitnim reakcijama, od kojih će neke biti karaktera “bolnih rezova” u svrhu stvaranja još boljih uslova za budućnost nas i onih koji dolaze posle. Ono što je važno podvući jeste da se kockice našeg rada polako slažu u željeni

mozaik, koji će svoju konačnu formu dobiti pri kraju našeg mandata.

– Svaka godišnjica je prilika da se setimo pređenog puta i da ocenimo sa koliko odgovornosti, ozbiljnosti i uspeha smo pre više od jednog veka preuzeli obavezu obrazovanja stručnjaka u oblasti šumarstva i zaštite prirode, tehnologija drveta, pejzažne arhitekture i hortikulture i zaštite zemljišta i vodnih resursa. Ako se dakle osvrnemo na prošlost, videćemo da sa ponosom možemo reći da smo u tom zadatku bili vrlo uspešni: preko 12.400 diplomiranih studenata, odbranih oko 440 magistarskih radova, 900 master radova i oko 380 doktorskih disertacija. Nastavljamo da obrazujemo i stručno-naučno osposobljavamo i studente van naše zemlje. Pa tako, kao rezultat više od godinu dana efikasnog zajedničkog rada Uprava

Šumarskog fakulteta u Beogradu i Fakulteta za Šumarstvo i Biotehnologiju sa Đeđang Univerziteta za poljoprivredu i šumarstvo iz Kine značajno smo internacionalizovali naše master studije na engleskom jeziku – Forestry and Natural Resources Management, kroz boravak i obrazovanje 32 master studenta u okviru programa mobilnosti u toku jednog semestra studija.

– Tokom prethodne godine nastavili smo sa brojnim aktivnostima u okviru programa obrazovanja, naučno-istraživačkog rada, promocije naših studijskih programa, saradnje sa različitim institucijama u zemlji i inostranstvu, učešća na brojnim sajmovima obrazovanja i susretima gde nauka i struka razmenjuju znanja i iskustva. Ono što nas je posebno obradovalo i pružilo izvesnu satisfakciju jeste či-

njenica da je, posle više od 10 godina permanentnog svakogodišnjeg smanjenja broja studenata, ove godine ovaj pad zaustavljen, te je broj studenata Fakulteta i blago povećan. Naravno, naš zadatak je da ovo ne ostane „izuzetak koji potvrđuje pravilo“, te da još marljivije i promišljenije radimo na povećanju vidljivosti i privlačnosti Šumarskog fakulteta i njegovih studijskih programa, kao i svih multidisciplinarnih znanja i veština koje studenti stižu na Fakultetu. S obzirom na prethodno, zahvalio bih se posebno časopisu *DRVOtehnika*, ali i svim ostalim medijima na pomoći prilikom promovisanja aktivnosti Šumarskog fakulteta, njegovih studija i značaja, kako za đake i studente iz Srbije i inostranstva, tako i za celu društvenu zajednicu – kaže dekan Šumarskog fakulteta.

– Pored prethodnog, neophodno je apostrofirati i stalno potencirati raznovrsne mogućnosti zapošljavanja studenata koji završe naš fakultet u: Javna preduzeća za gazdovanje šumama „Srbijašume“ i „Vojvodinašume“; Javna preduzeća za gazdovanje vodama „Srbijavode“ i „Vojvodinavode“, Nacionalni parkovi; Gradska zelenila i javno komunalna preduzeća; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede; Ministarstvo zaštite životne sredine; Ministarstvo nauke, prosvete i tehnološkog razvoja;

Ministarstvo energetike, preduzeća u oblasti prerade drveta i izradi nameštaja; samostalna preduzeća iz oblasti konsaltinga, različitih usluga u šumarstvu; preduzeća za projektovanje i izvođenje radova u pejzažnoj arhitekturi i hortikulturi, u rasadnicima itd.

– Želim da se danas, kada gledamo u budućnost i sa ponosom se prisećamo prošlosti, zahvalim svima koji su pre nas vodili Fakultet, ali i uputim zahvalnost svakom nastavniku, studentu i zaposlenom, koji su uložili mnogo ljubavi, rada i požrtvovanja, odnosno svog života u život našeg Fakulteta.

Takođe, želim da se, u ime celog Fakulteta, zahvalim nadležnim iz Ministarstva prosvete, Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstva zaštite životne sredine na svoj materijalnoj i svakoj drugoj pomoći, ali i direktorima Javnih preduzeća za gazdovanje šumama i vodama, direktorima nacionalnih parkova i direktorima preduzeća u drvnoj industriji i industriji nameštaja na veoma uspešnoj saradnji na zajedničkim projektima, ali i značajnim doniranim sredstvima za opremu, seminare, skupove i celokupno funkcionisanje Šumarskog fakulteta.

– Svim zaposlenim želim da u novoj 105. godini još više neguju prijateljstvo i dobru kolegijalnu saradnju

na opšte zadovoljstvo i zajedničku korist. Gajimo jače vrlinu zajedništva, uvažavanja i poštovanja.

– Dragi naši sadašnji i budući studenti, želim da vam napomenem, da imajući u vidu veoma širok spektar mogućnosti za zasnivanje vaših, nadamo se, vrlo uspešnih budućih karijera, da šanse za vaš uspeh, dakle, itekako postoje, da je preduslov za uspeh marljiv rad i ljubav prema tome što radite i učite, a na nama nastavnici i saradnici je da vam pružimo sve kako bi taj vaš uspeh učinili mogućim. Takvim pristupom „najracionalnije investirate u sebe“ ulaganjem u svoje znanje, veštine, stručnost i intelektualni razvoj, što u konačnom neminovno vodi do toga da završetkom studija postanete istinski akademski građani i važni članovi intelektualne elite naše zemlje. Za one koji na tom putu uspeha malo uspore, motivaciono ću ih podsetiti na to da i najsporiji, ako ne gube iz vida svoj cilj, idu još uvek brže od onih koji lutaju bez cilja!

– Svim čitaocima časopisa *DRVOtehnika*, kao i svim sadašnjim i svršenim studentima našeg fakulteta, želim srećnu i uspešnu 2025. godinu, uz naš sada već tradicionalan slogan - PRIRODA SE BRANI ZNANJEM – rekao je na kraju našeg razgovora **profesor dr Branko Stajić**, dekan Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. ■

U narednoj deceniji Srbiji će nedostajati 100.000 radnika

Migracije su ključno obeležje savremenog sveta. Od januara do jula 2024. godine izdato je 14.693 jedinstvene dozvole za rad strancima u našoj zemlji, a od toga su samo 243 izdate državljanima zemalja našeg regiona.

Potencijal za stvaranje zajedničkog tržišta rada u zemljama Zapadnog Balkana je veliki, ali u praksi su radne migracije na tom prostoru male. Najveći deo migracija iz zemalja Zapadnog Balkana ipak je usmeren ka zemljama Evropske unije.

Najviše viza za duži boravak u našoj zemlji tokom 2023. godine odobreno je državljanima Kine, gotovo 9.000 od ukupno 29.000 takvih viza, a daleko iza njih, ali ipak među brojnijima bili su državljani Indije, kojima je odobreno 3.050 viza.

Manjak radne snage je prepreka razvoju, a da bi se obezbedio kontinuirani razvoj potrebno je imati balansiran pristup između priliva i odliva jer migracije, praktično, nije moguće sprečiti.

Iako je potencijal za stvaranje zajedničkog tržišta rada u zemljama Zapadnog Balkana veliki, u praksi do radnih migracija ne dolazi i najveći deo migracija iz zemalja Zapadnog Balkana ipak je usmeren ka zemljama Evropske unije, poručili su iz Instituta za inovacije i razvoj (IRI).

Analiza predstavljena krajem oktobra 2024. godnie na konferenciji „Kako do povećanja mobilnosti radne snage na Zapadnom Balkanu“ ukazuje na to da će tržište rada kreirati budućnost našeg regiona, ali i upozorava na procene da će Srbiji u narednoj deceniji nedostajati 80.000 do 100.000 radnika, i da za radnu snagu mora da se bori sa daleko razvijenijim državama EU, gde migriraju stanovnici našeg regiona u potrazi za većim prihodima i boljim uslovima rada.

Od početka 2024. godine samo 174 građana iz država našeg regiona zatražilo je odobrenje za slobodan pristup tržištu rada na osnovu mehanizma koji predviđa Otvoreni Balkan, što je izuzetno malo, ali i govori o veličini problema sa kojima se suočavaju Srbija i ceo region.

„Mi se takmičimo sa državama EU, koje građanima Zapadnog Balkana pružaju daleko bolje zarade i uslove rada. Ne mogu se Srbija ili Albanija takmičiti sa Nemačkom, Švajcarskom ili Austrijom. U tom kontekstu, u narednim godinama i decenijama moraćemo da se nadmećemo sa njima, a mi smo druga ili treća liga na tržištu radne snage“, ocenio je direktor IRI Nenad Jevtović.

Izradu analize podržala je Fondacija za otvoreno društvo, čiji je zamenik direktora Miodrag Milosavljević poručio da su migracije ključno obeležje savremenog sveta.

„Migracije ne možemo da sprečimo ali možemo imati balansiran pristup između priliva i odliva kako bi obezbedili kontinuirani razvoj – a manjak radne snage je prepreka razvoju“, istakao je Milosavljević.

Da je tako, svedoči i uporan odliv radnika prema zapadnoj Evropi, kao i činjenica da su, kako je predočila istraživačica IRI, Milica Anđelković Đoković, od januara do jula ove godine izdate 14.693 jedinstvene dozvole za rad strancima, a da su samo 243 izdate državljanima zemalja našeg regiona.

Đoković je iznela i podatke da je najviše viza za duži boravak u našoj zemlji tokom prošle godine odobreno državljanima Kine – gotovo 9.000 od ukupno 29.000 takvih viza, a daleko iza njih, ali ipak među brojnijima bili su državljani Indije, kojima je odobreno 3.050 viza.

„Čini se da su jedini strani radnici koji dolaze u Srbiju oni koje poslodavci ‘ulove’ u dalekim zemljama i koji ne dolaze da ostanu“, rekao je predsednik Saveza samostalnih sindikata Beograda Dragan Todorović, uz ocenu da je naše tržište rada zapušteno dugi niz godina.

Ovi radnici, prema Todorovićevim rečima, ne rade za niže plate nego domaći, već se suočavamo sa „dampingom“ radnog vremena.

„Umesto da rade pet dana po osam sati, oni rade šest do sedam dana i po 10

do 12 sati dnevno, pa poslodavci kažu da su produktivniji. Nisu oni produktivniji nego im se krše radna prava, a i neće ostati ovde nego će se ili vratiti u svoje domovine ili će, ukoliko su obrazovaniji ili snalažljiviji, otići dalje“, upozorio je Todorović.

Iako je situacija teška, naziru se i rešenja, a neka od njih pomenuo je Bojan Stanić, pomoćnik direktora za strateške analize u Privrednoj komori Srbije.

„Kratkoročne mere su kreiranje regionalnog tržišta Zapadnog Balkana, ali i to ima svoje limite, pošto radnici nedostaju svim ekonomijama regiona i nije nikome cilj da ‘povuče’ radnike iz druge zemlje u svoju i tako im smanje mogućnost za rast i razvoj. Rešenje je privući povratnike, one koji su se školovali ili već započeli karijere u inostranstvu da se vrate i da im se pruži mogućnost ne samo da rade i zarade već i da se dalje razvijaju, u zdravom i ekološki prihvatljivom okruženju“, objasnio je Stanić.

Nenad Jevtović je naveo da su neke od preporuka IRI da države regiona zajedno nastupe na zajedničkom tržištu rada, da sve zemlje urade ono što je uradila Srbija i izrade Nacionalne strategije ekonomskih migracija kao i da unaprede infrastrukturu.

„Ako vi satima putujete između Skoplja i Niša, ili iz Beograda do Tirane možete efikasno doći samo avionom, onda ne možete očekivati veliku mobilnost radne snage“, upozorio je Jevtović.

Prerada drveta i proizvodnja nameštaja tri godine u postepenom padu

Nakon desetak godina permanentnog rasta proizvodnje i izvoza u preradi drveta i proizvodnji nameštaja pad je prvi put zabeležen polovinom 2022. godine i od tada ovaj sektor svake godine beleži manji obim proizvodnje i izvoza, a sve veće probleme.

Industrijska proizvodnja u preradi drveta, proizvodnji nameštaja i papira u periodu januar–avgust 2024. godine veća je za 4,1% u poređenju sa istim periodom 2023. godine, a u avgustu 2024. godine u poređenju sa istim mesecom 2023. godine proizvodnja je povećana za 5,0% zahvaljujući većoj proizvodnji u industriji prerade papira, dok su prerada drveta i proizvodnja nameštaja zabeležila pad u prvih osam meseci 2024. godine.

U okviru navedenog sektora, proizvodnja papira i proizvoda od papira je u avgustu 2024. godine u odnosu na isti mesec 2023. godine povećana za 10,4%, a u periodu januar–avgust 2024. godine zabeležen je rast od 12,0% u poređenju sa prvih osam meseci 2023. godine. Proizvodnja nameštaja zabeležila je pad industrijske proizvodnje od 4,3% u avgustu 2024. godine u odnosu na avgust prethodne godine, a pad od 3,0% zabeležen je u periodu januar–avgust 2024. godine u poređenju sa istim periodom 2023. godine. U preradi drveta i proizvoda od drveta, u avgustu 2024. godine u odnosu na isti mesec 2023. godine zabeležen je pad od 16,5%, dok je u periodu januar–avgust 2024. godine registrovan pad od 3,9% u poređenju sa prvih osam meseci 2023. godine, objavila je Privredna komora Srbije.

Rastu zalihe nameštaja

U avgustu 2024. godine u poređenju sa avgustom 2023. godine, zalihe gotovih proizvoda u sektoru prerađivačke industrije su povećane za 1,3%. U istom periodu, najveći rast zaliha zabeležen je u proizvodnji nameštaja i to od 2,4%. Pad zaliha je zabeležen u preradi drveta i proizvodnji papira i to u iznosu od 20,8% i 16,8%, respektivno. Ukoliko se posmatra avgust 2024. godine u odnosu na prosek 2023. godine, zalihe su bile manje za 3,2% u prerađivačkoj industriji, a u okviru nje rast zaliha je zabeležen samo kod proizvodnje nameštaja (3,1%). S druge strane, u istom periodu, zalihe su smanjene u preradi drveta i proizvoda od drveta, za 13,3%, kao i u proizvodnji papira za 18,6%.

Pad cena u preradi drveta

Prema podacima PKS proizvođačke cene industrijskih proizvoda u sektoru prerađivačke industrije u periodu januar–septembar 2024. godine u poređenju sa

U prvih osam meseci 2024. godine prerada drveta i proizvodnja nameštaja zabeležile su pad proizvodnje.

Od januara do avgusta 2024. godine u poređenju sa istim periodom 2023. godine proizvodnja nameštaja je zabeležila pad od 3% dok je preradi drveta i proizvoda od drveta imala pad od 3,9%.

Uz pad cena u preradi drveta, zabeležen je porast zaliha u proizvodnji nameštaja.

U drvoprerađivačkom sektoru je zabeležen blagi pad broja zaposlenih, a zarade u drvnom sektoru su znatno manje od republičkog proseka.

U spoljnotrgovinskoj razmeni drvni sektor je ostvario suficit u iznosu od 167 miliona evra, uz pokrivenost uvoza izvozom od 116,6%, a najviše je izvezeno nameštaja.

U drvnom sektoru nema optimizma jer skoro četvrtina ispitanih firmi je ocenila da je poslovna klima loša, a 66,3% smatra da je poslovni ambijent nepromenjen. Kada je reč o očekivanjima, oko 38% kompanija očekuje da će poslovna klima napredovati, dok 49,4% kompanija očekuje nepromenjeno stanje. Oko 12,7% očekuje pogoršanje poslovne klime u četvrtom tromesečju 2024. godine.

Za generacije koje ostvaruju svoje snove

simpo

istim periodom 2023. godine smanjene su za 0,3%, a u junu 2024. godine u poređenju sa istim mesecom 2023. godine smanjene su za 0,8%. U proizvodnji nameštaja, cene su u prvih devet meseci 2024. godine u odnosu na isti period prethodne godine, povećane za 0,8%, dok su u preradi drveta i proizvodnji papira smanjene, za 8,6% i 6,7%, respektivno. Ukoliko se posmatra septembar 2024. godine u odnosu na septembar 2023. godine, cene su u proizvodnji nameštaja povećane za 1,3%, dok su u preradi drveta i proizvodnji papira smanjene za 7,2% i 2,9%, respektivno.

Zaposlenost u blagom padu

U Srbiji je, u drugom kvartalu 2024. godine registrovano 499.030 zaposlenih u **prerađivačkoj industriji**, što je manje za 1,2% u odnosu na isti kvartal 2023. godine.

U istom periodu, u **proizvodnji nameštaja** registrovano je 21.579 zaposlenih, što je 1,7% manje u odnosu na drugi kvartal 2023. godine, dok je u **preradi drveta** zabeleženo 15.714 zaposlenih (8,4% manje u odnosu na isti kvartal 2023. godine), a u proizvodnji papira i proizvoda od papira 9.459 zaposlenih (smanjenje od 1,0% u odnosu na isti kvartal 2023. godine). U oblasti šumarstva i seče drveća registrovano je 6.489 zaposlenih, što je za 2,7% manje u odnosu na isti kvartal 2023. godine. U ukupnoj zaposlenosti u Republici Srbiji ove četiri oblasti učestvuju sa 2,3% od ukupnog broja zaposlenih. podaci su Privredne komore Srbije.

Zarade manje od republičkog proseka

U periodu januar–jul 2024. godine, prosečna zarada isplaćena u delatnosti proizvodnje papira i proizvoda od papira činila je 94,2% republičkog proseka. Ostvaren je nominalni rast od 17,4%, a u istom periodu zarade su u navedenoj oblasti realno porasle 11,9%. U preradi drveta i proizvoda od drveta isplaćena prosečna zarada bila je za 40,8% manja od republičkog proseka, a u oblasti proizvodnje nameštaja manja za 31,7%. U šumarstvu i seči drveća

prosečna zarada je bila manja za 21,5% od proseka u Republici Srbiji i realno je porasla za 6,4%, podaci su Privredne komore Srbije.

Spoljnotrgovinska razmena

Prema podacima RZS, u periodu januar–avgust 2024. godine izvoz nameštaja i proizvoda od drveta, plute, slame i papira iznosio je oko 1,2 milijardi evra, što čini 6,1% ukupnog izvoza Republike Srbije. U odnosu na isti period prethodne godine, zabeležen je rast izvoza od 0,5%. U istom periodu, uvoz je dostigao 1,0 milijardi evra (mg rast od 9,9%), što čini 4,0% ukupnog uvoza, te je ostvaren suficit u spoljnotrgovinskoj razmeni koji je iznosio 167,0 miliona evra, uz pokrivenost uvoza izvozom od 116,6%. Najviše je izvezeno nameštaja, i to u vrednosti od 492,8 miliona evra, sa međugodišnjim padom od 2,2% i pozitivnim spoljnotrgovinskim saldonom (321,8 miliona evra), izveštava PKS.

Kvartalna ocena poslovne aktivnosti

Poslovna klima – Na osnovu rezultata PKS ankete o poslovnoj aktivnosti domaće privrede, u trećem kvartalu 2024. godine 23,8% kompanija iz šumarstva, prerade drveta, industrije nameštaja i papira ocenjuje poslovnu klimu kao lošiju u odnosu na drugi kvartal tekuće godine, dok 66,3% smatra da je poslovni ambijent nepromenjen. Kada je reč o očekivanjima, oko 38,0% kompanija očekuje da će poslovna klima napredovati u četvrtom kvartalu 2024. godine, dok 49,4% kompanija očekuje nepromenjeno stanje. Oko 12,7% očekuje pogoršanje poslovne klime u četvrtom tromesečju 2024. godine.

Promet - Kada je reč o realizaciji prometa u trećem kvartalu 2024. godine, 25,0% ispitanika zabeležilo je smanjenje prometa, 25,0% povećanje, a 50,0% nepromenjen nivo prometa u odnosu na drugo tromesečje 2024. godine. S druge strane, 41,3% ispitanika očekuje da će se obim prometa povećati u četvrtom kvartalu 2024. godine, dok 47,5% očekuje nepromenjen nivo prometa.

ARTISAN[®]

*Karađorđeva 49, 11000 Beograd | tel: +381 65 224 7620 · +381 63 481 915
Radno vreme: ponedeljak - petak · 09:00 - 17:00h ili po dogovoru*

Kretanje u boji – sa šarkama u oniks crnoj boji

Taman nameštaj za život jednostavne elegancije – spolja i unutra.
Šarke u oniks crnoj boji diskretno se uklapaju u nameštaj ili
svesno postavljene akcente. Za veću slobodu oblikovanja nameštaja,
bez kompromisa kada je dizajn u pitanju.

www.blum.com/onyxhinge

 blum[®]

Perspektivan razvoj potvrđuje da je SIMPO sinonim za kvalitet

Analizirajući sadašnjost, gledali smo u budućnost i zbog toga smo, u saradnji sa Beogradskom bankarskom akademijom, uradili *Strategiju razvoja SIMPA za period od 2024. do 2028. godine*. To je dokument koji predviđa sve od rekonstrukcije i modernizacije svih proizvodnih kapaciteta, do nastupa na tržištima i kanalima prodaje, dokument čijom se realizacijom SIMPO dovodi na nivo najvećeg proizvođača nameštaja u JIE. Najvećeg i najkompletnijeg, da ne govorimo o kvalitetu, dizajnu, funkcionalnosti, udobnosti našeg proizvodnog programa. Kada se pomene SIMPO, kvalitet se podrazumeva – kaže generalni direktor Slađan Disić.

Već tradicionalno, polovinom decembra, u nameri da saznamo šta se dešava u jednoj od najvećih kompanija u našem regionu, čiji nameštaj oplemenjuje domove širom naše zemlje i u tridesetak zemalja sveta, otišli smo do Vranja gde je naš sagovornik bio generalni direktor kompanije **SIMPO**, gospodin **Slađan Disić**, privrednik čije ime je poznato širom naše zemlje i postalo je sinonim za kompaniju koju godinama uspešno vodi, čovek čija energija ne jenjava, a ideje suočene sa problemima pobeđuju, čovek čiji će stavovi i ocene sigurno interesovati naše čitaoce, jer je činjenica da je pod rukovodstvom Slađana Disića, tim kompanije SIMPO, posle velikih problema, uspeo da povрати većinu starih tržišta, da osvoji nova i da permanentno usavršavajući program, modele i kvalitet rada posluje tržišno...

Molim Vas gospodine Disiću da, za početak, kažete nešto o poslovanju kompanije SIMPO u protekloj 2024. godini...

– Želim prvo da Vam se zahvalim što u kontinuitetu pratite rad i poslovanje SIMPA i što na vrlo objektivan, stručan i analitički način prikazujete stanje naše firme i njen značaj za drvoprerađivačku industriju i industriju nameštaja, njen značaj za jug Srbije, pa i šire...

– Mi smo u novembru 2023. godine obeležili jubilej, 60 godina postojanja i rada kompanije SIMPO. Tada sam, između ostalog, rekao da je za tih šest decenija SIMPO postao jedan od najvećih, najpoznatijih, najkvalitetnijih i najsigurnijih proizvođača nameštaja na prostoru jugoistočne Evrope,

Naš sagovornik
gospodin **Slađan Disić**, generalni direktor kompanije SIMPO

brend čije se ime s poštovanjem izgovara u Srbiji, u zemljama koje su nastale na prostoru bivše Jugoslavije i mnogim zemljama Evrope. Tada smo pokazali ne samo koliko firma dugo postoji, nego prvenstveno koje rezultate je ostvarila, koje iskustvo je stekla i na kojim tržištima je nastupala, a sve to predstavlja zalag za budućnost. Jubilarnu godinu smo završili sa dubokim uverenjem da će 2024. biti uspešnija, bolja od prethodnih, iako smo znali kakva je situacija na evropskom tržištu i šire, znali smo šta se događa i na globalnom nivou. Znali smo i za težinu sukoba koji se vodi na prostoru Evrope, Bliskog i Srednjeg istoka, ali smo imali optimizma s obzirom da smo već dogovorili velike poslove

u opremanju enterijera nekih hotela, a cilj nam je bio i nastup na nekim novim tržištima. Sa tim uverenjem smo postavili i poslovne planove za 2024. godinu. Bili smo ubeđeni da ćemo na inostranom, pa i na tržištu Srbije, s obzirom da naša privreda u kontinuitetu ima rast BDP-a i da se razvija, imati uvećan plasman, ali nažalost 2024. godina će biti na nivou prethodne, ni bolja ni lošija – kaže direktor Disić.

Svi smo očekivali i nadali se da će recesija zapadnoevropskih zemalja stati, da će privreda početi da beleži rast...

– Činjenica je da zapadna ekonomija još stagnira, da je neočekivano spor oporavak najrazvijenijih od kojih se

očekivalo da povuku sa sobom i ekonomije ostalih država, onih koje imaju usporeni ili veoma mali rast ili ga uopšte nemaju, a sve to je imalo odraz i na naš prostor i našu delatnost. Kako smo mi proizvođači robe široke potrošnje, pre svega trajnih potrošnih dobara, uvek kada dođe kriza, najviše se reflektuje na nas, na proizvođače nameštaja. Ljudi se najbrže odriču investicija u nameštaj, kako u domaćinstvima, tako i u ugostiteljstvu, odnosno u opremanju enterijera hotela, restorana i drugih poslovnih prostora.

– Mi smo to osetili na svojoj koži. Dva velika hotela za koja smo već imali potpisane predugovore u vrednosti od preko 10 miliona evra, odložili su opremanje hotela za polovinu 2025. a možda čak i za početak 2026. godine i to je za nas bio veliki udarac.

– Nije lako u takvim uslovima naći nove poslove i popuniti kapacitete plasmanom robe na neko drugo tržište jer je konkurencija velika, kako u zemlji, tako i u inostranstvu. Ali i u takvim okolnostima mi smo ipak uspešli da se održimo i da uz sve probleme stabilno poslujemo. Nismo sedeli skrštenih ruku. Naprotiv, analizirajući sadašnjost, gledali smo u budućnost i zbog toga smo, u saradnji sa Beogradskom bankarskom akademijom, uradili *Strategiju razvoja SIMPA za period od 2024. do 2028. godine*. To je dokument koji predviđa sve za petogodišnji period od rekonstrukcije i modernizacije svih proizvodnih kapaciteta, nastupa na tržištima, kanalima prodaje, apsolutno sve... To je dokument čijom realizacijom se SIMPO dovodi na nivo najvećeg proizvođača nameštaja u JIE. Najvećeg i najkompletnijeg,

da ne govorimo o kvalitetu, dizajnu, funkcionalnosti, udobnosti našeg proizvodnog programa. Kada se pomeni SIMPO, kvalitet se podrazumeva. Baš zbog stalnog održavanja kvaliteta, inoviranja proizvodnog programa, povećanja tehničke opremljenosti koja se upravo postiže modernizacijom u cilju povećanja produktivnosti, a samim tim i dobijanja proizvodnog programa po nižim cenama proizvodnje i postizanja veće konkurentnosti na tržištu, rukovodila nas je da uradimo ovakav strateški dokument koji će koristiti menadžmentu, nadzornom odboru kao i skupštini akcionara za donošenje adekvatnih odluka o poslovanju u narednom periodu – objašnjava generalni direktor.

Da li, gospodine direktore, postoje mogućnosti ili interesovanja za dokapitalizaciju, odnosno privatizaciju kompanije SIMPO?

– SIMPO je jedini ovakav sistem na prostoru bivše Jugoslavije koji je opstao i traje već 60 godina. Kada u fabrikama imate tehnologiju koja treba da se inovira, koja je manje produktivna i zahteva više rada da bi dobili poslovni kvalitet koji imamo, a samim tim je nažalost i veća cena proizvodnje, jednom takvom sistemu uopšte nije lako da se bori sa konkurencijom.

– Zato je strateški dokument koji smo radili ove godine osnov za dalji razvoj SIMPA. Sama rekonstrukcija i modernizacija će povećati produktivnost četiri do pet puta u nekim fabrikama u našem sistemu. Da li ćemo njegovu realizaciju sprovesti mi, ili neko drugi ko će voditi ovu firmu, ako u međuvremenu dođe do privatiza-

cije, s obzirom da postoji mogućnost da država proda svoje akcije, ostaje da se vidi. U svakom slučaju njegova potpuna realizacija donosi benefite, odnosno profit i daleko konkurentniji nastup na tržištu.

– Svakako da će, primereno društvenim okolnostima, naš nastup na tržištima u narednom periodu biti drugačiji, da će pored kanala maloprodaje u zemlji i regionu sve više akcenat biti na veleprodaji, a naročito na elektronskoj trgovini putem platformi. Mi smo u 2024. godini, što je jedan od naših boljih poteza prošle godine, započeli saradnju sa internet platformom Ananas gde prodaja za sada ide jako dobro. Dogovoreno je i širenje saradnje sa njima na tržištima Makedonije, Crne Gore i BiH. S obzirom da smo uveliko u eri digitalizacije i automatizacije u narednom periodu će sve više dolaziti do izražaja i sve će se više odvijati prodaja preko interneta. Ona ima i neke svoje manjkavosti, ali svakako ima mnogo više prednosti i benefita s obzirom da su mali troškovi prevoza, montaže, razvoza jer to rade platforme. Ono što je bitnije, takva prodaja je u zamahu i u sve većem obimu, tako da je ozbiljan pomak i u delu proizvodnje i prometa pojedinih robnih grupa, pa i u delu nameštaja.

Koliko su za SIMPO podsticajni ugovori o slobodnoj trgovini koje naša država zaključuje sa pojedinim državama?

– Planiramo da se u narednim godinama bolje pozicioniramo na tržištima istoka i Afrike, tamo gde gotovo svi analitičari procenjuju da ima sve više novca i gde su ekonomije u bržem usponu. Dovoljno je reći da su na

istoku Kina i Indija najmnogoljudnije države na svetu. Ako na to još dodamo Rusiju, Bliski i Srednji Istok, afričke zemlje, to su zaista tržišta sa ogromnim potencijalima.

– Ugovori o slobodnoj trgovini koje naša država zaključuje sa pojedinim državama su svakako podsticaj za našu privredu. Svedoci smo da je i pre nekoliko meseci zaključen ugovor o slobodnoj trgovini sa drugom ekonomijom sveta, Kinom koja je ogromna država i privreda, koja ima i u uslovima velike globalne krize rast BDP-a preko 5%. Taj ugovor može doneti mnogo benefita i prednosti jer sa vrlo malo carina ili bez carina možemo uvoziti kvalitetne repromaterijale. Implementacija odredbi ovog ugovora pruža mogućnost izvoza proizvoda drvno-prerađivačke industrije i industrije nameštaja koji bi mogli biti konkurentni na kineskom tržištu, pre svega u delu opremanja.

Šta biste, gospodine Disiću, istakli kao uspeh menadžmenta kompanije SIMPO u 2024. godini?

– Ono što mogu da istaknem kao sigurno najveći uspeh Simpovog menadžmenta u 2024. godini je to da smo uspeali da na javnoj prodaji 26. jula kupimo fabriku sunđera i fabriku koflina – veštačke vate u Bujanovcu. To su dve značajne sirovine u proizvodnji tapaciranog nameštaja. Mi smo na javnoj prodaji kupili građevinske objekte, zemljište i opremu firme Simpen iz Bujanovca. S obzirom da fabrika nije radila skoro sedam godina ona je u veoma lošem stanju i morali smo mnogo novca da uložimo da bi fabriku doveli u fazu da može da počne sa procesom proizvodnje. Uspeli smo da pokrenemo fabriku koflina koja radi već dva meseca, a fabrika sunđera će u narednih dva, tri meseca biti puštena u rad. Do ovog trenutka uradili smo sve u delu građevinskih radova, infrastrukture i opreme, izuzev zamene pumpi za pretakanje koje smo poručili i platili od proizvođača te opreme iz Engleske, ali nažalost rok isporuke tih pumpi je četiri meseca. Nadamo se da ćemo krajem februara i tu fabriku pustiti u redovnu proizvodnju, tako da će SIMPO imati sopstveni sunđer i koflin. Oko 45 do 50% te proizvodnje ćemo koristiti za naše potrebe, a ostalo će ići na tržište Srbije, Albanije, Makedonije i Bugarske. Već se javljaju kupci koji znaju kakav je kvalitet proizvoda imala ta fabrika, pitaju kada će započeti proizvodnju, tako da

mi smatramo da, što se plasmana tiče, nećemo imati problema. Velika je prednost što će SIMPO imati sunđer iz sopstvene proizvodnje, boljeg kvaliteta nego što smo sada nabavljali iz inostranstva, a pritom ćemo imati niže cene kod nas u proizvodnji i što na kraju znači da će i naši proizvodi u tapetarskom delu imati bolji kvalitet i nižu cenu proizvodnje. Imaćemo i profit od prodaje na tržištu u zemlji i regionu i ako na to dodamo i zaradu od uštede proizvodnjom u našoj fabrici, ova investicija će se isplatiti za dve do dve i po godine.

– Za nas je to predstavljalo stratešku odluku čijom realizacijom smo postigli da imamo zaokružen proces u proizvodnoj celini u Bujanovcu, dakle proizvodnju sirovina i proizvodnju gotovih proizvoda. Od velikog značaja je to što smo uspeali da kupimo ove fabrike i da na taj način uposlimo novih 50 radnika u jednoj od najnerazvijenijih opština. Bojali smo se da ćemo imati problem sa zapošljavanjem, odnosno da li ćemo naći radnike, ali na

naše prijatno iznenađenje, na oglas koji je trajao desetak dana, javilo se 109 ljudi. Mi smo već 12 ljudi primili, s obzirom da jedna fabrika već radi, uskoro ćemo uposeliti još 38 radnika koje ćemo, do početka puštanja u rad fabrike sunđera u Bujanovcu, obučavati i u fabrici dušeka i u fabrici nameštaja u Vranju.

– Činjenica da sada u svojoj proizvodnji imamo i proizvodnju sirovina još više pojačava poziciju i brend SIMPA i stvara mogućnosti da se SIMPO konačno može osloniti na sopstvene proizvodne kapacitete, na kvalitet svojih sirovina i tako napraviti pozitivan finansijski rezultat. Obim proizvodnje će biti uvećan za 7 do 8 miliona evra samo po toj osnovi, a iskreno se nadam da ćemo u narednoj godini uspeti da bar jednu od fabrika u Vranju rekonstruišemo i modernizujemo. Time bi započeli realizaciju strategije SIMPA u delu rekonstrukcije i modernizacije, pa bi 2025. godina označila početak investicionog ciklusa u SIMPU koji bi se završio 2027. Naše predviđanje je da za 2,5 do 3 godine fabrika nameštaja

Najnoviji maloprodajni objekat kompanije SIMPO u Podgorici

i fabrika tapetarskih proizvoda u Vranju, fabrika dušeka u Bujanovcu, fabrika geštele u Preševu i fabrika stilskog nameštaja u Surdulici, budu potpuno rekonstruisane u građevinskom i mašinskom delu i opremi i da na taj način SIMPO postane moderno opremljena firma, sa izuzetno produktivnom opremom, ali i sa kadrovima koji mogu i dalje da vode SIMPO, da unapređuju poslovanje, da pronalaze nova tržišta i omogućuju ne samo razvoj SIMPA već i doprinose razvoju Vranja, Pčinjskog okruga, kao i razvoju i unapređenju privrede Srbije. Mi smo društveno odgovorna firma koja, brinući o sebi, ima odgovornost za stanje u gradu Vranju i u regionu. Štiteći interese firme i ljudi zaposlenih u njoj, štimo interese svih zainteresovanih strana, dakle akcionara, kupaca i dobavljača. Na taj način doprinosimo razvoju juga, s obzirom da u ovom delu Srbije, iako država ulaže i uložila je mnogo, treba još više investicija i privrednih subjekata, posebno visokoakumulativne industrije koje bi zapošljavale visokoobrazovane mlade ljude i zadržale ih da ovde rade i

da se vraćaju u kraj iz kojeg potiču – kaže gospodin Disić.

Uz zahvalnost što ste odvojili vreme za razgovor, molim Vas gospodine direktore da kažete nešto i o nastupu kompanije SIMPO na proteklom Sajmu nameštaja u Beogradu...

– Što se tiče našeg nastupa na Sajmu nameštaja u Beogradu, mi smo poznati po tome da poštujemo tu instituciju, smatramo da je sajam prilika da firma pokaže sa čime raspolaže, da pokaže svoj proizvodni program, a pre svega da pokaže novitete kupcima, posetiocima i uopšte javnosti. Mi smo proteklog oktobra, kao i ranijih godina, učestvovali na Sajmu nameštaja i dobili smo veoma značajno priznanje za naš sveobuhvatni sajamski nastup. Na to smo ponosni jer to potvrđuje da je kvalitetan i dobar naš proizvodni program i noviteti, kao i sam nastup, organizacija, način izlaganja nameštaja i proizvodnog programa, način odnošenja i ponašanja prema kup-

cima, sredstvima javnog informisanja i ostalim posetiocima. To priznanje predstavlja podstrek za ljude koji su radili na ovom proizvodnom programu, komercijaliste, inženjere raznih struka, arhitekte, za kompletan razvojni centar, modelare, najbolje radnike koji su radili na izradi tih proizvoda kao i na sve one koji su kreirali, po ocenama stručne javnosti i posetilaca, izuzetno lep štand.

– Nama na sajmu nikada nije prioritet direktna, sajamaska prodaja, iako je uvek dobrodošla. Zato je i ove godine naš prioritet bio da pokažemo vrhunski kvalitet nameštaja koji SIMPO proizvodi, da pokažemo novi dizajn i koliko je naš nameštaj funkcionalan, udoban i trajan. Želeli smo da pokažemo posetiocima iz inostranstva da kompanija SIMPO ima kompletan proizvodni program za domaćinstvo, opremanje hotela, restorana, poslovnih i stambenih prostora. Zato je nakon sajma sve veće interesovanje za opremanje stanova, pre svega u Beogradu, Novom Sadu i većim gradovima. Ubeđeni smo da će u narednom periodu toga biti još više, ali da će biti mnogo više i opremanja velikih ugostiteljskih objekata, odnosno hotela. Siguran sam da ćemo u ovoj godini imati više prihoda od opremanja hotela i da ćemo raditi i projekte koji su, ne našom krivicom, odloženi u prethodnoj godini.

– Da bismo unapredili poslovanje i održali kontinuitet u nastupu na tržištima u regionu, 12. decembra prošle godine, u Podgorici smo otvorili novi, velelepni salon površine 1.300 m². To je peti prodajni objekat u Crnoj Gori, a pedeseti u sistemu maloprodaje SIMPA, koju čine saloni u Srbiji, Crnoj Gori, Makedoniji i BiH – kaže na kraju našeg razgovora gospodin **Slađan Disić**, generalni direktor kompanije SIMPO. ■

Investicije u automatizaciju i nove proizvodne tehnologije KLJUČNE ETAPE RAZVOJA

Osnovana 1995. godine, PROF je porodična kompanija koja je uspešla da pretvori strast prema dizajnu u simbol „Made in Italy“ u oblasti visokokvalitetnog kancelarijskog nameštaja. Smeštena u Falzè di Piave, u sru proizvodnog okruga nameštaja, kompanija PROF kombinuje kvalitet, eleganciju i pažnju prema detaljima kako bi zadovoljila potrebe sofisticirane međunarodne klijentele.

Razvoj kompanije PROF pratila je stalna saradnja s arhitektama i dizajnerima, koji su doprineli definisanju identiteta kompanije i razvoju ekskluzivne i personalizovane palete proizvoda. Ova posvećenost izvrsnosti omogućila je firmi PROF da postigne značajnu poziciju na globalnom nivou.

S pristupom prilagođenim po meri, PROF se izdvaja po personalizovanom savetovanju i pažnji u svakoj fazi procesa, od izbora materijala do instalacije. Svaki projekat predstavlja jedinstveno iskustvo koje spaja estetiku, funkcionalnost i inovaciju, pretvarajući radni prostor u inspirativno i kreativno okruženje.

Kako bi bolje odgovorila na potrebe svojih klijenata, firma PROF je krenula putem promena, koje su uključivale povećanje proizvodnih kapaciteta, unapređenje interne i eksterne logistike, kao i organizacionih procesa.

Investicije u automatizaciju i nove proizvodne tehnologije bile su ključna etapa njihovog razvoja, što je dovelo do poboljšanja radnog okruženja, mogućnosti kreiranja novih poslovnih modela, povećanja kvaliteta i upravljanja sve složenijim paletama proizvoda.

Za implementaciju ovog projekta bilo je potrebno sprovesti niz mera koje su **započele digitalizacijom procesa i obukom osoblja**. Proizvodna organizacija firme PROF usmerena je prema principima „just

Svest o sopstvenoj vrednosti, jasna ideja, pravi alati, malo hrabrosti i ambicije mogu napraviti razliku između onih koji se razvijaju i onih koji zaostaju. Veličina kompanije nije presudna, važna je preduzetnička vizija!

in time“ i „industrije 5.0“, omogućavajući kombinaciju karakterističnih elemenata njihovog DNK s efikasnijim upravljanjem proizvodnim procesom. Jedna od prvih koristi bila je smanjenje zaliha, otpada i ponov-

nih obrada, kao i skraćanje vremena prolaska proizvoda kroz fabriku.

Ključni element razvojnog projekta svakako je **sorter kompanije Bacci Automation**. Ovaj sistem može skladištiti panele različitih dimen-

zija, debljina i boja, a zatim ih fleksibilno pripremiti za proizvodnju. Zahvaljujući svojim karakteristikama, sorter je idealan proizvod za organizaciju protoka materijala pre procesa bušenja i umetanja.

Još jedna značajna prednost uvedena **sistemom Biblyon kompanije Bacci Automation** je poboljšano balansiranje celokupnog proizvodnog toka, osiguravajući veći kvalitet, brzinu i fleksibilnost. Biblyon sistem

za reorganizaciju predstavlja srce procesa, omogućavajući svakom odeljenju da radi maksimalnim kapacitetom.

Pametno skladište Biblyon, kompanije Bacci Automation za PROF automatski se napaja linijom za ivice, a po potrebi ručno s drugih prethodnih linija. Njegova uloga je da skladišti sav materijal koji dolazi iz procesa obrade ivica i usmerava ga prema bušilici, prema redosledu definisanom fabričkim upravljačkim sistemima. Redosled izlaska panela iz pametnog skladišta dizajniran je da optimizuje i olakša naredne obrade. Sistem Biblyon može sadržati više od 2000 komada različitih formata i debljina, povećavajući kapacitet praćenja i eliminišući ručne manipulacije.

Sorter, u kombinaciji s bušilicom, direktno je povezan s CAD/CAM i ERP sistemima kompanije. Nadzorni sistem linije jedinstveno povezuje svaku stavku iz specifikacije proizvoda s odgovarajućom narudžbinom, parametarski određujući bušenja i umetanja koja treba izvršiti.

Na ovom delu procesa svi delovi narudžbine su završeni i premeštaju se u zonu za pakovanje, gde se hardver, karton, uputstva i sav prateći materijal koordinirano i sinhronizovano prate prema zadatom rasporedu.

Istorija ovog klijenta pokazuje nam kako **svest o sopstvenoj vrednosti, jasna ideja, pravi alati, malo hrabrosti i ambicije mogu napraviti razliku između onih koji rastu i evoluiraju i onih koji zaostaju. Nikada nije stvar veličine kompanije, već preduzetničke vizije.** ■

ABS kant trake za nameštaj u savremenim jednobojnim dekorima

Novi jednobojni dekori su praškasto mat i iznenađujuće intenzivni. Mogu se kombinovati na više načina. Prema trenutnim trendovima, boje će se ubuduće koristiti ne samo kao kontrast, već i na velikim površinama.

Kompanija Ostermann je uvek u korak sa vremenom i na vreme je obezbedila u skladištu odgovarajuće kant trake za nadolazeće trendove nameštaja. Kada su u pitanju jednobojni dekori to su prvenstveno vrlo intenzivni, ali praškasto mat tonovi koji se dobro kombinuju jedni sa drugima, ali i sa mat drvnim i dekorima kamena ili sa modernim metalnim površinama. Prema trenutnim razvojjima događaja, novi jednobojni dekori će se ubuduće videti na mnogim mestima; ne samo kao kontrast, već i u punoj površini prostorije. Među modernim kant trakama nalaze se rustični zeleni tonovi poput *agavezele*ne i *khaki*, zeleno-plavi *Bleu Pétrole*, kao i topli crveni tonovi, koji se kreću od *indijske crvene* preko *narandžaste* i terakota boje *Adobe*. Za svetlije boje, stručnjaci preporučuju kant trake u bojama *senfa* ili *sivo-bež*. Sve pomenute kant trake su dostupne na skladištu u mnogim standardnim širinama i različitim debljinama i biće isporučene u roku od 48 sati. Obradivači koji rade sa tehnologijama kant traka sa nultim spojevima dobijaju ih takođe sa specijalno prilagođenim funkcionalnim slojem za dotičnu tehnologiju. Ko vodi računa o ekonomičnosti, najbolje je da naruči kant trake od kompanije Ostermann zajedno sa ostalim materijalima za izradu nameštaja, kao što su stvari potrebne za radionicu, veze za podkonstrukciju ili ručke, čime štedi vreme i troškove dostave. Sve pomenute osobenosti kant traka možete pronaći i pod pojmom za pretragu „#Highlights11“ na veb stranici kompanije Ostermann www.ostermann.eu.

Kompanija Ostermann je uvek u koraku sa vremenom i na vreme je obezbedila u skladištu odgovarajuće kant trake za nadolazeće trendove nameštaja.

Ostermann: usluga, raznovrsnost i brzina

- Najveći trenutno dostupan asortiman kant traka u Evropi
- Kant trake bilo koje dužine od 1 metra
- Kant trake bilo koje širine do 100 mm
- Kant trake različitih debljina
- Kant trake od ABS-a, melamina, akrila, aluminijuma, pravog drveta, linoleuma, polipropilena (PP)
- Sve kant trake takođe za tehnologije kant traka sa nultim spojevima
- Kant trake sa premazom od topivog lepka na zahtev
- Lično savetovanje i online prodavnica
- Brza i pouzdana isporuka

Sve informacije o kompaniji OSTERMANN i njenim proizvodima i uslugama možete pronaći na www.ostermann.eu ili dobiti telefonom na +381 11 2994 779 kao i putem e-maila na prodaja.rs@ostermann.eu
Mirijevski Bulevar 18 b 11060 BEOGRAD

Lamello

Project: stopnice-jezersek.si

Mala ušteda vremena sa velikim efektom

ZAINTERESOVANI?
SAZNAJ VIŠE!

Tenso P

Samozatezna spojnica za lepljenje
sa brzim pričvrščivanjem P-sistema

- Velika sila stezanja za lepljenje bez stega ili lepljivih traka
- Nema čekanja da se lepak osuši
- Spajanje elemenata pod svim uglovima

Drvopreradivači iz Srbije na sajmu nameštaja u Kini

KINA zemlja neograničenih poslovnih mogućnosti

Otvaranjem direktnog leta između Beograda i Guangđžoua, Kina postaje bliža i pristupačnija nego ikada. Sa samo 13 sati leta, koji je noćni i relativno komforan, kinesko tržište postaje dostižno, nudeći nebrojene prilike za poslovnu saradnju i istraživanje kulture.

Putovanje u srce kineskog biznisa

Polovinom jeseni, prošle godine, grupa naših preduzetnika iz drvne industrije, među kojima sam i ja iz kompanije AGACIJA iz Beograda, odlučila je da poseti prestižni Canton Fair, jedan od najvećih sajmova na svetu. **Cilj je bio istražiti ponudu, usluge i mogućnosti saradnje sa kineskim proizvođačima.** Putovanje je prošlo bez problema, a transferi su bili brzi i povoljni. Vožnja taksijem, čak i na dužim relacijama, izuzetno je jeftina – za svega 20 evra možete preći razdaljinu od sat i po vožnje, dok vožnje po gradu koštaju između 200 i 500 dinara...

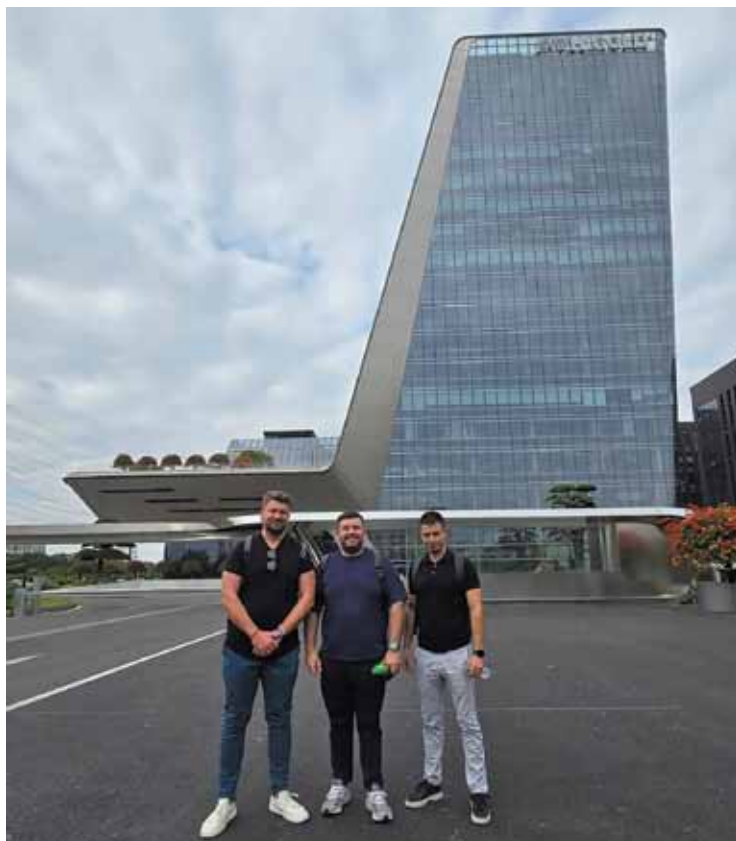
Canton Fair: Sajam koji impresionira

Canton Fair je podeljen u tri faze, pri čemu svaka pokriva različite industrije. Posetili smo drugu fazu, posvećenu kućnim predmetima, nameštaju, dekoraciji, keramici i mnogim drugim proizvodima. Organizacija sajma je na najvišem nivou – hoteli nude besplatan prevoz do sajma, a registracija i akreditacije su brzo dostupne.

Prostranost sajma je impresivna, sa preko 20 hala, od kojih je deset na tri sprata. Proveli smo četiri dana obilazeći štandove i jedva smo uspeali da sagledamo sve. Cilj je bio pronaći proizvođače nameštaja koji izvoze u Evropu i imaju razrađene logističke i proizvodne procese.

Kineski proizvođači i poseta fabrikama nameštaja

Nakon istraživanja, odlučili smo da posetimo nekoliko proizvođača u gradu Fošanu, industrijskom centru udaljenom sat i po od Guangđžoua. Fabrike i saloni nameštaja koje smo obišli

impresionirali su nas kvalitetom i dizajnom, koji podsećaju na italijanske standarde. Izložbeni saloni na pet spratova, sa savršeno izloženim proizvodima, pokazali su vrhunski nivo organizacije i inovativnosti.

Potpisali smo ugovor o ekskluzivnoj prodaji za balkansko tržište, iako je proces pregovora bio dugotrajan. Kinezi imaju specifičan pristup ugovorima, pa je neophodna dodatna pažnja i kontrola tokom pregovora.

Napredna zemlja budućnosti

Kina nije samo zemlja impresivne industrije, već i tehnološkog napretka. Električna vozila dominiraju ulicama, stvarajući gradove bez buke, što je u početku neobično, ali fascinantno.

Kineski proizvođači dominiraju globalnim tržištem, a domaća potražnja čini čak 80% njihove proizvodnje, dok je preostalih 20% namenjeno izvozu. Uprkos visokim transportnim troškovima, kvalitet i cena kineskih proizvoda su konkurentni.

Prve narudžbine su u pripremi, a očekujemo da će saradnja proteći u skladu sa dogovorima. Ako transport postane povoljniji, kineski nameštaj mogao bi potpuno promeniti tržište na Balkanu.

Kina zaista predstavlja zemlju budućnosti – ne samo zbog svojih proizvoda, već i zbog inovativnog pristupa biznisu i naprednog načina života.

Marko Lazić, AGACIJA

Podësiva udobnost nameštaja

EFC tehnologija je prvi tehnološki novitet od uvođenja sunderaste gume u proizvodnji tapaciranog nameštaja koji uz niske troškove proizvodnje obezbeđuje dodatni konfor postojećim proizvodima.

EFC = Energy-Free Comfort je Udobnost bez dodatne energije!

EFC skraćenica označava tehnologiju koja do sada nije postojala. Sa njom vaš proizvod postaje unikatan, pošto jedan proizvod, koji je do danas imao određenu tvrdoću koja je prvenstveno zavisila od ugrađene pene, postaje univerzalan što se tiče udobnosti. Sa implementiranom EFC tehnologijom možete svakom kupcu ponuditi proizvod kod kojeg on može po želji menjati udobnost!

Koliko kupaca izgubite godišnje iz razloga što se kod kupaca zahtevi za dizajn i udobnost ne podudaraju?

Sa uvođenjem EFC tehnologije pitanje udobnosti se rešava kroz mogućnost menjanja tvrdoće sedeće (ležeće) površine.

Od sada možete ponuditi kupcima proizvod, koji je udoban i za one, koji vole tvrdu, i za one koji vole mekšu sedeću površinu, što svakako povećava potencijalno tržište vašeg proizvoda!

Od sada samo treba da se koncentrišete na pitanje dizajna proizvoda.

Sa EFC tehnologijom dobijate mogućnost kontinuiranog podešavanja tvrdoće sedeće ili ležeće površine tapaciranog nameštaja sa jednim pokretom, bez upotrebe dodatne energije ili skupe tehnike.

Kako funkcioniše EFC sistem?

Ključne karakteristike EFC tehnologije su jednostavnost, varijabilnost, energetska nezavisnost i mogućnost kontinualnog podešavanja tvrdoće (mekoće) površine. Princip je jako jednostavan, a ipak inovativan. Sa jednim ventilom i specijalnom navlakom se osigurava potrebna količina vazduha koja reguliše tvrdoću površine.

Ako želimo mekšu površinu, otvorimo ventil dok sedimo na njoj i usled pritiska naše težine vazduh

napušta jastuk. Za nekoliko sekundi dobijamo tvrdoću površine koja nama najviše odgovara.

Ako želimo da vratimo osnovnu tvrdoću, ili da menjamo tvrdoću površine, samo trebamo rasteretiti površinu (ustati sa jastuka) i otvoriti ventil. EFC uložak se automatski vraća u početno stanje (jastuk se „naduva“). U „naduvanom“ stanju zatvorite ventil, i površina će opet biti tvrda.

Korisnik može između dve krajnje tačke (tvrdo – meko) u bilo kojem stanju tvrdoće, koje je njemu pogodno, zatvoriti ventil i na taj način fiksirati tvrdoću površine. Može slobodno ustati, tvrdoća ostaje fiksirana za kasniju upotrebu.

Ulazak – izlazak vazduha u sistemu se dešava automatski u funkciji opterećenja površine. Fiksiranje optimalnog stanja za korisnika se dobija zatvaranjem ventila.

Zahvaljujući razvoju ventila imamo mogućnost za dva različita režima rada. Jedna mogućnost je da kad fiksirate vama udobnu tvrdoću, ona se zadržava sve dok ne pritisnete ponovo ventil. Sa tom varijantom imate istu tvrdoću sedeće površine i nakon

što ustanete, i kad se vratite i ponovo sednete. Ovaj tip se koristi u svim tipovima proizvoda.

Kod korišćenja drugog tipa ventila nakon rasterećenja jastuk se vraća u početno stanje, to jest ponovo postane tvrdo. Ako ponovo sednete, trebate ponovo podešavati vama odgovarajuću tvrdoću. Ta varijanta je idealna za stolice i fotelje u prostorima gde se menjaju korisnici proizvoda. Na primer konferencijske

sale, obrazovne institucije, ugostiteljstvo (restorani, hoteli), sale za kulturne aktivnosti (pozorišta, bioskopi)

U koje proizvode možete ugraditi EFC tehnologiju?

Svaki tapacirani nameštaj može da se proizvede sa ugrađenom EFC tehnologijom. Sedeće garniture, fo-

telje, stolice i dušeci su prvenstveno tržište gde se ugradnjom EFC jastuka dobija proizvod sa promenjivom tvrdoćom.

Dušeci – Sa dva uložka obezbeđujete korisnicima da sami sebi po želji mogu menjati mekoću ležeće površine. Pošto mogu sami podesiti optimalnu tvrdoću kod ramena i posebno kod kuka, dobijaju jedinstvenu udobnost. To je posebno korisno za sve koji imaju probleme sa kičmom. Ugradnja EFC jastuka je moguća u duške sa džepnim oprugama, sa PU i memori penom i oprugama.

Stolice – Kod kancelarijskog nameštaja već danas imamo zahtev za visok stepen udobnosti, koji se na različite načine postiže kod luksuzne kategorije. Sa EFC sistemom imate mogućnost za regulaciju i kod niže kategorije stolica.

Ugaone i TDF garniture – Kod sedećih garnitura sa EFC tehnologijom možete ponuditi proizvod koji je svakom udoban. Kombinacija EFC jastuka je moguća sa klasičnim sistemima, što vama omogućuje da sami, ili po zahtevu kupaca koristite jedan ili više EFC jastuka u jedan proizvod.

Na primer trosed možete ponuditi sa jedan, dva ili tri EFC uložaka.

Kako EFC jastuk postaje deo vašeg proizvoda?

EFC je tehnologija koja se ugrađuje u nameštaj tokom proizvodnog procesa. Slobodno se može kombinovati ili dopuniti sa drugim komfortnim sistemima.

Klasične materijale (npr. sunder) na mestima gde je opterećenje, dopunimo ili zamenimo sa EFC jastukom. Preporuka je da koristite EFC jastuk odgovarajuće veličine i debljine.

Krenimo zajedno u implementaciju EFC tehnologije!

Korak po korak ćemo krenuti u EFC projekat. Zajedno ćemo analizirati mogućnosti, pomoći ćemo vam da donesete odluke koje će se kasnije isplatiti. Uvođenje nove tehnologije će biti isto zajednički rad, gde vam naše višegodišnje iskustvo u razvoju tehnologije može puno pomoći u brzom i uspešnom izlasku na tržište i još boljim poslovnim rezultatima.

Javite nam se! Budite među prvima na tržištu!

Za više informacija posetite naš websajt:

efctechnologies.com/efcmain/

Kontakt: Ištvan Santo

tel.: +36/70/405 1090 email: szanto.istvan@efc-tech.net

Na Beogradskom sajmu je od 01. do 06. oktobra 2024. održan 60. Međunarodni sajam nameštaja, opreme i unutrašnje dekoracije i 60. Međunarodni sajam mašina i alata iz oblasti drvne industrije

Sajam nameštaja realna slika društvenih prilika

Jedan od najznačajnijih događaja u sferi proizvodnje i distribucije nameštaja, dizajna, drvne industrije i pratećih delatnosti u Jugoistočnoj Evropi, beogradski **Sajam nameštaja**, održan po 60. put, u prvoj nedelji proteklog oktobra, bio je znatno ispod nivoa ove manifestacije na kojoj smo, u protekle dve decenije, redovno učestvovali i izveštavali naše čitaoce. Ova konstatacija se, međutim, ne može odnositi na kvalitet izloženog nameštaja, koji je po dizajnu i izradi zadržao ili premašio prethodne manifestacije. Sajam nameštaja je ovoga puta održan na manjem prostoru, opet sa manjim brojem izlagača i znatno manjom posetom...

Nismo se bavili razlozima manjeg broja izlagača i skromnom posetom, ali se odavno nagoveštavalo da će prisilna apstinencija uzrokovana epidemijom korona virusa pre nekoliko godina uticati na manje interesovanje izlagača za ovom manifestacijom. To ne umanjuje činjenicu da je Sajam nameštaja u Beogradu godinama bio mesto inspiracije, kreativnosti i neiscrpnih poslovnih mogućnosti, gde su se i ovoga puta mogli videti proizvodi visokog kvaliteta i funkcionalnosti, profilisani u sve segmente opremanja i uređenja enterijera, eksterijera, objekata različitih namena.

Ugledna manifestacija i regionalni centar svih zaposlenih u drvno-predrađivačkoj industriji i industriji proizvodnje i plasmana nameštaja, ima bogatu istoriju građenu šest decenija. Ovaj događaj ne samo da predstavlja srž srpske drvne industrije, već služi i kao značajan kulturni i ekonomski događaj koji povezuje tradiciju i inovaciju. Od skromnih početaka do međunarodno priznate manifestacije i članice Unije međunarodnih sajmova (UFI), Sajam nameštaja u Beogradu simbolizuje evoluciju i rast industrije,

ujedno reflektujući kreativne, umetničke, dizajnerske i društvene promene u regionu.

Sajmovi dosledno neguju jasnu biznis orijentaciju

Sajam nameštaja je godinama bio mesto susreta proizvođača nameštaja i distributera, dizajnera, inženjera, arhi-

tekata i šire javnosti. To je bio i ovoga puta, istina u znatno manjem nivou Sajam nameštaja je zadržao već dugu tradiciju, po kojoj sajmovi nisu samo poslovnog, već izložbeno prodajnog karaktera, što je posebno bilo primamljivo za posetioce i kupce, kojima je većina izlagača nudila pristojne sajamske popuste. Istina, primetili smo da su neki izlagači davali popust na

prethodno podignute cene, ali to je naša praksa...

Takođe posetiocima nije promakla činjenica da ni ovoga puta, uz manji odziv, među izlagačima nije bilo većih proizvođača, koji već godinama, paralelno sa održavanjem Sajma name-

kompanija koje učestvuju, kao i među narodne kontakte i izvezno poslovne konekcije koje se ostvaruju tokom sajamskih dana. Izlagači iz zemlje i inostranstva, među kojima su vodeći proizvođači nameštaja, dizajneri, distributeri, trgovci i drugi profesionalci,

poslovnih posetilaca. Obe ove manifestacije odavno neguju jasnu biznis orijentaciju, a to ima veliki značaj za domaću i regionalnu privredu. Manji broj izlagača i manja poseta proteklim sajamskim manifestacijama će kod većeg broja izlagača biti detaljnije analizirana, što će, verujemo, dovesti do znatnih promena. Istina je da veći broj sajмова u Evropi ima slične probleme, pa u tom smislu organizator ima veće obaveze u traženju načina da ove manifestacije opstanu...

Sajam nameštaja isto kao i Sajam mašina, alata i repromaterijala za drvnu industriju su, bez sumnje, za sve izlagače svojevrstan događaj na kome oni primarno promovišu ono što rade i što proizvode. To je poseban oblik planiranih aktivnosti i komunikacije sa različitim grupama javnosti, a odnosi sa javnošću su poseban skup planiranih akcija i napora za izgradnju pozitivnog imidža i razumevanja između preduzeća i ciljnih grupa javnosti. Steći ugled i reputaciju nije lako, isto kao što je očuvanje dobre slike u javnosti i održavanje dobrog ugleda mukotrpan posao za sve zaposlene u svakom preduzeću. O reputaciji preduzeća jednako treba da brinu svi zaposleni, a sve to treba da kreira, usmerava i nadgleda najodgovorniji, u našoj situaciji najčešće vlasnik firme i njegov najuži tim saradnika. Jer, kada je reputacija ugrožena, strada kompletno preduzeće. A rizika ima puno, pa kada su u pitanju odnosi sa javnošću i marketing, vlasnici firmi i vodeći menadžeri bi trebalo da uvek imaju razrađen, jasan i jedinstven plan sajamskog nastupa.

Kreiranje prepoznatljivog vizuelnog i tržišnog identiteta

I u ovom izdanju manifestacije su ostale dosledne konceptu kreiranja prepoznatljivog vizuelnog i tržišnog identiteta Srbije i regiona. Okupljajući ugledne kompanije iz ovog dela Evrope i sveta, sajmovi su u fokus stavili nove ideje, premijere, vrhunski dizajn, inovativne tehnologije, kvalitetan i funkcionalan nameštaj svih vrsta i namena, nova tehnološka rešenja, ali i dizajnere mlađe generacije koji predstavljaju novu kreativnu i pokretačku snagu.

Na protekle dve sajamske manifestacije u oktobru 2024. godine, prema katalogu organizatora, učestvovalo je ukupno 120 izlagača iz Srbije, Italije, Nemačke, Turske, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Severne Ma-

Jubilarne sajmove je otvorila ministarka privrede u Vladi Republike Srbije
Adrijana Mesarović

štaja, odobravaju sajamske popuste u svojim prodajnim salonima. To je neki oblik nelojalne konkurencije i zahteva ozbiljnu analizu kako organizatora tako i šire društvene zajednice.

Srbija, zemlja bogate tradicije u drvnoj industriji, koristi svoju jedinstvenu mogućnost da se pozicionira kao ključni igrač na globalnom tržištu. Zato je ovaj sajam već godinama mesto globalnih trendova i lokalnih prilika, a poseban akcenat stavljen je na vidljivost i plasman domaćih proizvoda i

predstavljaju širok asortiman nameštaja za različite namene – od stambenih prostora do kancelarija, uključujući baštenski, dečji, kuhinjski nameštaj, spavaće sobe, kupatila i garniture.

Već tradicionalno, paralelno sa Sajmom nameštaja, održan je **60. Međunarodni sajam mašina, alata i repromaterijala za drvnu industriju**. Prostor namenjen ovoj manifestaciji, u Hali 5 Beogradskog sajma, bio je približan nivou prethodnih sajmovi, ali sa znatno manjim odzivom

Dodeljene nagrade na 60. Međunarodnom sajmu nameštaja

Beogradski sajam nameštaja i žiri u sastavu:

Bojan Borić, predsednik žirija;
Maja Lalić i **Dejan Babović** dodeljuju sledeće nagrade:

1. **ZLATNI KLJUČ u kategoriji NAMEŠTAJ ZA STANOVANJE** dodeljuje se proizvođaču: **MELANI SOFA** za proizvod **TIFANI** NOMINACIJA se dodeljuje proizvođaču: **MUUN** za proizvod **SANTA MONICA**
2. **ZLATNI KLJUČ u kategoriji NAMEŠTAJ ZA OPREMANJE OBJEKATA** dodeljuje se proizvođaču: **RAST** za **IZUZETAN KVALITET IZRADE PROIZVODA OD DRVETA**
3. **ZLATNI KLJUČ u kategoriji DOPRINOS RAZVOJU DIZAJNA**

dodeljuje se proizvođaču: **GARDA** za proizvod **ATAMAN MODULAR SOFA**, dizajneri: **ANICA ANDRIĆ** I **MILAN KARIŠEK**

4. **ZLATNI KLJUČ u kategoriji INOVATIVNI SAJAMSKI NASTUP I PODIZANJE SVESTI O EKOLOŠKIM IZAZOVIMA** dodeljuje se izlagaču:

ASKA&THEWOLF za projekat **THE GIVING TREE TABLE**

5. **ZLATNI KLJUČ u kategoriji POSEBNE VRSTE NAMEŠTAJA - STOLICA** dodeljuje se proizvođaču: **MOBELLO** za proizvod **SAGRADA DINING**, dizajner: **TARIK TOKALIJA**

keдонije, Poljske, Češke i Slovenije. Zanimljivo je da je isti broj izlagača zabeležen i na prethodne dve manifestacije 2023. godine.

Komparacije radi spomenimo da je na 58. Sajmu nameštaja i Sajmu mašina u novembru 2022. učestvovalo 182 izlagača iz 20 zemalja, a pred korona pauzu 2019. godine na ove dve manifestacije učestvovalo je 500 izlagača iz 38 zemalja, što znači da je broj izlagača u novembru 2022. (182) bio za 63,6% manji od broja učesnika na istim manifestacijama 2019. godine (500); a broj izlagača na dva sajma u oktobru 2023. godine (120) i na proteklim manifestacijama u prvom

sedmici oktobra 2024. godine (120) je za neverovatnih 76,0% bio manji nego 2019. godine... To, međutim nije karakteristika samo Beogradskog sajma. Sajmovi nameštaja u regiji su praktično potonuli, a poznati milanski sajam je prošle godine održan u samo dve hale, sa malim brojem izlagača i velikim padom posete...

Ali, što se tiče kvaliteta izrade nameštaja, materijala i dizajna izloženih modela, protekli Sajam nameštaja u Beogradu je bio na istom ili neznatno većem nivou od prethodne manifestacije.

Drvena industrija među privrednim osloncima razvoja

Čast da na Beogradskom sajmu svečano otvori ove dve jubilarne manifestacije imala je ministarka privrede u Vladi Republike Srbije **Adrijana Mesarović**, podsetivši da su **60. Međunarodni sajam nameštaja, opreme i unutrašnje dekoracije i 60. Međunarodni sajam mašina i alata za drvnu industriju**, najveće manifestacije u regionu jugoistočne Evrope, koja već decenijama postav-

6. NOMINACIJA u kategoriji OUTDOOR NAMEŠTAJ dodeljuje se proizvođaču:

RATTAN SEDIA za DOPRINOS LOKALNOM RAZVOJU I PRIMENI TRADICIONALNOG ZANATA U SAVREMENOJ PROIZVODNJI

7. NOMINACIJA u kategoriji CELOPKUPNI NASTUP školi:

BAPPUSS – ODSEK ZA UMETNOST I DIZAJN za KOLEKCIJU PLEMKA / SCION, mentor viši predavač Jugoslava Kljakić, studenti master studija Prostorni dizajn: Anđela Tasković, Marina Isailović, Ana Marija Čuča, Larisa Pop Rajačić, Irina Mitrović, Kristina Vasović, Srđan Radanović

8. NOMINACIJA u kategoriji NAJBOLJEG MLADOG DIZAJNERA dizajnerki:

Mina Gajtanović za rad "HOKLA" – završni rad na Fakultetu savremenih umetnosti, odsek Dizajn enterijera, predmet Dizajn nameštaj, mentor vanredni profesor Vesna Pejović.

Dobitnici Nagrade SAJAMSKI KLJUČ su:

- IKEA SRBIJA, Beograd, za kompletnu promociju proizvodnog programa
- DRVOTEKS NP 1983, Novi Pazar, za asortiman izložbenog programa
- SIMPO, Vranje, za ukupan sajamski nastup
- MOD, Beograd, za kreativno osmišljen nastup
- DRVOPROF – PLUS, Beograd, za višedecenijski doprinos manifestaciji

ljaju standarde i predstavljaju najnovije tendencije, stilove i tehnologije u obradi drveta, proizvodnji i distribuciji nameštaja.

Govoreći o velikom potencijalu drvne industrije i osloncu privrednog razvoja Srbije, ministarka je navela da je vrednost izvoza nameštaja od drveta prošle godine iznosila 768,7 miliona evra, što u odnosu na 2022. godinu beleži rast od 12,7% uz tendenciju daljeg rasta u 2024. godini... Nismo uspeali dokučiti izvor i verodostojnost ovih podataka.

– Industrija nameštaja Srbije apsolutno je konkurentna kako na domaćem tako i na stranom tržištu, poseb-

no kada je u pitanju kvalitet proizvoda i dizajn. Danas tu šansu za dalji razvoj možemo da iskoristimo zahvaljujući zaključenim sporazumima o slobodnoj trgovini koji su potpisani sa državama EFTE, CEFTE, Evropskom Unijom, NR Kinom, Evroazijskom ekonomskom unijom, Turskom, Velikom Britanijom, ali zahvaljujući regionalnoj inicijativi Otvoreni Balkan – rekla je Mesarović i dodala da proizvodnja svakim danom raste i Srbija je u svetu prepoznata na investicionoj mapi kao zemlja koja ima najbržu rastuću ekonomiju u Evropi i ogromne rezultate na polju tehnološkog napretka, kao i napretka u oblasti nauke i veštačke inteligencije.

Ministarka je pozvala proizvođače da prate konkurse Ministarstva privrede, imajući u vidu da su oni u skladu sa prilikama i potrebama ove industrije.

– Država Srbija snažno stoji uz svoju privredu, a Ministarstvo privrede će kao i do sada nastaviti da podržava kreativne proizvođače kroz podršku u pribavljanju finansijskih sredstava za nabavku opreme i druge vidove jačanja konkurentnosti –poručila je Mesarović.

Na proteklom Sajmu nameštaja pred posetiocima su bili komadi nameštaja savremenog dizajna i širokog spektra za različite prostorije i nameštaje (stambeni, kancelarijski, dečji, baštenski, kuhinje, spavaće sobe, garniture i još mnogo toga), različiti stilovi nameštaja (moderan, klasičan, minimalistički, rustičan). Nisu izostali ni drugi elementi enterijera, kao što su rasveta, dekorativni predmeti i ostali dodaci koji doprinose potpunom izgledu i opremanju stambenog ili poslovnog prostora.

Na Sajmu nameštaja se predstavilo preko sto izlagača iz zemlje i inostranstva, a brendovi dolaze iz Švedske, Nemačke, Italije, Poljske, Slovenije, kao i iz regiona, BiH, Severne Makedonije... Među renomiranim kompanijama su Simpo, Ikea, Drvoteks, Melani Sofa, Forest, Rota solutions, dok su u hali 3 prepoznatljivi izlagači po dizajn konceptu, a tu su predstavljene kompanije Casa Familia, Rast, Garda, Mebel Jumis Design, Sofa Sofa, Mod Project, Mobello, Furnix... Prvi put na sajmu su učestvovala kompanije Dal-Masiv Doel iz Sev. Makedonije, kao i Meda furniture i Wood Decor iz Srbije.

60. Međunarodni sajam mašina i alata za drvnu industriju održan je u hali 5 Beogradskog sajma i trajao je dan kraće od Sajma nameštaja, uz slobodan ulaz za posetioce. Ponudom je ispratio jedan od glavnih ciljeva u oblasti razvoja obrade drveta - automatizaciju i digitalizaciju proizvodnih procesa, tehnologija koje omogućavaju proizvođačima da smanje troškove, povećaju produktivnost, efikasnost i poboljšaju kvalitet proizvoda.

Izložbeni program obuhvata širok spektar mašina i alata za visoku preciznost primarne i završne obrade drveta, pilane, sušare, mehaničke, električne i pneumatske alate, kao i paletu repromaterijala za izradu nameštaja.

Među ovogodišnjim učesnicima su Top Tech Woodworking sa italijanskim brendom Biesse, Inter holz Balkan sa nemačkim brendom Holz Her, zatim Lestroj, OTT i dr, dok prvi put na sajmu učestvuju Gomatek i Radek Doel iz Sev. Makedonije, Cefla iz Italije i Ostrmann iz Nemačke.

Problemi bi mogli ograničiti razvoj

Oba sajma su bila prilika za poslovne susrete i sklapanje novih partnerstava, kao i platforma za razmenu znanja, ideja i inovacija. Održavanje sajma u periodu dugom šest decenija svedoči o posvećenosti negovanju estetskog i funkcionalnog doživljaja u opremanju ambijenta u kome boravimo, radimo i živimo.

Već smo istakli da je izlagački program Sajma nameštaja, kako tvrdi organizator, objedinio sve segmente opremanja i uređenja enterijera, eksterijera, objekata različitih namena, prateći stilove i potrebe savremenog čoveka u životnom prostoru i radnom ambijentu. Kao i prethodnih godina u fokus sajamske manifestacije su, uz promociju, stavljene inovacije, vrhunski dizajn, kvalitetan i funkcionalan nameštaj svih vrsta i namena, kao i mladi dizajneri koji predstavljaju novu kreativnu i pokretačku snagu. I u znatno smanjenom izdanju Sajam nameštaja je ostao dosledan konceptu kreiranja prepoznatljivog vizuelnog i tržišnog identiteta Srbije i regiona, ali se mora istaći da je bio ispod nivoa nekoliko prethodnih manifestacija, odnosno da je realna slika društvenih

prilika. Uvek smo isticali kako su drvna industrija i proizvodnja nameštaja fleksibilne privredne grane koje su godinama permanentno beležile veći obim proizvodnje i izvoza, ali je činjenica da su od polovine 2022. godine obim proizvodnje i izvoza, prvenstveno uzrokovani znatno smanjenom potražnjom, u ozbiljnom padu.

Prema podacima PKS 2022. godine u odnosu na 2021. godinu, u Srbiji je, u preradi drveta zabeležen pad proizvodnje od 11,3%, dok je proizvodnja nameštaja bila manja za 3,5%.

Takođe prema podacima PKS u našoj zemlji je proizvodnja proizvoda od drveta 2023. bila manja za 9,7%, u odnosu na 2022. godinu, dok je proizvodnja nameštaja u ovom periodu smanjena za 5,8%. Izvoz proizvoda od drveta u 2023. godini bio je manji od izvoza ostvarenog prethodne godine za 11,5% a bio je manji i uvoz ovih proizvoda za 10% pa je u spoljno-trgovinskoj razmeni proizvoda od drveta, osim nameštaja, prošle godine ostvaren deficit od 28 miliona dolara. S obzirom da je 2023. proizvodnja nameštaja, u odnosu na 2022. godinu, bila manja za 5,8%, da je i uvoz nameštaja bio manji za 2% a da je izvoz nameštaja od svih materijala u 2023. povećan za 6,7%, može se zaključiti da je značajno smanjena prodaja nameštaja na domaćem tržištu.

Jasno je da postoje ozbiljna ograničenja i zastoji u razvoju drvnog sektora čiji je pad proizvodnje uslovljen nizom faktora među kojima je dominantan pad potražnje za proizvodima drvne industrije, izražen u Evropi od polovine 2022. godine. To se dalje kod nas reflektovalo na pad proizvodnje, nestabilnost i strah od investiranja. Prema nagoveštajima iz prakse, moguć je dalji pad proizvodnje u drvnom sektoru, jer su neka preduzeća zbog pada potražnje za proizvodima drvnog sektora znatno smanjila obim proizvodnje, a neka otpuštaju ili najavljuju otpuštanje radnika... Poznato je da su drvna industrija i proizvodnja nameštaja prilično fleksibilne privredne grane i da su u našoj zemlji, ali i u većini zemalja u okruženju, godinama permanentno beležile veći obim proizvodnje i izvoza. Ali, ne treba zatvarati oči pred činjenicom da je svet u velikoj krizi, da veći broj država ulazi u recesiju, da u neposrednom okruženju bukne dva rata, da je svet na ivici većih sukoba, a sve to zajedno određuje dalje privredne tokove.

D. Blagojević

TOP TECH WOODWORKING d.o.o Beograd
na 60. Sajmu mašina, alata i repromaterijala za drvenu industriju

Sveobuhvatna rešenja za proizvodne procese u industriji obrade drveta

– Beogradska kompanija TOP TECH WOODWORKING predstavila se na proteklom Sajmu mašina, alata i repromaterijala za drvenu industriju u Beogradu početkom oktobra prošle godine kroz jedan novi koncept kojim smo želeli da istaknemo činjenicu da smo jedan od retkih aktera na tržištu koji svojim klijentima, bilo samostalno ili u saradnji sa partnerskim kompanijama, može obezbediti zaista sveobuhvatna rešenja za proizvodne procese u industriji obrade drveta, kao i softvera koji ove procese podržavaju i upotpunjuju.

U skladu s tim, potrudili smo se da na proteklom sajmu posetiocima našeg štanda predstavimo što više novog sadržaja: od malih mašina i sistema za pomoć u proizvodnji, alata, do 3d skenera i softvera za dizajniranje nameštaja, te želim da se u ime kompanije TOP TECH WOODWORKING zahvalim predstavnicima partnerskih kompanija GWS, SOL-FINS i STARK TECHNOLOGIES na posvećenom vremenu i trudu. Veliko hvala i BPP Grupi na prezentaciji kompresora. Sa naše strane, pored BIESSE mašina i tehnologije, prvi put smo predstavili dva noviteta namenjena korisnicima Servisa: CNC CLOUD, uslugu za bezbedno čuvanje mašinskih podataka, kao i preventivno održavanje koje za cilj ima

proaktivan rad na sprečavanju zastoja mašina.

Iskreno govoreći, sajamska poseta je bila krajnje razočaravajuća: broj posetilaca Sajma mašina, ali i kompletnog Sajma nameštaja bio je drastično manji nego bilo koje od proteklih godina. Na Sajmu nameštaja primetno je bilo odsustvo gotovo svih većih

proizvođača, koji su umesto prisustva u halama Beogradskog sajma, uglavnom odobrali sajamske popuste direktno u prodajnim salonima. Da li je problem u promeni datuma održavanja, nedovoljnoj komunikaciji sa javnošću ili nečemu trećem, pitanje je koje zahteva ozbiljnu analizu od strane organizatora. Posebno je bizarno kom cilju i promociji služi predstavljane osoba koje garantuju lečenje najtežih bolesti na najblaže rečeno neobičan način, a u okviru manifestacije sa tako dugom tradicijom kao što je Sajam nameštaja.

Nama predstoji detaljna analiza nastupa na jubilarnom 60. Sajmu mašina, alata i repromaterijala za drvenu industriju. Neke promene su očigledno neophodne kako bi došli do što većeg broja potencijalnih klijenata na što efikasniji način. Mi i dalje smatramo da je Sajam nešto što je dobro i potrebno, čak i u vremenu digitalizacije, ali da je upravo zbog okruženja u kom živimo i poslujemo potrebno da se uloži veći trud i pojave nove ideje, kako od strane nas izlagača, tako i organizatora da bi manifestacija opstala – rekla je za naš časopis **Marijana Petrović**, direktorka kompanije TOP TECH WOODWORKING d.o.o. iz Beograda.

Ovlašćeni prodavac i serviser Grupacije Biesse:
TOP TECH WOODWORKING D.O.O.
KNEZA MILOŠA 25, 11000 BEOGRAD
tel. +381 (0)11 3065 614
office@toptech.rs www.toptech.rs

Inovacije u dizajnu i proizvodnji

– Na 60. Međunarodnom sajmu nameštaja posetioци su imali priliku da uživaju u izuzetnoj ponudi domaćih i inostranih izlagača, koji su izložili aktuelne kolekcije i predstavili najnovije trendove u dizajnu enterijera i industriji nameštaja. Sajam je okupio vodeće proizvođače, dizajnere i distributere, pružajući uvid u savremene stilove i funkcionalna rešenja za svaki prostor.

Na sajmu je učestvovalo preko 100 izlagača iz zemlje i inostranstva, a posetioци su mogli da vide brendove iz Švedske, Nemačke, Italije, Poljske, Slovenije, kao i iz regiona, Bosne i Hercegovine, Severne Makedonije...

Među renomiranim učesnicima ovogodišnjeg sajma bile su kompanije Simpo, Ikea, Drvoteks, Melani Sofa, Forest, Rota solutions, Casa Familia, Rast, Garda, Mebel Jumis Design, Sofa Sofa, Mod Project, Mobello, Furnix...

Prvi put na sajmu učestvovalе su kompanije Dal-Masiv Doel iz Sev. Makedonije, kao i Meda furniture i Wood Decor iz Srbije.

Uz posetu zainteresovanih ljubitelja nameštaja i profesionalaca koja je bila na nivou prošlogodišnje, ova jubilarна manifestacija pored izložbenog dela bila je obogaćena pratećim programom koji je uključivao stručne panele, radionice

i prezentacije inovacija u proizvodnji i materijalima. Pažnju publike privukli su već tradicionalna godišnja **Izložba mladih dizajnera**, kao i program razgovora sa eminentnim govornicima, dizajnerima i arhitektama.

Ovogodišnji Sajam nameštaja prikazao je novu tendenciju i trend u svetu – poseban akcenat stavljen na održivost i ekološke standarde u proizvodnji nameštaja, a kroz izložene komade oslikala se kombinacija estetske privlačnosti sa funkcionalnošću i ekološkom odgovornošću.

Već šest decenija ovaj tematski profilisan događaj zaokružuje i Međunarodni sajam mašina i alata za drvnu industriju (UFI) koji se ove godine istovremeno održao u hali 5 Beogradskog sajma i svojom ponudom ispratio jedan od glavnih ciljeva u oblasti razvoja obrade drveta - automatizaciju i digitalizaciju proizvodnih procesa i tehnologija koje omogućavaju proizvođačima da smanje troškove, povećaju efikasnost i poboljšaju kvalitet proizvoda.

Među ovogodišnjim učesnicima bili su Top Tech Woodworking sa italijanskim brendom Biesse, Inter holz Balkan sa austrijskim brendovima Holz Her, OTT i drugi, dok prvi put na sajmu učestvuju Gomatek i Radek Doel iz Sev. Makedonije, Cefla iz Italije i Ostrmann iz Nemačke.

Svoju višedecenijsku poziciju uzora u ovoj delatnosti Međunarodni beogradski sajam nameštaja potvrdio je i ove godine u jubilarном izdanju i pokazao da je biti na sajmu i dalje stvar prestiža, jer je sajam živa i dinamična platforma koja spaja proizvođače, distributere i uvoznike, dizajnere i kupce nameštaja – rekao je **Aleksandar Ivković**, direktor marketinga Beogradskog sajma.

LESTROJ

Nudimo kompletno rešenje po zahtevu tržišta

– Slovenačka kompanija **LESTROJ** postoji od 1989. godine, dakle punih 35 godina, a od 2009. godine smo prisutni na

svakom Sajmu mašina i alata za drvnu industriju u Beogradu. Poznati smo kao proizvođač mašina za obradu punog drveta. Na tržištu Srbije smo direktno prisutni već 16 godina sa našim asortimanom mašina. Postoji zainteresovanost, imamo redovne klijente i uvek ima nekih upita. Nama se čini da se tržište malo stabilizovalo, za sada je dobro i nadamo se da će tako ostati. U sastavu kompanije LESTROJ imamo još jednu firmu koja je osnovana 2016. godine i u proteklih četiri godine smo počeli da saradjujemo sa jednom vrlo konkurentnom firmom koja je specijalizovana za proizvodnju mašina za pločasti nameštaj. Sada pokušavamo izaći u susret onome što tržište traži, a to je automatizacija. Dobavljamo mašine iz Kine, Kadeti je kineska firma koja ima novu halu u Italiji i Južnoj Koreji, a ono što mi radimo je automatizacija za te mašine u saradnji sa jednom slovenačkom firmom koja je specijalizovana za robotiku. Mi sami radimo softver za povezivanje mašina. Nudimo kompletno rešenje, to tržište zahteva, a zbog nedostatka radne snage troškovi su porasli... Poznato je da LESTROJ proizvodi mašine za obradu punog drveta, a sada smo upotpunili ponudu sa mašinama za izradu pločastih materijala – kaže gospodin **Domen Stupica**.

OSTERMANN

Usluga, raznovrsnost, brzina

Na jubilarnom 60. Međunarodnom sajmu mašina i alata za drvenu industriju kompanija **OSTERMANN** je izlagala prvi put i predstavila širok program kant traka i brojne usluge povezane sa kant trakama za nameštaj.

Kompanija **OSTERMANN** snabdeva stolare i proizvođače nameštaja najvećim trenutno dostupnim asortimanom kant traka za nameštaj u Evropi od različitih materijala kao što su ABS, melamin, akril, aluminijum, pravo drvo, linoleum i polipropilen (PP). Od proleća 2024. godine, kompanija **OSTERMANN** je preuzela upravljanje filijalom Kantex u Beogradu. Specijalisti za kant trake sa zadovoljstvom su dočekali posetioce Međunarodnog sajma mašina i alata za drvenu industriju i predstavili širok asortiman proizvoda stolarima i proizvođačima nameštaja. Pod sloganom „USLUGA, RAZNOVRSNOST, BRZINA”, posetioци sajma mogli su dobiti i brojne informacije o uslugama u vezi sa kant trakama i odgovarajućim potrošnim materijalom za radionicu.

Najveći trenutno dostupan asortiman kant traka u Evropi

Kompanija je na štandu predstavila odabrane kant trake iz svog asortimana. Naravno, bile su izložene i kant trake iz novih kolekcija kompanija Egger, FunderMax, Kronospan i Kastamonu. U pomenutim kolekcijama možete pronaći mnogo suptilnih bazičnih boja i sve više mat boja. Drveni dekori takođe postaju matirani sa sve prirodnijim reljefima. Mermer je i dalje snažno zastupljen među kamenim dekorima. Posetioци sajma takođe su se mogli upoznati i sa posebno mat kant trakama za nameštaj sa Perfect Matt površinom. Širok asortiman kant traka od pravog drveta i furnirske kant trake predstavljale su još jedan razlog više za posetu.

Savršene usluge u vezi sa kant trakama

Pored raznovrsnih kant traka, usluga je ono što izdvaja kompaniju **OSTERMANN**. Kant trake za nameštaj i lepkovi mogu se brzo i lako poručiti putem moderne online prodavnice na www.ostermann.eu. Jednostavno unesite naziv ili broj ploče u polje za pretragu na početnoj stranici i odmah ćete dobiti preporuku za savršeno odgovarajuću kant traku. Kant trake za nameštaj se zatim pouzdano mogu isporučiti u veoma malim količinama – već od jednog metra. Ukoliko je potrebno, kupci mogu obezbediti i kant trake za nameštaj sa toplivim lepkom ili premazom za tehnologiju nulte obrade spojeva u bilo kojoj željenoj širini do 100 mm.

SIMPO ŠIK, Kuršumlja

Sajam nas je direktno suočio sa realnošću

Protekli Sajam nameštaja najviše ćemo pamtili po jubilarnoj 60-toj godišnjici i to je uspeh. Sve ostalo, viđeno ili propušteno je skromno. Sajam nas je direktno suočio sa realnošću. A realnost je da drvena industrija u Srbiji nije izašla iz krize. Tu ocenu, nedvosmisleno potvrđuje smanjeni broj izlagača, simboličan, gotovo neprimetan broj stranih izlagača, broj posetioца, asortiman i struktura izloženih proizvoda.

Nekoliko godina unazad, nas drvopretrađivače, su tešile ocene, da je drvena industrija fleksibilna, da se lako prilagođava, da je „otporna na krizu”, ili da se “od krize brzo oporavila” i td.

Sad smo se svi uverili da je kriza vrlo prisutna. Samo je pitanje koliko će potrajati. Najviše zabrinjava slabo interesovanje kupaca, naročito inostranih. Mislim da bi u ovoj godini naročito izdvojio jednu činjenicu koja nas u kompaniji SIMPO-ŠIK posebno raduje i uliva nadu da se možemo vratiti u normalne poslovne tokove. To je uredno snabdevanje drvnim sortimentima od strane JP *Srbijašume*. Ovo je prva godina kada kompletnu nabavku sirovina vršimo od JP *Srbijašume* i nismo imali nikakve zastoje u proizvodnji po tom osnovu. Za nas je to jako važno jer 75% proizvodnje izvozimo pa nam je sertifikovana sirovina po FSC standardu od primarnog značaja.

Verujemo i očekujemo da će se ovakav trend nastaviti što bi bilo dragoceno i od suštinskog značaja za naš dalji rad. Svim kolegama želim bolje i uspešnije poslovanje u narednom periodu – poručio je **Milorad Andrejević**, generalni direktor kompanije **SIMPO-ŠIK** iz Kuršumlje.

KLEIBERIT

Bolji kvalitet lepila uz manju potrošnju

– Poznato je da kompanija KLEIBERIT preko 70 godina proizvodi kvalitetna lepila za različitu upotrebu. Proizvodimo lepkove za sve vrste industrije, za drvenu, građevinsku, tekstilnu, grafičku, auto industriju. Tehnološki smo usavršili proizvodnju, a izvozimo u sve delove sveta. Na tržištu Balkana smo se dobro pozicionirali, a preko naših zastupnika nastojimo da održimo i proširimo tržište.

Novitet u kompaniji KLEIBERIT su LCM čistači, koji rade pod našim brendom i koji su jedni od najboljih, pristupačni u raznim pakovanjima. To su tečnosti za kant mašine, konkurencija Riper programu. Tehnički radi odličan posao uz tečnosti imamo i popratne alate što se tiče filceva, dizni, kompletan set. Uz to postoji i garancija. Zaista postoje dobra tehnička rešenja u odnosu na konkurenciju, dosta se napredovalo u diznama, bolja su podešavanja, a manja je potrošnja.

Takođe, od novih stvari smo napravili i Micro-emission varijante svih poliuretanskih lepila za kantovanje. To je nova tehnologija, lepila koja u sebi nemaju štetnih kancerogenih supstanci kao standardni poliuretani, a nije se išlo na uštrb kvaliteta. Mislim da smo najspremniji na tržištu što se tiče palete proizvoda, prilagodili smo cene standardnim proizvodima.

Inače, tržište Srbije smatramo značajnim i već treći put na Sajmu u Beogradu izlažemo samostalno iz svoje matične kompanije iz Nemačke. Ranije smo na sajmu izlagali preko naših zastupnika, a i ovoga puta svi naši zastupnici iz regije su bili prisutni na našem štandu – rekli su nam **Sandra Vasiljković-Pantić, Ivan Gedri i Ilija Petrović.**

OHRA

Kvalitetan proizvod pristupačnih cena

– Na Sajmu mašina i alata za drvenu industriju u Beogradu smo prisutni kao izlagači već treću godinu zaredom. S obzirom da je ovo specijalizovan sajam, jedini ovog tipa u regiji, za nas je veoma zanimljiv i značajan. Žao mi je što Sajam nameštaja ne ide u istom pravcu kao Sajam mašina... **OHRA** je veoma prisutna na tržištu Srbije sa svojim konzolnim regalima. Opremamo većinu drvnih centara po Srbiji kao što su: Omega Profeks, Darex, Artinvest, TIS i mnogi drugi. Što se tiče drvne industrije tu su konzolni regali za ivericu, građu, ploče... Regali su namenjeni kako za velike drvene centre, tako i za manje stolarske radionice i mi smo sa tim proizvodom prisutni na tržištu većeg broja zemalja.

Sedište firme OHRA je u Nemačkoj sa proizvodnjom u Kerpenu i to je firma sa najvećom proizvodnjom konzolnih regala u Evropi. OHRA ima dobra tehnička rešenja, a zbog masovne proizvodnje, cene su za tržište Balkana veoma pristupačne – kaže gospodin **Blaž Kocjanc** kome je na Beogradskom sajmu mašina i alata za drvenu industriju pomagao njegov sin Vid.

Stručan i edukativan časopis

Više od dve decenije redovno pratim sadržaj časopisa *DRVOtehnika* i uz čestitke i pozdrav osnivaču i vlasniku ovog lista, kao i svim članovi-

ma redakcije, hoću da kažem da sam iz ovih novina mnogo toga saznao i naučio. Takođe moram istaći da u mojoj arhivi posedujem sva izdanja časopisa *DRVOtehnika*, da ih čuvam i povremeno listam stara izdanja. Želim vam sve najbolje, dalji uspeh i srećnu Novu godinu – napisao je u svojoj vajber poruci, uz svoju fotografiju pored naslovne strana našeg prethodnog izdanja, gospodin **Ervin Huremović** iz Bačke Topole.

TRILORD, Svrlijig

Izuzetno uspešan i drugi sajamski nastup

Uz dugogodišnje konfekcioniranje, rezanje i prodaju sunđer, u proizvodnom programu preduzeća TRILORD d.o.o. iz Svrlijiga je i proizvodnja kompletnog tapaciranog nameštaja sa stolovima i stolicama. Takođe firma proizvodi žičana jezgra kako za sopstvene potrebe, jer proizvodi sve vrste duška, tako i za potrebe tržišta.

– Naš cilj je proizvodnja tapaciranog nameštaja i za domaće tržište i to je osnovni razlog naše javne prezentacije. Inače tapacirani nameštaj izvozimo u Rumuniju, Grčku, Bugarsku, Hrvatsku, BiH, Crnu Goru, Makedoniju, svuda imamo po nekog kupca – kaže **Ranko Jović**, osnivač, vlasnik i direktor kompanije TRILORD. – Na jubilarnom 60. Međunarodnom sajmu nameštaja u Beogradu kompanija TRILORD

nastupa po drugi put. Ovoga puta smo znatno nadmašili naš prethodni sajamski nastup.

– Neki ljudi se žale da je sajam mali i neuspešan. Naše iskustvo je drugačije. Sajam je odličan! Moja firma, TRILORD, sa svojim proizvodnim programom, gde dominiraju tapacirane garniture, stolice i dušeci ima dvadeset partnera iz inostranstva i svih dvadeset partnera je došlo na naš izložbeni prostor za vreme trajanja sajma. Logično, imali smo dobre poslovne dogovore. Takođe, maloprodaja na sajmu, mada to nije bio naš primarni cilj, bila je znatno veća nego što smo očekivali. Mi smo apsolutno zadovoljni i uvek ćemo učestvovati na sajmu dokle god se on bude održavao – kaže gospodin **Ranko Jović**, vlasnik i direktor firme TRILORD.

PEGASUS, Vranje

Zadovoljan kupac naša najbolja preporuka

– Prateći najnovije trendove u svetu nameštaja firma **PEGASUS** iz Vranja je primarno orijentisana na proizvodnju nameštaja malih serija visokog kvaliteta. U svom radu primenjemo najkvalitetnije materijale: kožu, mebl štofove, sunđer, pri čemu se trudimo da svaki naš proizvod bude priča za sebe i da zadovoljan kupac bude naša najbolja preporuka. Ne radimo velike serije tako da sam kvalitet naših proizvoda reklamira našu proizvodnju. Naravno imamo svoj web sajt, instagram i facebook stranicu. Maloprodaju imamo u Vranju ali naši kupci mogu direktno poručiti i kupiti nameštaj širom zemlje. Svaki proizvod isporučujemo na kućnu adresu, tako da kupac dobije potpunu uslugu i naravno naknadni servis ukoliko za tim bude potrebe. Firma **PEGASUS** postoji punih 20 godina, permanentno smo se usavršavali i kao što sam već rekao proizvodimo tapacirani nameštaj visokog kvaliteta – kaže **Predrag Stanojković**, direktor i vlasnik preduzeća **PEGASUS** iz Vranja.

Beogradske akademije poslovnih i umetničkih studija

Projekat PLEMKA

Projekat PLEMKA nastao je 2024. godine, kao opseg delovanja na predmetu *Dizajn nameštaja 2*, koji se održava u trećem semestru Master studija, na modulu *Prostorni dizajn, Beogradske akademije poslovnih i umetničkih studija, na Odseku za umetnost i dizajn*.

Razvoj PLEMKE, od decembra 2023. do aprila 2024. godine, imao je svoju premijeru na sajmu nameštaja u Milanu, na internacionalnoj izložbi *Salone Satellite*. Nakon vrlo zapaženog predstavljanja radova i beogradska publika je imala priliku da vidi i oseti uživo elemente koji čine ovaj projekat. PLEMKA je prikazana na Mikser festivalu, a potom i na 60. Sajmu nameštaja, gde joj je pripao Zlatni ključ. Nakon manifestacija u zemlji, jedan od radova, KITE, studentkinje Anđele Tasković, nominovan je i nagrađen u kategoriji Najbolja dizajn rešenja za 2024. u Ljubljani, u okviru BIG SEE AWARD događaja.

PLEMKA - Od davnih vremena čovek se oslanja na veštinu kalemljenja koja omogućava dobijanje kvalitetnije sorte voća. U tom postupku, **plemka je deo plemenite biljke** koja se dodaje drugoj biljci, s njom se sjedinjuje i daje novu, kvalitetniju biljku. Na neki način, ovo umeće, korišćenje plemke, odavno

je prisutno u svetu dizajna. Ono omogućuje da se osloncem na već plemenite, uzore u dizajnu, stvaraju neki novi predmeti, koji imaju unapređenu estetsku, funkcionalnu i upotrebnu vrednost. U vremenu masovne proizvodnje i sveprisutnosti dizajnih rešenja u različitim domenima, kroz projekat PLEMKA težimo da, pred korisnikom i pred sobom, opravdamo priču koju priča svaki od izloženih komada. Osmišljeni koncept, sa uporištem u polju tradicije i održivosti, poseduje funkcionalnu temeljitost. Prikazane forme mogu biti deo današnjeg, ali i sutrašnjeg vremena.

Jugoslava Kljakić Donić, viši predavač ss, u polju umetnosti, mentor projekta PLEMKA, Odsek za umetnost i dizajn, BAPUSS

Dizajn: **Andrea Tijanić, Isidora Krstanović**

Mentor: **Sonja Vlahović**, prof ss u polju umetnosti

Fotografije: **Bojana Bojović Milošević**, prof ss u polju umetnosti

O RADOVIMA

Anđela Tasković
KITE

Jednostavan u svom dizajnu, sastavljen je od drvenih dasaka i cilindričnih spojnika uz dodatni drveni prsten koji omogućava nivelisanje visine kod oblikovanja nameštaja. Njegova glavna karakteristika je modularnost, što omogućava korisnicima kreiranje različitih oblika koristeći iste komponente. Spojnice dozvoljavaju rotaciju elemenata, dodajući fleksibilnost u organizaciji. Sastavljanje je jednostavno, bez potrebe za

dodatnim alatima. KITE se lako prilagođava različitim potrebama, od privatnih do javnih prostora. Može služiti kao polica ili klupa. Svojom prilagodljivošću, KITE donosi funkcionalnost i estetiku bez ograničenja. *Dimenzije: 150 x 30 x 27 cm*

Larisa Pop Rajačić
VOŠA

Svetlost sa krovova Vojvodine, vojvođansko nebo dele različiti narodi i narodnosti. Različitost – multikulturalnost, bogatstvo je zlatne ravnice Srbije. Pod krovovima tradicionalnih vojvođanskih kuća,

temelje se identitet, kulturno nasleđe, običaji, tradicija, različiti religijski obredi, folklorne igre, narodne nošnje, autentična gastronomija i muzika. Vojvođanski krovovi nadkrivaju porodične prostore u kojima ljudi govore različitim jezikom. Vojvođanski krovovi u svom specifičnom dizajnu, kombinuju funkcionalnost sa privlačnom estetikom kako bi se stvorio i održao prepoznatljiv arhitektonski tradicionalni stil. Forme starih vojvođanskih krovova stilizovane su u lampi Voša. Svojim nenametljivim svetlom, jednostavnim dizajnom i neupadljivom materijalizacijom, uklapaju se u svaki tip enterijera. *Dimenzije lampe: 40 x 20 x 5 cm*

Srđan Radanović

MEKO

MEKO lampa predstavlja elegantan i suptilan dodatak svakom domu ili radnom prostoru, pružajući finu ambijentalnu rasvetu. Konstruisana je iz dva segmenta: baze od punog hrastovog drveta i abažura izrađenog ručnom tehnikom papir mašea. Svaka MEKO lampa je potpuno jedinstvena zahvaljujući ručnoj izradi abažura, što doprinosi toplini svetla koje emituje u prostoru. Ovaj

elegantan komad nameštaja spaja prirodne materijale i pažljivo izrađen dizajn kako bi stvorio ugodnu atmosferu u svakom okruženju. *Dimenzije: baza 15 x 15 x 15 cm / abažur promenljiv*

Kristina Vasović

FOLDER

Folder polica predstavlja modularni sistem koji ima dve osnovne funkcije: funkciju odlaganja i prostorne pregrade. Sistem može da sadrži neograničen niz polica, a sačinjen je od fiksnog dela, metalne konstrukcije i mobilnih elemenata- foldera. Folderi se mogu postavljati proizvoljno, po želji i potrebi korisnika. Dodatno se mogu pozicionirati sa lica ili obratno, što svakoj pojedinačnoj polici daje autentičnost i ostavlja korisniku mogućnost samoorganizacije u okviru sistema. Materijali korišćeni za izradu Folder sistema su: plastificirani metalni kružni profili, bojeni i furnirani medijapan. *Dimenzije: 80 x 35 x 200 cm*

Učesnici projekta PLEMKA, studenti master studija Prostorni dizajn: Anđela Tasković, Marina Isailović, Ana Marija Čuća, Larisa Pop Rajačić, Irina Mitrović, Kristina Vasović, Srđan Radanović.

Anđela Tasković MODUL

Dizajniran za praktičnost i jednostavnost u upotrebi, sastoji se od čvrstog sundera obloženog tekstilnim tapacirungom. Njegova svestranost omogućava kreiranje različitih formacija koristeći isti modul, pružajući slobodu prilagođavanja potrebama. Formacije se lako kreiraju rotiranjem i povezivanjem elemenata, bez potrebe za alatima. Brzo premeštanje elemenata olakšava prilagođavanje u različitim okruženjima. Estetski privlačan i funkcionalan, MODUL je idealno rešenje za one koji traže praktičnost i fleksibilnost u organizaciji prostora. *Dimenzije: 35 x 105 x 70 cm*

Ana Marija Čuća

SRP

Srp je jedna od najstarijih poljoprivrednih alatki kojom se žanje žito. Srp je u slovenskoj mitologiji široko rasprostranjen predmet koji ima ulogu zaštite i odbrane od demona. On se stavlja u kolvku deteta da bi ga čuvao od uroka, veštica i drugih zlih sila. Položi se i preko grudi mrtvacu da bi se domaća čeljad zaštitila od njegove duše, po rečima Sretena Petrovića. Srp je poslužio kao inspiracija za oblik ovog sedišta a ukrašen je tkanicama, pronađenim na jednom školskom tavanu. Izradili su ih đaci pre četrdest godina, vodjeni nastavnikom likovne kulture Milošem Popovićem. Tkanice su izrađene takozvanim „kosovskim bodom“, a motivi na njima uzeti iz srpske mitologije.

Marina Isailović

HORA

Na temelju tradicije i dubokog poštovanja prema grčkoj mitologiji, stvara se inspirativna kolekcija pod nazivom Hora. Ova kolekcija je omaž boginjama vremena, sklada i života, poznatim kao Hore, čija je uloga bila ključna u očuvanju ravnoteže u prirodi i životu ljudi. Kroz pažljivo istraživanje i interpretaciju, svaki element kolekcije Hora doživljava svoju transformaciju. Njihova svetlost i simbolika lepote prelaze u oblik strukova, povezujući se sa suštinom njihovog bića. Lampe iz ove kolekcije nisu samo funkcionalni predmeti, već simboli života i vitalnosti, oživljeni kroz strukturu i oblik. Svaki detalj Hore pažljivo je promišljen kako bi preneo dublje značenje i filozofiju iza ovog koncepta. Kabel lampe postaje simbol varijacija naših postupaka i energije, oblikovan u segmentima koji naglašavaju složenost i dinamiku života. *Dimenzije: 10 x 10 x 34 cm*

Anđela Tasković

DUDA

Hoklice nisu samo praktični komadi nameštaja, već i umetnička dela koja unose organsku toplinu u svaki dom. Napravljene od održivog materijala, prenose osećaj udobnosti i prirodnosti. Drvena površina pruža užitak dodira, otkrivajući prirodne tekstu-

re i linije. Njihov elegantni oblik, inspirisan elementima kojima smo okruženi, odražava beskrajnu lepotu modernog dizajna, čineći ih savršenim dodatkom za različite enterijere. Hoklice su multifunkcionalne i dolaze u dve dimenzije – mogu se koristiti kao sedišta ili pomoćni stočići. *Dimenzije: 35 x 35 cm / 35 x 12 x 25 cm*

Irina Mitrović

HOKLICA ČILIMICA

Hoklica Čilimica, inspirisana ornamentom Prinčezina ploča; sa pirotskih čilima, predstavlja spoj tradicije i funkcionalnosti. Ovaj komad nameštaja simbolizuje mudrost i plemičke porodice, noseći u sebi bogatstvo kulturnog nasleđa. Svojim svedenim dizajnom, ističe se poznata tradicionalna šara izdignu-

ta u 3D, čineći je prikladnom za različite uzraste i prostore. Izrađena od masiva, hoklica Čilimica je stabilna i dugotrajna, pružajući sigurnost i udobnost u korišćenju. Odabranim motivom ornamenta, unosi duh tradicije u svaki dom, dodajući jedinstveni pečat prostoru. Njena forma omogućava korisniku da sam odabere njenu funkciju, pružajući fleksibilnost i personalizaciju u svakom okruženju. *Dimenzije: 22 x 28 x 28 cm*

Studenti FPU se istakli estetskim i praktičnim rešenjima u dizajnu

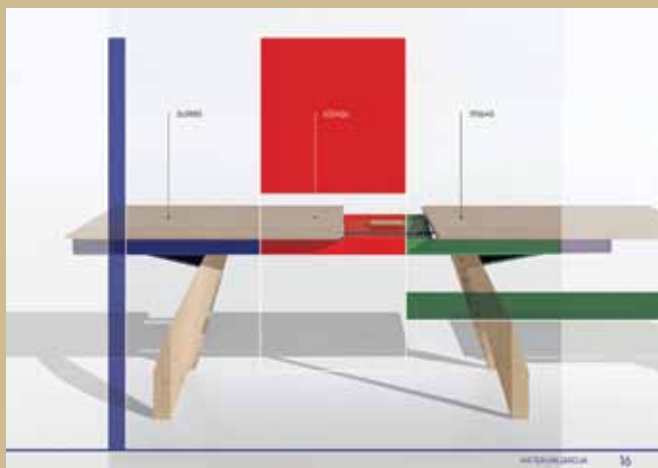
ФАКУЛТЕТ ПРИМЕЊЕНИХ
УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ
FACULTY OF APPLIED
ARTS IN BELGRADE

Fakultet primenjenih umetnosti u Beogradu (FPU) osnovan je pre više od sedam decenija kao prva visokoškolska ustanova u oblasti primenjenih umetnosti. Njegovi standardi su postali osnova i smernica za osnivanje drugih fakulteta u regionu. Inspirisani principima Bauhausa, 1938. godine je u Beogradu osnovana Škola za primenjenu umetnost, koja je 1948. godine prerasla u Akademiju za primenjenu umetnost, a 1973. godine dobija ime Fakultet primenjenih umetnosti, na kome se obrazuju stručnjaci za razne umetničke veštine i likovne discipline u oblasti primenjenih umetnosti i dizajna u okviru deset specijalizovanih odseka: Primenjeno slikarstvo, Primenjeno vajarstvo, Dizajn unutrašnje arhitekture i nameštaja, Primenjena grafika, Grafički dizajn, Scenografija, Kostim, Dizajn tekstila, Keramika, Industrijski dizajn, kao i Konservacija i restauracija.

Smer Dizajn unutrašnje arhitekture i nameštaja na FPU postavljen je na čvrstim temeljima višedecenijskog razvoja ove oblasti. Program je usklađen sa savremenim evropskim standardima visokog obrazovanja i pruža studentima adekvatno unapređenje znanja stečenog tokom prethodnog obrazovnog ciklusa. Fokus je na razvoju inovativnog, kreativnog i kritičkog razmišljanja, što je ključno za razumevanje novih koncepata u dizajnu i umetnosti.

Kroz studije, studenti se osposobljavaju za kreativno arhitektonsko-dizajnersko delovanje. Uče kako da poboljšaju kvalitet životnog i radnog okruženja, uzimajući u obzir društveni kontekst. Pored toga, stiču veštine za samostalno upravljanje i realizaciju projekata, kao i za učešće u interdisciplinarnim istraživačkim projektima.

Program je takođe sastavljen da omogući studentima mobilnost i prilagodljivost na međunarodnom tržištu rada. Po završetku studija, studenti stiču naziv diplomirani dizajner, što im otvara vrata za dalju edukaciju i zapošljavanje.

FPU na Sajmu nameštaja

Dugi niz godina, smer Dizajn unutrašnje arhitekture i nameštaja kontinuirano učestvuje na Međunarodnom sajmu nameštaja u Beogradu. Ova manifestacija tradicionalno pruža studentima Fakulteta primenjenih umetnosti priliku da izlože radove nastale kao rezultat nastave grupe predmeta nameštaja, pod mentorstvom profesora **Ranka Bočine, Tijane Sekulić i Mladena Vračevića.**

U okviru Talent zone, koja naglašava kreativnost i inovativnost mladih dizajnera, studenti Fakulteta primenjenih umetnosti u Beogradu su se na Sajmu nameštaja u Beogradu istakli estetskim i praktičnim rešenjima u dizajnu. Izloženi radovi obuhvataju različite koncepte ugradnog i komadnog nameštaja, gde su na značajnu date održivost i funkcionalnost.

Posetioci sajma mogli su se inspirirati talentom mladih dizajnera i njihovim vizijama koje će oblikovati budućnost dizajna.

*Pripremila:
Marta Ralić, student četvrte godine
dizajna enterijera i nameštaja*

Veštačka inteligencija i dizajn

Predrasude koje prate upotrebu veštačke inteligencije u procesu dizajna su zaista samo predrasude. Posmatranje AI kao vašeg ličnog asistenta ili partnera u poslu vam može mnogo olakšati sam pristup ovom novom softver-

Dipl. ing. arh. **Milena Obradović**, samostalni umetnik

skom programu. Najčešće postavljeno pitanje je: Da li će AI zameniti dizajnere u procesu dizajna i projektovanja? A odgovor je da neće, već će AI učiniti da vaši kreativni procesi razmišljanja kao i

vaš dizajn budu poboljšani. AI će iz vas izvući ono najbolje, i odvesti vas u čudesni svet imaginacije, koji često ne biste ni zamislili.

– U početku rada sa AI, je potrebno vaše delimično prilagođavanje samom programu, kao i to da naučite da stvari posmatrate kroz drugačiju prizmu, i da neće uvek sve biti baš kako ste zamislili. Vi ulazite u jedan novi svet, gde komunicirate sa nekim ko je preko puta vas, i gde je potrebno da usmerite vaše resurse na razumevanje AI koja je sa druge strane – objašnjava samostalni umetnik, dipl. ing. arh. **Milena Obradović**.

– Samo učenje alata koje ćete koristiti je tehnička stvar, ali je mnogo bitnije vaše kreativno razmišljanje i druženje sa AI. Način razmišljanja AI se neće uvek poklopiti sa vašim načinom razmišljanja, i potrebno je izvesno vreme da uđete u jednu kreativnu komunikaciju sa programom, koji će onda, zaista ispuniti sva vaša očekivanja... Staviti na vagu vaš rad i rad veštačke inteligencije, uopšte nije za upoređivanje niti merenje, ko radi bolje. AI će poboljšati sve performanse vašeg dizajna, pružajući vam uvid u nove inspirativne ideje koje možda ne biste ni zamislili – kaže Milena Obradović.

<https://grandesignschool.com/>

Volim sva godišnja doba. Svako na svoj način u skladu sa funkcijom, sadržajem, značenjem i simbolikom koju ima...

Proleće, kada sve ponovo niče, lista i obećava novim naraštajem.

Leto, kada sve raste, buja i podstiče nade.

Jesen, kada se sve oboji najlepšim bojama i ubiraju plodovi.

A onda... zima! Preobrazi se pejzaž. Sneg padne, zablista snežnom belinom i sve se promeni.

Pauza između dva dinamična ciklusa. U toj pauzi odjednom magija postaje moguća.

Kao da zima postaje svet između stvarnosti i fantazije.

Nastaju radosti...

Radujemo se prvom snegu, mrazu, praznicima.

I... kao da sve utihne, a jačaju nove nade i planovi.

To je samo predah. Priroda ima svoj tok. Čini se sve je isto, a nije.

Sve teče – sve se menja.

**Tehnička škola „Drvo art“
u Dizajn zoni
Sajma nameštaja u Beogradu**

Kreativnost, maštovitost i ozbiljnost izrade ekspozata

U Dizajn zoni Sajma nameštaja smo, već godinama, navikli da vidimo inovativne radove učenika Tehničke škole „Drvo art“. I proteklog Sajma bili su na svom „starom“ mestu. Izložili su radove koji su nastali tokom prošlogodišnje radionice „Dizajn igralište“, čija je tema nosila naziv „Vreme“. Tradicionalnu međunarodnu radionicu Tehnička škola „Drvo art“ organizuje više od decenije. Pažnju posetilaca privukli su kreativnost, maštovitost i ozbiljnost izrade ekspozata. Ori-

nalnim radovima učenici i škola zaslužili su pohvale posetilaca. Na štandu škole su mogli i da razgovaraju sa učenicima i upoznaju se sa postupcima kreiranja i izrade izloženih ekspozata. Iako digitalno doba menja navike ljudi, pa se izložbe sele na internet i u virtualni svet, za

sve kojima je doživljaj uživo draži od onlajn šetnji, ova učenička izložba bila je pravo osveženje i uživanje. Bilo je zadovoljstvo videti uživo ove mlade, vredne, vedre ljude, pune optimizma i razgovarati sa njima. Tehnička škola „Drvo art“ nastavlja da neguje i razvija talente.

*Više od četiri decenije
uz svoje kupce*

Proizvodnja nameštaja KOSTKA
Padeška 1, Mudrakovac, 37000 Kruševac,
Telefon: +381 64 138 19 78

www.namestajkostka.com e-mail: info@namestajkostka.com

PROIZVODNI PROGRAM

SIROVI LESONIT

OPLEMENJENI LESONIT

BUKOVA STOLARSKA ŠPER PLOČA

BUKOVA VODOOTPORNA ŠPER PLOČA „BLAŽUJKA“

DVOSLOJNI PARKET

BUKOVA REZANA GRAĐA I BUKOVI ELEMENTI

PIŠE: profesor Jelena Matić

čudesni svet STOLICA

U okruženju koje favorizuje instant rešenja, brze realizacije i trenutnu satisfakciju, ljudi često ostanu zarobljeni na površini problema, nesposobni da razumeju njegove uzorke i suštinu. Za razvoj kvalitetnih ideja koje vode ka istinskom i održivom napretku, neophodno je istrajati u procesima koji zahtevaju duboko promišljanje, ulaganje i posvećenost.

Panton stolica predstavlja revolucionarnu prekretnicu u istoriji dizajna nameštaja, jer je prva konzolna stolica od plastike koja je ušla u serijsku proizvodnju. Njena upečatljiva forma i smela upotreba materijala pozicionirali su je ne samo kao tehničko dostignuće, već i kao umetničko delo. Tokom svoje istorije, prošla je kroz mnoge varijacije, od kojih svaka odražava napredak u tehnologiji materijala i proizvodnim procesima.

Verner Panton, rođen u Danskoj 1926. godine, završio je studije arhitekture u Kopenhagenu, a karijeru je počeo radeći sa poznatim arhitektom Arneom Jacobsenom. Fasciniran bojom, formom i novim tehnologijama, Panton se vremenom usredsredio na stvaranje komada nameštaja koji prkose konvencionalnom dizajnu.

Sa konceptom konzolne stolice napravljene od jednog komada materijala počeo je da eksperimentiše još 1956. godine, a skice iz 1958-59. su već nagovestile njen karakterističan S oblik. Početkom 1960-ih, Panton je kontaktirao nekoliko kompanija, ali su sve odbile njegovu ideju, smatrajući da je previše složena za serijsku proizvodnju. Nakon što je 1963. godine uspešno realizovao komodu od otpreska Barboy, rešio je da svoj S dizajn stolice izradi na isti način. Dogovor je postigao sa kompanijom *Gebrüder Thonet* koja je razvila čak dva različita modela - br. 275 i br. 276 sa zaobljenim naslonom. Međutim, obe drvene verzije Vernerove vizije konzolne stolice pokazale su se nerentabilnim za proizvodnju. Kada se tome doda činjenica da je oslonac stolice ometao udoban smeštaj stopala pri sedenju, a ceo komad bio težak za manipulaciju, jasno je zašto je izostao njihov komercijalni uspeh. Ipak, bila je to prva elastična konzolna stolica napravljena od jednog komada materijala, čime je Panton delimično ispunio san.

Šezdesete godine donele su značajan napredak u tehnologiji materijala, posebno plastičnih. Iako je plastika izumljena još 1907. godine, tek sredinom 20. veka postala je šire korišćena u proizvodnji nameštaja. Verner je prepoznao ovaj ne-

Verner Panton
Panton stolica

Istrajnost
u stvaranju

Verner Panton (1926 – 1998)
„Neuspeli eksperiment može biti važniji od trivijalnog dizajna.“

dovoljno istražen materijal kao novu priliku. Svog saradnika pronašao je u Viliju Felbaumu koji je rukovodio švajcarskim proizvođačem nameštaja *Vitra*.

Posle četiri godine intenzivnog eksperimentisanja sa materijalima i desetak prototipova, Panton stolica je debitovala 1967. godine na sajmu nameštaja u Kelnu. Prva serija bila je

Prva realizacija Vernerove vizije konzolne stolice bila je izrađena od otpreska 1965. godine, ali se zbog visokih troškova proizvodnje i problema sa funkcionalnošću odustalo od njenog daljeg razvoja.

Skice za razvoj stolice od plastičnih materijala (levo), kao i fotografija jednog od brojnih Vitrih prototipova (desno).

Sa novim polimerima, razvijane su nove tehnologije – model levo je primer livenja u kalupu, a model desno izrađen je tehnikom ubrizgavanja u kalup.

Verner (sredina slike) sa prijateljima pozira na jednoj od prvih serija stolica proizvedenih od laminirane poliesterske smole ojačane fibreglasom.

„Kako se svući pred mužem” je kulturna foto-serija sa kraja 1960-ih godina u kojoj je glavna zvezda *Amanda Lear*, a autor fotografija čuveni britanski fotograf *Brian Duffy*. Ona ne samo da odražava estetiku vremena u kojem je nastala, zbog čega je Pantonova stolica postala njen sastavni deo, već šalje i duhovitu poruku o društvenim normama i očekivanjima koja su tada bila nametnuta ženama.

Društvo 1970-ih obeležili su društveni pokreti, poput borbe za ljudska prava, osnaživanje žena i ekološka svest. Sloboda izražavanja i individualizam reflektovali su se u enterijerima kroz smela dizajnerska rešenja i eksperimentisanje sa formama, bojama i funkcionalnošću prostora. Autor oba enterijera je Verner Panton.

proizvedena od laminirane poliesterske smole ojačane fibreglasom (staklenim vlaknima), hladno oblikovana i u širokoj paleti boja. Iako je ostavila ogroman utisak, zbog komplikovanog proizvodnog procesa cena je bila previsoka, pa je ponovo

izostao komercijalni uspeh. U potrazi za efikasnijim i isplativijim procesom, Vitra je u periodu 1968-1971 razvijala verziju napravljenu od čvrste poliuretanske pene, ali se nažalost i ova verzija pokazala cenovno nekonkurentnom.

U enterijerima 1970-ih godina dominirali su topli zemljani tonovi, poput narandžaste, braon i maslinasto zelene, pa je i paleta boja u kojoj je Panton stolica dizajnirana bila usklađena s tim trendovima.

Savremena proizvodnja Panton stolice podrazumeva najviša tehnološka dostignuća i izuzetan kvalitet.

Pantonove stolice u modernom ambijentu Dvorane kamernе muzike u umetničkoj galeriji u Mančesteru autora Zahe Hadid. Instalacija je postavljena za potrebe održavanja Internacionalnog festivala u Mančesteru 2009. godine.

Namenski izrađena serija stolica za redizajn enterijera Crkve Svetog Vartolomeja u selu Hodovice, Istočna Češka (2007).

Panton Junior Vitra je verzija Panton stolice dizajnirana za decu uzrasta od tri i više godina, koja se proizvodi od 2005. godine.

Pantonove stolice ispred Vitra Design muzeja u Nemačkoj, savršen su primer njihove upotrebe u eksterijeru, gde se funkcionalnost i estetika besprekorno nadopunjuju.

Od 1971. godine, započelo je eksperimentisanje sa termoplastičnim polistirenom, materijalom koji je smanjio troškove proizvodnje, ali je zahtevao dodatne strukturalne izbočine ispod sedišta radi pružanja adekvatne podrške. Ova verzija je bila tanja i lakša, ali se suočila sa problemima izdržljivosti, pa je izrada po ovoj tehnologiji prestala 1979. godine. Posle pauze od četiri godine i manjih izmena, proizvodnja je nastavljena u obojenoj poliuretanskoj čvrstoj peni (model od 1990. godine poznat kao *Panton Chair Classic*).

Više od četrdeset godina nakon prvih skica, pronađeni su adekvatni materijali i tehnološka rešenja za Vernerov vizionarski dizajn! Godine 1999. započela je izrada Pantonove stolice

od izdržljivog i fleksibilnog polipropilena koja je omogućila verziju najbližu njegovoj originalnoj viziji estetike, pristupačnosti i izdržljivosti. Nažalost, Verner nije dočekaо da vidi završetak svog najvažnijeg projekta, preminuo je godinu dana ranije.

Posle decenija istraživanja, neuspeh pokušaja i finansijskih gubitaka, Pantonova konzolna trpezarijska stolica postala je simbol istrajnosti, vizije i tehnološkog napretka. Smela ideja Venera Pantona, u saradnji sa tehničkom ekspertizom kompanije Vitra, dovela je do stvaranja vanvremenskog komada nameštaja koji i danas inspiriše dizajnere i osvaja ljude širom sveta, ostavljajući neizbrisiv trag u istoriji dizajna. ■

www.drvprometkula.rs

drvprom@gmail.com

prodaja@drvprometkula.rs

Pančevački put 80a
11000 Beograd

+381 11 299 49 50

+381 11 299 49 60

+381 11 271 24 78

+381 11 331 83 19

+381 11 331 83 29

Uskoro i na
novoj lokaciji
Batajnički drum 5

DELATNOST PREDUZEĆA

- SOBNA VRATA
- VRATNA KRILA
- FURNIRANE PLOČE (mdf, iverice šperploče, paneli)
- MDF (standardni, vodootporni, vatrootporni, bez formaldehida)
- HDF (sirovi i oplemenjeni)
- OPLEMENJENA IVERICA
- IVERICA SIROVA I EKSTRUDIRANA
- RADNE PLOČE
- PANEL PLOČE
- ŠPERPLOČE (bukva, breza, topola egzota)
- OPLATE (vodootporne šperploče sa tegofilmom i natur)
- OSB PLOČE
- OBLOGE ZA VRATA (razni modeli)
- FURNIRI (prirodni i fine line)
- REZANA GRAĐA (j/s, hrast, jasen, bukva, trešnja, lipa...)
- PAPIRNO SAČE
- LAMINATI (ultraplast)
- OKOV I GALANTERIJA ZA NAMEŠTAJ
- KANT TRAKE
- LEPAK

USLUGE:

- Pravolinijsko i krivolinijsko sečenje (CNC) i kantovanje pločastih materijala
- Projektovanje komada nameštaja u 3D programu i izrada njihovih elemenata

DRVOPROMET-KULA

VIŠE OD 30 GODINA UZ SVOJE KUPCE

Za generacije

www.simpo.rs

koje ostvaruju svoje snove

AUTORKE: *Radmila i Marijana
Milosavljević*

Iz knjige: **Trilogija Dizajn i dizajneri XX i XXI veka**
Izdavači: **Orion Art i Radio televizija Srbije**

Nameštaj koji raste sa detetom

Život u kući sa decom stalna je promena. Tamo uredite sobu za bebu, beba poraste i postane malo dete, tamo uredite sobu za malo dete, ono postane prvo predškolsko pa ubrzo zatim i školsko dete i tako redom, sve dok ne napuni negde oko 14 godina i postane zrelo da ima svoju sopstvenu sobu sa nameštajem koji neće morati sezonski da se adaptira.

Bebeća soba je nešto najslađe na svetu, jedan bajkoliki prostor sa ljupkom muzikom za uspavlivanje i preslatkim detaljima za vedro raspoloženje. Međutim, sve to više uvseľjava odrasle dok je detetu najvažnije da ima ljubav bližnjih, da bude suvo i čisto, sito i da mu ne bude ni hladno ni vruće.

Beka Punišić je osmislila nameštaj za dečju sobu koji će moći da prati potrebe deteta kroz sve faze odrastanja, a da pritom roditelje ne izlaže nepotrebnim troškovima. Kao iskusni dizajner, projektovala je nameštaj koji se sastoji od nekoliko rešetkastih elemenata, nekoliko ravnih ploča i nekoliko mekih jastuka. Sa ta tri osnovna elementa u nekoliko različitih dimenzija, moguće je oblikovati krevetac za bebu i me-

sto za kupanje i prepovijanje, zatim ograničen prostor u kome će dete provoditi svoje vreme kad je u najopasnijoj fazi – kad prohoda. To je period ekstremne radoznalosti, pri čemu su pretnje od pada, diranja utikača, udaraca o oštre ivice stvari, naginjanja kroz prozor... svakodnevna pojava. Nameštaj koji detetu i roditeljima nudi spokoj u tim danima gotovo da nema cenu.

Sledi period kada će dete sedeti za stolom i crtati, slagati slagalice i biti manje uznemiravajući faktor u sobi prepunoj opasnih mesta. Kada pođe u školu, sve će više biti vezano za radni sto i krevet, za izležavanje i spavanje.

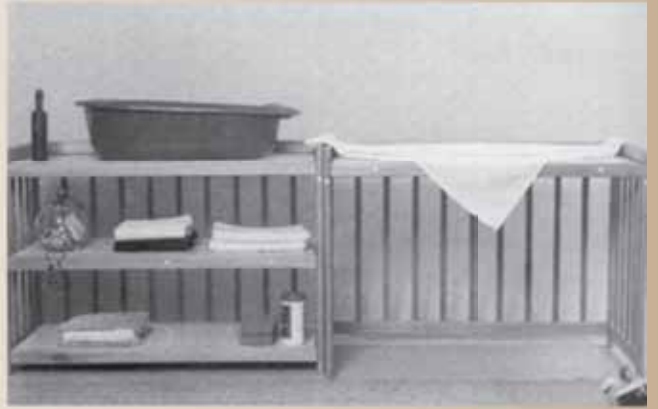
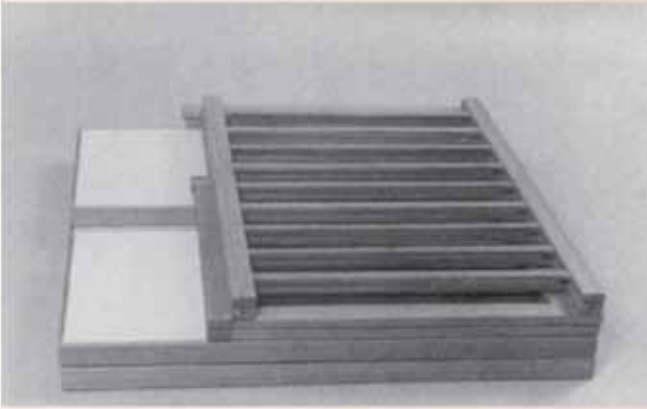
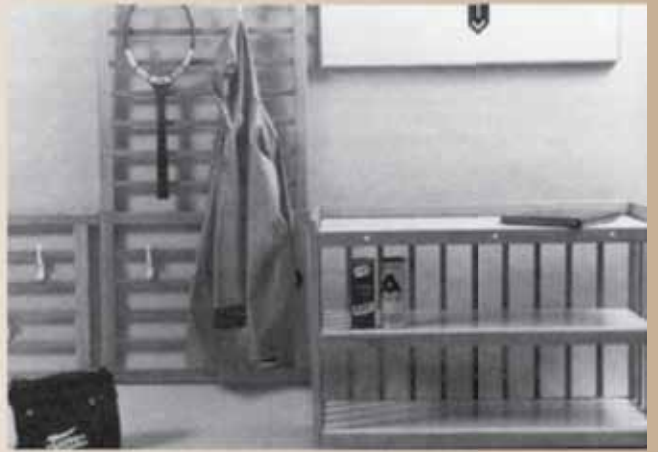
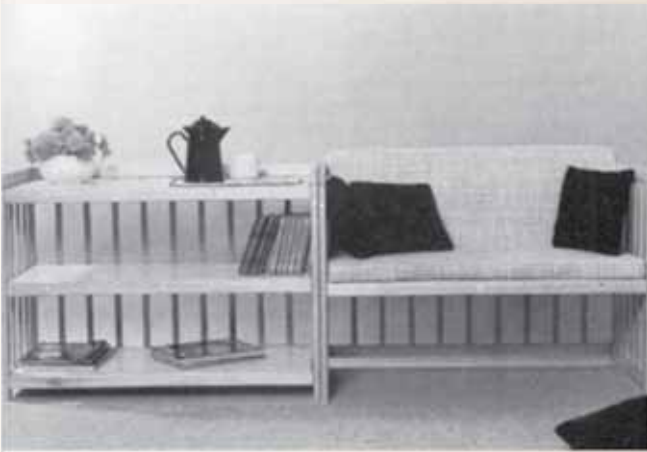
Sve ove faze prati nameštaj koji roditeljima omogućava transformaciju predmeta u službi dečjeg odrastanja.

Ovaj nameštaj je od 1977 do 1983. godine dobio ukupno 11 nagrada za dizajn („Srebrni ključ“ Beogradskog sajma nameštaja, Diplomu „Dobar dizajn“ beogradskog Dizajn centra, Otkupnu nagradu Muzeja primenjene umetnosti u Beogradu...), ali nikada nije doživeo širu serijsku proizvodnju. To je samo jedan od apsurdnih primera srpskog industrijskog dizajna.

Dragoslava – Beka Punišić (1942-2002)

Beogradska, srpska i jugoslovenska dizajnerka, bila je rekorder po dobijanju raznih nagrada, priznanja, diploma, povelja itd. od strane respektabilnih institucija privrede i kulture u bivšoj Jugoslaviji. Izlagala je na brojnim prestižnim manifestacijama bivše države, ali i van nje (Beč, Moskva, Pariz, Kopenhagen, London, Keln...). Imala je zvanje istaknutog umetnika ULUPUDS-a. Nažalost, mnoge njene ideje ostale su u fazi prototipa ili nulte serije i nisu doživele ozbiljniju serijsku proizvodnju. Objavila je knjigu . Povodom deset godina od smrti ove izuzetne dizajnerke, Muzej primenjene umetnosti u Beogradu priredio je izložbu njenih radova 2012. godine.

PIŠE: Miloš Tica

Matematička analiza procesa raspoređivanja

Konačno smo došli do toga kako matematički optimizovati proizvodne aktivnosti. Ipak, na ovom nivou se nećemo upuštati u matematičke detalje; biće reći samo o nekim teoretskim pretpostavkama da bi se postupak optimizacije mogao programirati. Potpuna 'matematika' se ostvaruje tek kroz izradu konkretnih programa optimizacije u nekom programskom jeziku.

Trebalo bi da matematika daje jasnu i preciznu sliku problema, ali, videćemo, ni ona nije zaštićena od velikog broja varijacija koje se mogu naslutiti već samo iz matematičke definicije problema.

Među zaista ogromnim brojem statičkih i dinamičkih entiteta koji postoje u proizvodnom sistemu predstavljamo samo one koji su važni za proces optimizacije raspoređivanja proizvodnih procesa. U našem tekstu reč će biti o najopštijem slučaju, a u zavisnosti od proizvodnog procesa, opremljenosti mašinama i organizacije rada svaki konkretan slučaj proizvodnje imaće jednostavniju postavku.

Optimizaciona baza

Za našu potrebu dovoljno je predstaviti dve velike grupe entiteta. To su:

- **Klasifikatori** (određuju opšte pojmove): Klasifikator vrsta mašina $\{M_k\}$; Klasifikator vrsta operacija $\{O_k\}$; Klasifikator vrsta alata $\{A_k\}$; Klasifikator vrsta (ulaznih) materijala $\{U_k\}$ (sirovina i re-promaterijala); Klasifikator vrsta delova/proizvoda $\{D_k\}$; i Klasifikator proizvodnih zanimanja $\{Z_k\}$.

- **Registri** (određuju konkretne entitete u sistemu): Registar organizacionih jedinica (sa mestima troška) $\{J\}$; Registar mašina, uređaja, opreme i instrumenata $\{M\}$; Registar zaposlenih radnika $\{Z\}$; Prostorna struktura preduzeća $\{S\}$; Registar pojedinačnih ulaznih elemenata (uslovno) $\{U\}$; Registar pojedinačnih proizvodnih elemenata (uslovno) $\{D\}$.

Vitičaste zagrade obeležavaju da je entitet skup elemenata. Reč 'uslovno'

znači da se radi o delovima koji se mogu identifikovati pojedinačno (npr. u pilanskoj proizvodnji *trupci*, u automobilskoj industriji *motori*).

Posebno interesantne su relacije koje povezuju dva ili više entiteta. Jednu od najznačajnijih smo nazvali '**kačenje**' i ona povezuje *mašine, operacije i alate*: $\{K_i\} = \{M_i, O_i, A_i\}$.

Procesni/tehnološki postupak

Zbog prevelike složenosti najopštijeg oblika tehnologije u matematičkom smislu ćemo tretirati samo *linearni oblik tehnologije*, koji se kasnije reflektuje i na linearni oblik radnog naloga i na optimizaciju takvih sistema.

U skladu sa ranije iznetim problemom razumevanja pojma operacije, ovde ćemo pod **operacijom u statičkom smislu** smatrati *relaciju* koja povezuje **kačenje** sa **osnovnim delom** koji se obrađuje. Za razliku od operacija u smislu *vrste operacije*, koje smo označili sa O_k , *operacije u statičkom smislu* ćemo označavati sa Ω . U tom smislu važi da je: $\{\Omega\} = \{D_k \times K_k\} = \{D_k, M_i, O_i, A_i\}$. Svaka operacija Ω je nedeljiva u tehnološkom i vremenskom smislu, dakle, ona je elementarna.

Za svaku procesnu operaciju vežu se '*unutrašnji*' kvantitativni parametri, kao što su vreme trajanja operacije, vreme postavljanja i skidanja alata ili prosečno vreme podešavanja mašine i alata.

Pod osnovnim/elementarnim postupkom **P** podrazumevaćemo konzistentan skup proizvodnih operacija koji zadovoljava proizvodnju zadatog osnovnog dela D_k . Matematička struktura (u skraćenom obliku) koja opisuje osnovni postupak nad osnovnim delom je skup operacija $\{P\} = \{\Omega_1, T_{12}, \Omega_2, T_{23}, \dots, T_{n-1, n}, \Omega_n\}$. T_{ij} su transportne operacije između mašina. Drugim rečima kažemo da je svaki postupak opisan **maršrutom**, t.j. precizno određenom sekvencom radnih operacija na mašinama. I kačenje i maršruta su još uvek samo *statički* entiteti, definisani unapred, koji će aktiviranjem proizvodnje prerasti u *dinamičke* entitete, koji se prate vremenski.

Celokupni proizvodni postupak je konzistentan skup osnovnih postupaka: $\{\pi\} = \{P_1, P_2, \dots, P_n\}$.

Radni zadatak i radni nalog

Definicija-1: **Radni zadatak (Z) Radni zadatak** je proizvodni postupak nad osnovnim delom, sa lansiranim vremenima početka i završetka proizvodnog procesa. Dakle *proizvodni postupak nad osnovnim delom* (proces) lansiranjem radnog naloga postaje *radni zadatak*. Za razliku od statički definisanog postupka radni zadatak dobija planirane dinamičke parametre u smislu zadatah i programiranih vremena u terminskom smislu. Kasnijim aktiviranjem radnog naloga, svi radni zadaci dobijaju i svoj puni dinamički smisao (ne smemo zaboraviti da jedan proizvodni postupak, određen procesnom sastavnicom, može preći u radni zadatak proizvoljan broj puta, pogotovo kad je reč o standardnim proizvodima).

Radni zadatak nad delom D_d ćemo definisati kao: $Z_d(P_d, t_1, t_2, \dots, t_n)$, gde je P_d proizvodni postupak, a t -ovi predstavljaju *zadate i programirane* vremenske termine (brojčano u zavisnosti od pristupa).

Definicija-2: **Radni nalog (N) Radni nalog** je organizovan skup radnih zadataka: $N_n = \{Z_1, Z_2, \dots, Z_n\}$. Ovakva definicija odgovara 'linearnom' radnom nalogu, gde su radni zadaci međusobno nezavisni, osim što se na jednom mestu (vođenjem radnom zadatku) stiču u finalni proizvod. Za složenije slučajeve treba praviti drvoidne ili čak mrežne šeme predhodnosti.

Definicija-3: **Plan realizacije/raspoređivanja (R) Plan realizacije** je skup radnih naloga/zadataka koji učestvuju u programu optimizacije rasporeda proizvodnih aktivnosti. Takav plan računarskim programom je potrebno prevesti u optimalni plan proizvodnje: $R = \{N_1, N_2, \dots, N_{|n|}\}$. U našem slučaju R nema indeks jer pretpostavljamo da postoji samo jedan plan raspoređivanja, međutim, u složenijim oblicima proizvodnje može postojati više nezavisnih planova, u kojim slučajevima treba uvesti indeks i za R .

Raspored realizacije (uklapanje radnih zadataka) je jedan od $n!$ mogućih poredaka izvršenja radnih naloga/zadataka. Raspored realizacije se postiže algoritmom za **uklapanje radnih zadataka** čija je osnova dati poredak radnih zadataka. Za dobijanje optimalnog programa prethodno je potrebno proći kroz sve moguće rasporede realizacije (ili smisliti algoritam za isključenje nekih od njih u zavisnosti od situacije).

Program realizacije (radni program) je optimalni raspored dobijen programom za optimizaciju, koji prolazi kroz sve računate rasporede i pamti koji je optimalan u zavisnosti od izabranih kriterijuma.

Ograničenja u programu optimizacije

Zbog izuzetne složenosti problema raspoređivanja, u matematičkim algoritmima najčešće se uzimaju tri standardna ograničenja:

– *Pojedinačna operacija na jednoj mašini nije deljiva, t.j. jednom započeta operacija mora se i završiti.* Ovo je univerzalno ograničenje koje je prihvatljivo i u teoretskom i u praktičnom smislu.

– *Jedna vrsta operacije ne može biti obavljena na više od jedne mašine u jednom trenutku.* Ovo je ozbiljno ograničenje. U primeru pilanske prerade drveta videli smo da se rezanje trupaca može istovremeno obavljati na dve mašine (tračne testere) (slučaj iz prakse).

– *Nijedna mašina ne može da obavlja više od jedne operacije u jednom trenutku.*

Ukoliko se radi o višefunkcionalnoj mašini i potrebi da se nad jednim delom obavlja više uzastopnih vrsta operacija propisana sekvenca operacija na jednoj mašini može se proglasiti kao makrooperacija i tretirati kao jedna.

Osim standardnih, postoje i brojna ograničenja koja se nameću za specifične tehnologije i organizacije rada, o čemu smo govorili ranije.

Osnovni parametri programa optimizacije

Parametri optimizacije mogu biti podeljeni u tri klase, pri čemu neki od parametara mogu pripadati ne samo jednoj klasi: Ulazni parametri, Kriterijumi optimizacije i Rezultati optimizacije.

Ljubaznošću urednika časopisa *DRVO-tehnika* pripremili smo seriju članaka iz oblasti *operativnog upravljanja proizvodnjom*. Članci su, inače, ekstrakt iz knjige *Teorija i praksa programiranja* čiji je autor Miloš Tica. Namena ovih članaka, kao i same knjige, je da: *Informatičare (projektante i programere)*, koji učestvuju u izradi informacionih sistema i programa u oblasti proizvodnje, upozna sa osnovnim elementima proizvodnih sistema u oblasti operativnog upravljanja; *Mlađe inženjere drvotehnike*, koji se bave operativnim upravljanjem u proizvodnji, upozna sa algoritamskim metodama i tehnikama kojima se rešavaju problemi upravljanja.

Posebna pažnja posvećena je problemima *raspoređivanja aktivnosti* u smislu optimizacije proizvodnih procesa: **Raspoređivanje aktivnosti (scheduling)** je organizacija većeg broja proizvodnih zadataka sa ciljem postizanja njihovog najboljeg protoka u odnosu na kriterije koji imaju **vremensku dimenziju ili konotaciju**.

Operativni plan u sebi sadrži statičke i dinamičke parametre koji određuju program optimizacije.

Napomena: Pod **vremenom** ćemo podrazumevati sve vremenske jedinice interesantne za planiranje operacija i program njihove optimizacije, koje u svakom konkretnom slučaju mogu biti drugačije (dani, sati, eventualno minuti). Najčešće se planira na nivou **dana**. Na ovom mestu ćemo dati spisak parametara, sa objašnjenjem samo onih koji su manje očigledni.

'Statički' podaci – Trajanje svake radne operacije određeno je 'unutrašnjim' vremenima: **Standardno vreme trajanja operacije (t0) (Standard operation time); Standardno vreme postavljanja alata na mašinu (t1) (Set-up time); Standardno vreme skidanja alata sa mašine (t2) (Set-down time); Standardno/prosečno vreme adaptacije/podešavanja mašine (t3) (Machine adjustment time)**

Osim vremena određenih na nivou operacije interesantno je i vreme izračunato na nivou radnog zadatka:

– **Hipotetičko vreme procesiranja (Hypothetical processing time)** Hipotetičko protočno vreme realizacije radnog zadatka računa se u situaciji kao da je dati radni zadatak jedini u programu optimizacije. U kasnijoj analizi proizvodnje korisno je da se prati otklon programiranog i realno ostvarenog vremena trajanja radnog zadatka u odnosu na hipotetičko (idealno).

Zadati dinamički podaci

Pod zadatim dinamičkim podacima podrazumevamo podatke nužne za dinamiku realizacije proizvodnje. Određuju ih operativci službe operativnog planiranja u saradnji sa službom prodaje. Oni su nužan preduslov za proces matematičke optimizacije raspoređivanja aktivnosti. Dakle, **tehnoški postupak**, sa svojim 'unutrašnjim' parametrima, se prevodi u **radni zadatak** zadavanjem **konkretnih** vremenskih i količinskih parametara.

Zadata količina proizvoda (Product quantity)

– **Zadato vreme lansiranja (Release time)** Vreme lansiranja programa optimizacije, t.j. vreme kad su radni nalozi pušteni u promet. Automatski postaje i vreme lansiranja svih pripadajućih radnih naloga i zadataka. Korisno je da se prati i analizira vreme između lansiranja i predviđenog i ostvarenog početka realizacije radnog naloga ili zadatka. Razlika između lansiranog i aktiviranog vremena je očigledna, danas možemo lansirati radne naloge čije će izvršenje početi tek za nekoliko dana. To vreme se može koristiti za pripremu alata i dostavu ulaznih sirovina i reprod materijala.

– **Zadato nulto vreme (Predefined null-time)** Opšte vreme kad prvi zadatak prvog radnog naloga u programu raspoređivanja može početi. (npr. današnjim lansiranjem programa optimizacije odredimo početak realizacije za dva dana.) Služi kao **referentno** vreme za sve radne naloge/zadatke u programu.

– **Zadato vreme početka realizacije radnog naloga (Predefined activation time)** Zadato vreme (termin) početka (aktiviranja) pojedinačnog radnog naloga, t.j. vreme **početka prve operacije** radnog naloga. Realizacija radnog naloga *ne sme* da krene pre ovog vremena, aktiviranje ide tek kad se steknu uslovi za proizvodnju. U proizvodnji su moguće situacije da vreme aktiviranja jednog lansiranog naloga zavisi od niza 'sporednih' faktora, npr. nabavke sirovina i reprod materijala. U tom slučaju, bez obzira na vreme lansiranja, radni nalog može da ima definisan trenutak **najranijeg** mogućeg aktiviranja, kako u fazi proizvodnje ne bi došlo do nepotrebnog zastoja i zabune. Moguće su dve varijante ovog parametra: rigorozna varijanta (aktivnost **mora** početi u zadato vreme), i fleksibilna varijanta (aktivnost **ne sme** početi pre zadatog vremena).

– **Zadato vreme završetka radnog naloga (Due-time/Deadline)** Zadato vreme **završetka** radnog naloga, t.j. poslednje operacije poslednjeg radnog zadatka radnog naloga. U zavisnosti od ugovora za svaki radni nalog definišu se i vremena *najkasnijeg* završetka, kako bi isporuka proizvoda stigla na vreme i ne bi bilo kaznenih penala. Moguća su dva tretmana ovog parametra: standardna situacija **due-time** (vreme kad nalog **treba** da bude završen) i rigorozna situacija **deadline** (kad nalog **mora** da bude završen/očekuju se kazneni penali).

– **Zadati prioritet realizacije radnog naloga (Task priority)** Prioritet realizacije veže se za radni nalog **eksplicitno**. Određuje se na osnovu važnosti ugovora i iskustva planera. Prioritet realizacije je principijelno kvalitativni parametar, ali mora imati i svoj kvantitativni iskaz, kako bi program za optimizaciju raspoređivanja radnih naloga uvažio zadati redosled. Uključenje prioriteta u proces optimizacije može da ima kao posledicu dobijanje rezultata koji i nisu optimalni.

– **Iznos penala za kašnjenje realizacije (Penalty for tardiness)** Može se zadati za svaki radni nalog.

Programirani (izračunati) dinamički podaci

Reč je o podacima koji su dobijeni kao rezultat **programa optimizacije rasporeda aktivnosti**. Kalkulacija se obavlja na osnovu prijavljenih radnih naloga u operativnom programu i prethodno zadatih parametara. Rezultati zavise od *algoritma (programa)* koji se primenjuje za optimizaciju raspoređivanja aktivnosti.

Programski parametri se odnose na sve nivoje aktivnosti, od radnih zadataka do radnih naloga. Među programiranim podacima (parametrima) može da se uvede podela na *terminske* podatke i *procesne* podatke (podatke o trajanju). *Iako se ovi parametri smatraju samo idealnim, prema njima treba da se ravna proizvodna operativna.* Poželjno je da realno ostvareni rezultati u proizvodnji budu što približniji proračunatim (**idealnim**).

– Programirano **Vreme Početka realizacije (Calculated Activation Time)**

Programirano (izračunato) vreme (termin) aktiviranja pojedinačnog radnog naloga/zadatka t.j. vreme **početka prve operacije** radnog naloga/zadatka.

– Programirano **Vreme Završetka realizacije (Calculated Termination Time)**

Izračunato vreme (termin) **završetka** radnog naloga/zadatka, t.j. poslednje operacije radnog naloga/zadatka.

Sledeća grupa parametara odnosi se na procesne podatke, pri čemu svaki parametar može da bude **i kriterijum za optimizaciju** i to u raznim agregatskim varijacijama (suma, maksimum, prosek...).

– Programirano **Protočno Vreme (Calculated Flow Time – oznaka F)**

Izračunato vreme koje je predviđeno da radni nalog/zadatak provede u procesu realizacije. Može se porediti sa hipotetičkim protočnim vremenom (kad bi radni zadatak bio sam).

– Programirani **Vremenski Raspon (Completion-time / Makespan – oznaka C)**

Trajanje proizvodnog procesa od početka izvršenja **prve** operacije **prvog** radnog naloga u programu raspoređivanja do završetka izvršenja **zadnje** operacije **zadnjeg** naloga u programu raspoređivanja. Ovo je i najčešći *kriterijum procesa optimizacije*. U naučnoj i stručnoj literaturi ovo vreme se obeležava sa **C** (od engleske reči *completion*).

– Programirano **Vreme Kašnjenja (Calculated Lateness – oznaka L)**

Izračunato vreme kašnjenja realizacije naloga/zadatka. Pod kašnjenjem za radni zadatak se podrazumeva razlika između programiranog i zadatog vremena završetka realizacije. Kašnjenje može da bude ili **pozitivno** (prešlo zadati limit) ili **negativno** (završilo pre vremena). Kašnjenje za više nivoje radnog naloga je **suma** kašnjenja dobijenih na nivou radnih zadataka. U naučnoj i stručnoj literaturi ovaj parametar se obeležava sa **L**.

– Programirano **Vreme Prekoračenja (Calculated Tardiness – oznaka T)**

Izračunato vreme prekoračenja realizacije naloga/zadatka. Za razliku od *kašnjenja* za ovaj parametar nije bitno vreme onih zadataka koji su okončani pre zadatog vremena (t.j. u roku) i uzima se da je njihovo prekoračenje *jednako nuli*.

Smatra se da je prekoračenje, u odnosu na kašnjenje, kao kriterijum optimizacije, važniji i interesantniji parametar, inače ne bi ni bilo uvedeno kao pojam. U naučnoj i stručnoj literaturi obeležava se sa **T**. Za analizu procesa proizvodnje interesantna su oba vremena.

– Programirano **Vreme Zastoj (Calculated IdleTime – oznaka I)**

Vrlo interesantna je i analiza međuoperacijskih zastoja. Zastoji međuoperacijama jednog radnog zadatka se javljaju zbog zauzeća mašina od strane drugih

operacija. Ova situacija nije dozvoljena u slučaju 'no wait' procesnih tokova.

– **Realizovani dinamički podaci**

Proizvodni proces se prati kroz operativne dokumente. Svi dinamički parametri mogu u realnom procesu proizvodnje biti izmereni ili izračunati na realnim podacima i upoređeni sa programiranim parametrima. Analiza proizvodnje je sve više predmet oblasti koja se zove '*poslovna inteligencija*'.

Kriterijumi za proces optimizacije – Na vešćemo samo osnovne vremenske parametre koji mogu biti izabrani i kao kriterijumi za optimizaciju:

– **Raspon programa (makespan) - C**

Vreme koje protekne između početka prve operacije prvog radnog naloga programa i završetka poslednje operacije zadnjeg radnog naloga programa (osnovni i najčešći kriterijum). Zahteva se da između svih mogućih rasporeda radnih zadataka (jedan od n!) *raspon bude minimalan*.

Osim osnovnog parametra (vremena) optimizacija može da se vrši i po parametrima koji imaju vremensku konotaciju: *Minimalno protočno vreme (F)*; *Minimalno kašnjenje (L)*; *Minimalno prekoračenje (T)*; *Minimalan broj prekoračenja (T_n)*.

Sa prethodno navedenim parametrima, osim igre sa **ekstremnim** vrednostima, moguće su varijacije traženja optimuma nad ostalim agregatskim vrednostima (**broj slučajeva, suma, prosečna vrednost**).

Specijalni slučajevi problema raspoređivanja (ograničenja)

Neverovatno velik je broj varijacija u procesu i programu optimizacije; može se uzeti da je svaki slučaj proizvodnje jedna posebna varijanta optimizacije. Ma koliko **tehnička izvedba** konkretnog programa optimizacije može biti složena, vešti analitičari, dizajneri i programeri problem mogu rešiti u saradnji sa budućim korisnicima programa. Međutim, još uvek ostaje pitanje teoretske složenosti programa raspoređivanja za datu situaciju (**trajanje izvršenja na računaru**). Postoje brojne varijante tehnologije koje mogu biti izvedene tako da su relativno efikasne, mada u najopštijem (verovatno i najčešćem) slučaju možemo reći da su eksponencijalnog karaktera.

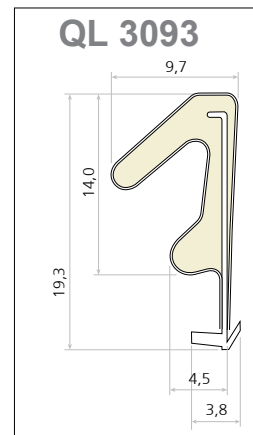
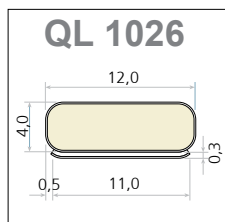
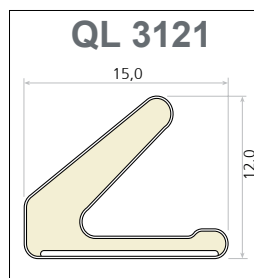
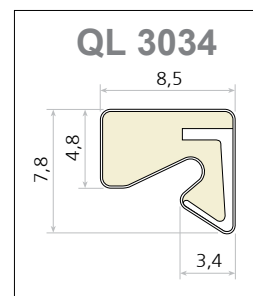
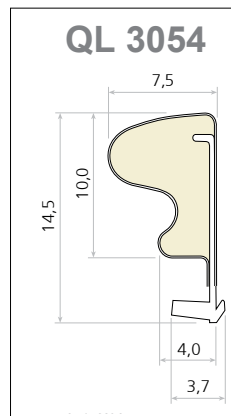
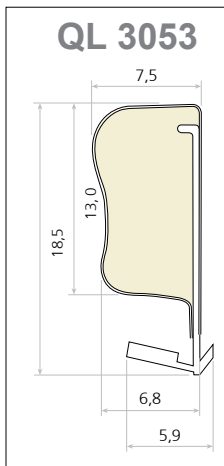
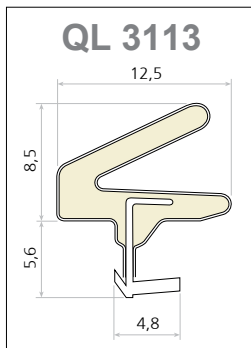
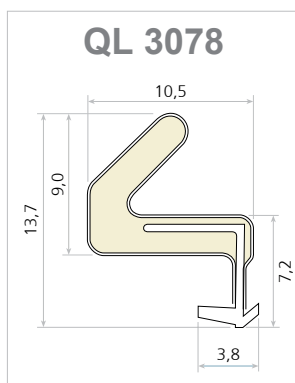
Time ćemo završiti našu seriju članka o optimizaciji proizvodnje. Ova problematika će biti mnogo detaljnije izložena u knjizi *Algoritmi optimizacije radnih procesa u proizvodnji*, koju autor priprema za izdavanje. ■

MAKOPLAST

NOVO U PONUDI
Schlegel

Schlegel

Hilandarska 17, 11271 Surčin • tel. 011 8442 125 • tel/fax. 011 8442 124 • mob. 063 8088 501 mariomakoplast@gmail.com

Kesić Tehnika

Woodworking Technology

KESIĆ-TEHNIKA DOO • 064/23-00-579

Radnih akcija 38/15, 11250 Beograd

kestictehnika@gmail.com www.kestic-tehnika.rs

*Prodaja i servis novih i polovnih
mašina i alata za drvnu industriju*

U Vinkovcima održan 14. Kongres pilanara

Drvena industrija u očekivanju pomaka na tržištu Nemačke

Na skupu pilanara u Vinkovcima upozoreno da će u skoroj budućnosti biti znatno manje drvene sirovine, da nedostatak kadrova može ograničiti razvoj drvnog sektora, da su male pilane posebno na udaru nestabilnih tržišnih tokova i da će zato mnoge biti prisiljene na restrukturiranje ili na prodaju.

Takođe je konstatovano da su trendovi u prodaji drveta i drvnih proizvoda na evropskom tržištu i dalje u stagniranju, a naglašeno je da će BJELIN u Ogulinu graditi fabriku ploča vlaknatica.

Kongres pilanara je središnji događaj pilanske industrije u zemljama JIE i već 14. godinu za redom je mesto okupljanja predstavnika pilanske industrije i šumarstva, proizvođača pilanskih tehnologija, kao i relevantnih institucija, JLS i sektorskih udruženja. Osim tržišnih tema, redovno se predstavljaju nove tehnologije te se sektor suočava sa izazovima poput stručnog obrazovanja ili nedostatka kadrova.

14. Kongres pilanara je održan 24. i 25. oktobra protekle godine, a osim što je učesnicima pružio uvid u tržišne aktuelnosti, organizovane su četiri studijske posete. Hrvatske šume su osigurale obilazak šuma unutar šumskog bazena Spačva s ciljem upoznavanja sa posledicama elementarne nepogode, kada je 19.07.2023. stradala velika površina šuma sa oštećenom drvnom masom od oko 4 miliona kubika. Neki delovi stoletnih šuma su u potpunosti uništeni, stoga se šumarska struka susreće s nizom izazova u pogledu izvlačenja drvene mase, ali i sa potrebom za temeljnu obnovu šuma. Učesnici su se upoznali sa otkupom, obradom i unosom žira u sastojine hrasta lužnjaka, dok je vrlo zanimljivom ocenjena poseta Šumarskom muzeju u Bošnjacima koji na jednom mestu kroz brojne eksponate sveđoči o viševjekovnoj hrvatskoj tradiciji u šumarstvu.

Obilazak pogona za sušenje drveta, italijanske grupacije Florian u Babinoj Gredi sa 32 sušare i kapaciteta 5.300 m³ nadovezao se na posetu najvećoj hrvatskoj kogeneraciji na drvenu biomasu u vlasništvu francuskog Pearl Holdinga gde se proizvodi 8,6 MW električne i 16 MW toplotne energije. Proizvedena električna energija je ekvivalent za potrebe 16.400 domaćinstava, a spomenuta elektrana Uni Viridas je jedan od ključnih pogona u vlasništvu francuskih ulagača, uz onaj u Virovitici i Slatini, s ukupnom investicijom od preko 75 miliona evra.

Najposebnija stručna poseta se dogodila u Vinkovcima gde je deo učesnika Kongresa ugostila kompanija BJELIN SPAČVA, deo švedske grupacije BJELIN koja u Hrvatsku već ulaže više stotina miliona evra. Obišli su novu proizvodnju furnira gde je investirano preko 30 miliona evra, ulaganjem u modernu halu veličine 10.000 kvadrata u iznosu od preko 10 miliona evra. Posetioci su dobili uvid i u druge proizvodne kapacitete, a praktičnu demonstraciju linije za proizvodnju masivnih drvenih ploča izvršila je slovenačka kompanija INETRCET, generalni zastupnik nemačke grupacije WEINIG čija se najmodernija linija već nalazi u bjelinovim vinkovačkim pogonima. Radi se o tehnologijama koje omogućavaju znatne uštede u vremenu i kvalitetu lepljenja, kao i o primeni digitalnih rešenja koja značajno optimizuju proizvodni proces, istakao je **Vinko Golmajer**, dodavši kako je moguće ove linije potpuno automatizovati i tako deo radnika prerasporediti na druga radna mesta.

Na kongresu su se vodile brojne stručne rasprave o mogućnostima poboljšanja prilika u sektoru drvene industrije i primarne prerade drveta, koja je kroz poslednjih godinu dana, poseb-

no nakon zastoja na evropskom tržištu, poprilično usporena i poljuljana. Zajedno sa šumarstvom sektor tradicionalno predstavlja važan deo izvoza RH i osigurava radna mesta, posebno u ruralnim područjima, o čemu se nadovezalo dosta institucionalnih učesnika, uključujući i zamenika gradonačelnika Grada Vinkovaca dr.sc. **Josipa Romića**.

Član Uprave Hrvatskih šuma **Ante Sablijić** je, s obzirom na razvoj događaja u šumarstvu, uzrokovan posledicama klimatskih promena i nepogoda istakao kako u 2025. godini sledi izrada nove Osnove područja RH i kako će vrlo verovatno biti manje sirovine na raspolaganju u srednjoročnom razdoblju. Nama su prirodne nepogode i šteta koja je nastala u šumama važan element koji se mora uzeti u obzir kod budućeg planiranja naše proizvodnje, rekao je Sablijić.

Najviše vremena na Kongresu se posvetilo raspravi o sektorskoj krizi, što je i dalje glavna tema kod domaćih, ali i regionalnih učesnika šumarskog i drvoprerađivačkog sektora.

– Situacija je vrlo kritična u Srbiji, a održali smo i nedavni sastanak u Vladi, kako bi se pronašla rešenja za zadržavanje zaposlenosti u drvnjoj industriji, izjavio je **Aleksandar Obradović** iz Klastera primarne prerade Srbije.

– Većina naših firmi iz BiH izvozi na tržište Nemačke, stoga zastoj nemačke građevinske industrije i dalje predstav-

lja veliki problem, a nama na tržištu drvnih paleta u Evropi veliki konkurenti dolaze iz Poljske, jer dobijaju visoko subvencionisanu sirovinu od Vlade i nude ambalažni materijal po dumping cenama, rekao je **Emir Pajić** iz travničke firme E&M BHPAL.

Robert Žulj iz Grupacije BJELIN je potvrdio kako prodajni kanali prema američkom tržištu sve bolje funkcionišu i kako se isplatilo kroz proteklih nekoliko godina otvarati nova tržišta, posebno sa inovativnim podovima kao što su njihovi podovi WOODURA. – Mogu ekskluzivno objaviti kako će naša grupacija pokrenuti novu proizvodnju ploča vlaknatica, što će biti veliki proizvodni iskorak za BJELIN, ali i za celokupnu drvnu industriju u Hrvatskoj, rekao je Žulj.

Nove tehnologije podrazumevaju i nova znanja, stoga se prof. dr.sc. **Alan Antonović**, prodekan Fakulteta šumarstva i drvne tehnologije osvrnuo na nastavak saradnje Fakulteta i drvoprađivača, a predstavnik Centra kompetencija iz Vinkovaca prof.dr. **Drago Žagar** se osvrnuo na rezultate u digitalizaciji

industrije i na položaj hrvatskih firmi kada je u pitanju primena veštačke inteligencije. – Naša informatička i inženjerska znanja u privredi nisu zanemariva i imamo dobar okvir za transfer novih znanja, posebno želim naglasiti kapacitete CARNET-a, javne ustanove koja deluje u području informacijsko-komunikacijske tehnologije i njene primene u obrazovanju, istakao je Žagar.

Iskustva u sprovođenju EU fondova u sektoru iznela je **Danijela Šarić Bartolović**, dok je dr.sc. **Ivan Ambroš**, ujedno i izaslanik VSŽ župana **Franje Oreškovića** apostrofirao važnost nastavka učestvovanja hrvatskih sektorskih učesnika u različitim projektima međunarodne saradnje.

Sertifikovanje drvnih proizvoda je stalna sektorska tema, a odlaganje primene EUDR-a, direktive EU-a o drvnj sirovini direktno se tiče svih subjekata koji deluju u šumarskom i drvoprađivačkom sektoru.

Na kraju je objavljeno da će sledeći 15. Kongres pilanara takođe biti održan u Vinkovcima u oktobru 2025. godine. ■

Sušare za drvo i lamelu Parionice za drvo

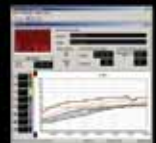

Automati za sušare i parionice

Vlagomeri za drvo, piljevinu i beton

Termički tretman

NIGOS
ELEKTRONIK

www.nigossusare.rs

office@nigos.rs

+381 18 211-212, 217-468

PIŠE: dipl. ing. Gojko Janjatović,
penzioner

O prirodnim potencijalima i resursima Srbije mogu se čuti različita, pa čak i oprečna mišljenja. Činjenice, ipak, ukazuju da Srbija raspolaže značajnim prirodnim bogatstvima. Stepem korišćenja i finansijski efekti, nažalost, često nisu na potrebnom nivou. Neodgovarajuća infrastruktura, tehnologija, produktivnost i stepen finalizacije proizvoda glavni su razlozi za ovako nepovoljno i neodgovarajuće stanje.

Šumarstvo, grana privredivanja koja se zasniva na prirodnim potencijalima šumskih staništa, ima iste probleme, a oni se prenose i u oblast drvne industrije, kao i na ostale korisnike drvnih sortimenata, zbog čega se šteta uvećava.

Srećom, mogućnosti za popravljavanje ovog nepovoljnog stanja postoje, ali su neophodna neuporedivo veća finansijska sredstva, od onih koja su do sada bila na raspolaganju. Potrebno je da, pored sredstava koja za ovu namenu može da izdvoji šumarstvo, država obezbedi znatno više sredstava za sufinansiranje izgradnje i rekonstrukcije kamionskih šumskih puteva, naročito u početnim godinama ulaganja. Efekti, koji bi usledili, rešili bi finansiranje izgradnje već nakon nekoliko uspešnih godina.

Osnovni podaci o šumskom fondu i proizvodnji drvnih sortimenata

Prema podacima Nacionalne inventure šuma, koja je završena 2007. godine, površina šuma Republike Srbije iznosi 2.250.000 ha. Državne šume prostiru se na površini od 1.057.500 ha (47%), a privatne šume zauzimaju 1.192.500 ha (53%).

Sa 29,1% površine pod šumom, Srbija se smatra srednje šumovitom zemljom. Ako bi se ovoj površini dodale šikare i šibljac, što se metodologijom Nacionalne inventure ne smatra šumom, šumovitost bi dostigla 34%.

Drvena zapremina šuma Srbije iznosi 363.000.000 m³ ili solidnih 163 m³/ha. Godišnji tekući prirast dostigao je imponantnih 9.000.000 m³, što je gotovo tri puta više od godišnjeg obima seča (3,6 miliona m³). Zbog slabe otvorenosti šuma seče se ne izvode na celoj površini, odnosno, vrše se samo u šumama iz kojih je moguće korišćenje drvnih sortimenta. Seče se delom izvode i u teško dostupnim šumama, što značajno uvećava troškove i dovodi u pitanje isplativost korišćenja šuma. Ovako nepovoljni uslovi za realizaciju sečivog etata dovode do više vrsta štete:

- šume se neredovno i nedovoljno neguju;
- ne koristi se deo drvne mase, koja propada, a šumarstvo, drvna industrija i država u celini imaju umanjene prihode;

Izgradnja i rekonstrukcija
šumskih kamionskih puteva
najprioritetniji i najisplativiji
posao šumarstva Srbije

Zapostavljena velika razvojna šansa

Otvorenost šuma u Republici Srbiji dostigla je skromnih i nedovoljnih 5m puta po hektaru, što je za oko četiri puta manje nego u razvijenim zemljama Evrope.

Više od polovine izgrađenih puteva su meki-sezonski putevi, koji se mogu koristiti samo u povoljnim vremenskim uslovima, a pri tome ih je neophodno intenzivno održavati.

Radi toga je potrebno u najkraćem roku, što je moguće pre, započeti izradu programa otvaranja šuma, a uporedo sa izradom programa, treba graditi i rekonstruisati najprioritetnije puteve i ublažiti nepovoljno zatečeno stanje.

Prema jednoj od mogućih varijanti, u 30 narednih godina gradilo bi se godišnje 375 kilometara novih i rekonstruisalo 125 kilometara postojećih puteva.

Uz utrošak 21.250.000 evra orijentacioni efekti moglo bi da budu značajno veći i iznosili bi 56.000.000 evra godišnje.

Ovako grandiozan, ekonomski i ekološki opravdan poduhvat nije moguće pokrenuti i realizovati bez značajnih podsticaja države, naročito u prvim godinama realizacije programa otvaranja šuma.

Obnovljiva prirodna bogatstva na dohvat ruke, a ipak teško i nedovoljno dostupna.

- ostali korisnici, naročito kupci ogrevnog drveta, ostaju uskraćeni za mogućnost korišćenja ovog obnovljivog energenta, zbog čega su prinuđeni da koriste fosilna goriva, što je ekonomski i ekološki nepovoljno;
- troškovi proizvodnje drvnih sortimenata značajno su iznad optimalnih.

Osnovne karakteristike putne mreže u šumama Srbije

Postojeća mreža šumskih puteva ni približno ne zadovoljava potrebe, kako po gustini, koja se iskazuje u m/ha, tako i po kvalitetu izgrađenih puteva. Otvorenost šuma u Republici Srbiji dostigla je orijentaciono skromnih i nedovoljnih 5 m/ha, što je za oko četiri puta manje nego u razvijenim državama Evrope. Više od polovine izgrađenih puteva su meki-sezonski putevi, koji se mogu koristiti samo u povoljnim vremenskim uslovima, a pri tome ih je neophodno intenzivno održavati. Najmanje je izgrađeno puteva, koji zadovoljavaju kriterijume prema kojima se mogu svrstati u kamionske puteve, a samo ovi putevi omogućavaju kontinuirani transport drvnih sortimenata i optimalne troškove transporta, kao i sigurno korišćenje za sve ostale potrebe (gajenje i zaštita šuma, zaštita prirode, lov, turizam, rekreacija, obrazovanje).

Iz navedenog se može zaključiti da je neophodno graditi nove šumske puteve i značajan deo postojećih rekonstruisati. Ovi poslovi se i sada obavljaju, ali samo u obimu koji je uslovljen i ograničen raspoloživim sredstvima šumarstva i sredstvima budžeta Republike Srbije, koja se za ove namene obezbeđuje i dodeljuje prema programima sufinansiranja radova i objavljenim konkursima. Ova sredstva su nedovoljna i ni izbliza ne zadovoljavaju najneophodnije potrebe.

Šta treba činiti?

Šume Srbije zbog zatečene kvalitetne strukture zahtevaju velike radove i ulaganja. Posebno je velik zadatak prevođenje niskih šuma, čije učešće u ukupnom fondu iznosi 64,6%, u produktivnije i vrednije visoke šume. Ovaj posao, međutim, ili nije moguće uopšte obaviti, ili bi to bilo praćeno visokim troškovima u uslovima sadašnje, slabe otvorenosti šuma. Ova konstatacija odnosi se i na druge neophodne radove.

Zbog toga je poboljšanje putne mreže najprioritetniji i najisplativiji posao, jer omogućava najbrže vraćanje uloženi sredstava i stvara optimalne uslove za izvođenje svih radova u šu-

marstvu. Pored toga, značajno je da se paralelno stvaraju uslovi za urednije, racionalnije i obimnije snabdevanje sirovinom drvo-prerađivača i drugih korisnika drvnih sortimenata.

Shodno navedenom, neophodno je da se u najkraćem roku, što je pre moguće, započne izrada Programa otvaranja šuma. U državnim šumama najpogodnije je raditi po šumskim gazdinstvima i za pojedine nacionalne parkove, a nakon završene izrade, objediniti ih u jedinstven Program otvaranja državnih šuma kamionskim šumskim putevima.

Za privatne šume programi se mogu raditi po opštinama, ili prema nadležnim šumskim gazdinstvima, koja su ovlašćena za izvođenje stručnih poslova u ovim šumama.

I ove programe treba objediniti u Program otvaranja privatnih šuma. I na kraju, Program otvaranja državnih šuma i Program otvaranja privatnih šuma poslužiće za izradu jedinstvenog Programa otvaranja šuma Republike Srbije tvrdim kamionskim putevima.

Navedeni programi na svim nivoima treba da sadrže sledeće elemente:

- detaljne pravce puteva koji će se graditi, njihovu pojedinačnu i ukupnu dužinu, sa ostalim neophodnim karakteristikama iz kojih će proizaći i cena gradnje;
- puteve koji će se rekonstruisati sa neophodnim podacima i cenom rekonstrukcije;
- pregledne karte sa ucrtanim putevima, koji će se graditi i rekonstruisati;
- potrebna finansijska sredstva i njihove izvore;
- vremenski period potreban za realizaciju Programa izražen u godinama;
- efekte koje donosi realizacija Programa.

Uporedo sa izradom Programa potrebno je započeti, po mogućnosti odmah, sa izgradnjom i rekonstrukcijom najprioritetnijih puteva, što će za rezultat imati visok procenat vraćanja uloženi sredstava i niz drugih efekata. Ovde se misli na značajno veći obim radova u odnosu na dosadašnja izvršenja, za šta su potrebna neuporedivo veća sredstva. Njih može obezbediti samo država, ako resorno ministarstvo i Vlada RS ovaj poduhvat uvrste u prioritetne planove. Na šumarskoj struci i nauci je da ukažu na neophodnost izrade i realizacije Programa i, naročito, efekte koji će uslediti.

Da bi se orijentaciono ukazalo na veličinu posla, iznos potrebnih sredstava i očekivane efekte u nastavku će se simulirati jedna moguća varijanta.

Grandiozan poduhvat

Ako pođemo od podatka da je prosečna otvorenost šuma Republike Srbije 5m/ha, onda na površini od 2.250.000 ha imamo 11.250 km šumskih puteva. Za prosečnu otvorenost od 10 m/ha (Program će verovatno ukazati da to nije dovoljno!), potrebno je izgraditi još 11.250 km. Prema orijentacionoj ceni izgradnje jednog kilometra puta od 50.000 evra, za izgradnju navedenih 11.250 km šumskih puteva, potrebno je obezbediti ukupno 562.500.000 evra. Ako se odlučimo da Program realizujemo za 30 godina, što je iz više razloga prihvatljivo, prosečna godišnja suma neophodnih finansijskih sredstava iznosila bi 18.750.000 evra, a ona bi bila dovoljna da se izgradi 375 km puteva. Ako bi se, pored navedenog, zacrtala potreba rekonstrukcije jedne trećine postojećih puteva (11.250 km : 3 = 3.750 km) u istom periodu od 30 godina, godišnje bi uz cenu rekonstrukcije od orijentaciono 20.000 evra/km bilo potrebno obezbediti još 2.500.000 evra (125 km x 20.000 evra).

Prema ovoj varijanti, u narednih 30 godina, svake godine bi se izgradilo 375 km (11.250 km : 30 god) novih puteva i rekonstruisalo 125 km (3.750 km : 30 god) postojećih puteva. Za izgradnju je potrebno obezbediti 18.750.000 evra, a za rekonstrukciju 2.500.000 evra, što ukupno iznosi 21.250.000 evra godišnje.

U prvih nekoliko godina (Programom se može i mora sve definitivno odrediti) neophodno je da glavninu sredstava obezbedi država, a zato ima osnova zbog šireg ekonomskog i ekološkog značaja ovog poduhvata. Šumarstvo bi, zahvaljujući efektima koji se očekuju, moglo relativno brzo da preuzme glavninu obavezu.

Ovakvo koncipiran zadatak veoma je ozbiljan, gotovo grandiozan. Teško ga je izvršiti i uz potpuno obezbeđeno i uredno finansiranje, jer zahteva ogromno angažovanje ljudi, naročito šumarskih stručnjaka i tehničkih sredstava. Mogući efekti, međutim, obavezuju da se u ovom pravcu razmišlja i što pre krene u realizaciju.

Orijentacioni efekti, nakon pedantno i stručno utvrđenih prioritetnih pravaca gradnje i rekonstrukcije puteva i dobro obavljenih tekućih aktivnosti, u šumarstvu za godinu dana, mogli bi biti:

- povećanje sečivog etata sa 3,6 miliona m³ na 5 miliona m³, što bi, uz odbijanje direktnih troškova, donelo sledeće efekte:
1.400.000 m³ x 15 evra = 21.000.000 evra;
- poboljšanje sortiment strukture (povećanje učešća trupaca za 6%)
5.000.000 m³ x 2 evra = 10.000.000 evra;
- smanjenje troškova privlačenja drvnih sortimenata
5.000.000 m³ x 3 evra = 15.000.000 evra
- smanjenje troškova transporta drvnih sortimenata
5.000.000 m³ x 2 evra = 10.000.000 evra

UKUPNI EFEKTI: 56.000.000 evra

Pomenute cifre deluju nestvarno, iako pojedinačni finansijski efekti proizilaze iz pouzdane i realne računice. Kad se uporede iznosi potrebnih sredstava za godišnju realizaciju ovog orijentacionog modela i iznosa očekivanih efekata, ostaje samo da se iznađu početna sredstva za pokretanje Programa i da se krene sa realizacijom.

Naravno, potrebno je sprovesti stručnu raspravu i izvršiti proveru izvedenog modela, jer će za izradu Programa, koji će biti sačinjen na bazi pouzdanih i sigurnih elemenata, trebati dosta vremena, a bila bi prevelika šteta da se do tada čeka sa početkom realizacije.

Ovakvo visoki efekti dobro bi došli i u vreme koje se ne smatra kriznim. U vreme krize, a u takvom vremenu smo pretežno živeli i radili, efekti su dragoceniji i predstavljaju pravi melem na ranu i priliku više, da se kriza prevaziđe.

Šumarstvo i drvna industrija zavređuju veću pažnju države

Neophodno je naglasiti da u model nisu uračunati efekti drvne industrije, čije su potrebe za sirovinom danas znatno iznad mogućnosti isporuke drvnih sortimenata iz šuma Republike Srbije.

Prema tekstu koji je poodavno objavio prof. dr **Zdravko Popović**, u časopisu *DRVOtehnika* broj 14 od aprila 2007. godine, pod slovom **MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA DRVNE INDUSTRIJE SRBIJE**, uprkos ograničenoj sirovini navedena je konstatacija da bi: „... bruto godišnji proizvod drvne industrije Srbije trebao biti oko milijardu evra, a on se danas verovatno nalazi na nivou 600-700 miliona evra“.

U navedenom tekstu autor je pošao od količine drvnih sortimenata i njihove vrednosti, koji se dobijaju iz šuma Republike Srbije: 1.400.000 m³ prostornog drveta, vrednosti 28,5 miliona evra i 800.000 m³ tehničkog drveta, vrednosti 53 miliona evra, što ukupno iznosi 2.200.000 m³ drvnih sortimenata, ukupne vrednosti 81,5 miliona evra.

Simulacijom prerade do uobičajenih finalnih proizvoda, autor je došao do mogućeg bruto godišnjeg proizvoda drvne industrije Srbije, od impozantnih milijardu evra, odnosno uvećanja vrednosti sirovine za više od neverovatnih dvanaest puta. **Ovakvo visoke do mete drvna industrija Srbije može daleko lakše i brže da dostigne kad se, za gotovo trećinu povećaju isporuke drvnih sortimenata iz šuma Republike Srbije nakon što se poveća otvorenost šuma sa sadašnjih pet na deset metara puta po hektaru.**

Effekti drvne industrije su utoliko veći, što se značajan deo proizvodnje izvozi na inotrište i time obezbeđuje devizni priliv, a aktuelne projekcije ukazuju na velike mogućnosti ostvarivanja suficita ove grane privredivanja u spoljno-trgovinskoj razmeni.

Šumarstvo i drvna industrija sa ovakvim efektima treba da zavrede pažnju države, koja potrebne podsticaje može da obezbedi uvažavajući i kvantifikujući, pored visokih ekonomskih i ekološke efekte koji se po navedenom scenariju značajno uvećavaju, a koriste ih i privreda i građani. ■

Godinama se prosečno gradilo samo 100 kilometara šumskih puteva, a to je pet puta manje od optimalnih potreba

Ukoliko bi se ulaganja u šumske puteve nastavila po dosadašnjoj dinamici, prosečna otvorenost naših šuma sa sadašnjih 5 m šumskog puta po hektaru bi se dvostruko uvećala i dostigla 10 m šumskog puta za 150 godina, što je opet za polovinu manje nego što je otvorenost šuma u razvijenim zemljama.

U prethodnom izdanju našeg časopisa smo preneli informaciju da je: „Ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede **dr Aleksandar Martinović** na konferenciji za novinare, koju je održao zajedno sa v.d. direktora JP „Srbijašume“ **Krstom Janjuševićem** 20. avgusta 2024. najavio da će kroz nekoliko dana Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede raspisati javni poziv za finansiranje izgradnje šumskih puteva na onom delu teritorije republike Srbije gde šumama gazduje JP „Srbijašume“ i to će biti prvi korak u konkretnoj budućoj saradnji Ministarstva i ovog javnog preduzeća.“

Bio je to prvi povod da ponovo objavimo tekst pod naslovom **Zapostavljena velika razvojna šansa**, iz našeg broja 47 jul 2015. godine, čiji je autor dipl. ing. **Gojko Janjatović**. Osnovni razlog što isti tekst ponovo dajemo javnosti na uvid je činjenica da je izgradnja i rekonstrukcija šumskih kamionskih puteva najprioritetniji i najisplativiji posao šumarstva Srbije i da bi država trebalo da razmotri mogućnosti većeg ulaganja u otvaranje šuma Srbije.

Poznata je činjenica da je otvorenost naših šuma nedovoljna, pa je ponovo prilika da kažemo da bi naši drvoprerađivači i drugi

korisnici drvnih sortimenata mogli na raspolaganju imati skoro 40% više drveta nego danas, samo kada bi se, uz odgovarajuću strategiju i investiranje, otvorenost šuma u Srbiji sa sadašnjih 5 metara šumskog puta po hektaru, što je oko četiri puta manje nego u razvijenim zemljama Evrope, povećala na samo 10 metara puta po hektaru. Kada bi se u izgradnju i rekonstrukciju šumskih puteva i otvorenost šuma ulagalo prosečno oko 21 milion evra godišnje, što je uistinu ozbiljna investicija koja bi zaposlila veliki broj ljudi, naša država i šumarstvo bi svake godine uvećavale dobit, a za trideset godina, uz otvorenost šuma od 10 m/ha, direktna dobit samo u šumarstvu bi godišnje mogla biti veća za 56 miliona evra. Istina, i tada bi otvorenost naših šuma bila za polovinu manja od gustine šumskih puteva kod razvijenih evropskih država. Ovo su samo kratke naznake Programa otvaranja šuma, koji je pre nekoliko godina kroz naš časopis javnosti prezentovao penzionisani dipl. ing. šumarstva **Gojko Janjatović**.

A na otvaranju skupa *Podrška razvoju planiranja i izgradnje šumske infrastrukture u Srbiji* koji je u Beogradu održan pre nekoliko godina, ko zna po koji put je konstato-

vano da stanje šumskih saobraćajnica karakteriše nedovoljna gustina mreže šumskih puteva, a posledica takvog stanja su vrlo visoki troškovi transporta drveta i ostalih proizvoda šuma, što se odražava na ekonomičnost proizvodnje i otežano sprovođenje neophodnih mera nege i zaštite šuma. Tada je, takođe, rečeno da su javna preduzeća za gazdovanje šumama, preko Fonda za šume, za 10 godina u izgradnju šumskih puteva, od 2000. do 2010. godine, ukupne dužine 1.000 kilometara, uložila oko 8,5 miliona evra. Ne raspoložemo relevantnim podacima o naknadnom ulaganju u izgradnju šumskih komunikacija, ali odgovorno tvrdimo da su ta ulaganja bila minimalna.

Ako je za deset pomenutih godina u šumsku infrastrukturu u Srbiji ukupno uloženo oko 8,5 miliona evra (što je prosečno 0,85 miliona evra godišnje), a prethodno pomenuti Program predviđa da se u narednih 30 godina prosečno godišnje u gradnju šumskih puteva ulaže oko 21 milion evra, onda su u Srbiji ulaganja u šumske puteve 24,7 puta manja od Programom predloženih!

Ukoliko bi ulaganja u šumske puteve i danas imala sličnu dinamiku, onda će prosečna otvorenost naših šuma sa sadašnjih 5 m/ha na 10 m/ha šumskog puta biti dostignuta za 150 godina!

Naš predlog je da drvoprerađivači i šumari zajedno argumentima ubede političare i da nađu načina da sugerišu Vladi Republike Srbije da ozbiljnije razmotri Janjatovićev predlog Programa otvaranja šuma Srbije. Bila bi to za preradu drveta i šumarstvo, kao i za našu zemlju u celini, velika razvojna šansa. Da ponovimo: naši drvoprerađivači bi na raspolaganju mogli imati oko 40% više sirovine nego danas, samo kada bi se, uz odgovarajuću strategiju i ulaganja, otvorenost šuma u Srbiji sa sadašnjih 5 metara šumskog puta po hektaru, što je oko četiri puta manje nego u razvijenim zemljama Evrope, povećala na samo 10 metara puta po hektaru...

D. Blagojević

PIŠE: mr Mare Janakova Grujić,
istoričar umetnosti

Prošle, 2024. godine, navršilo se 130 godina od rođenja, i istovremeno i 50 godina od smrti jugoslovenskog vajara i člana SANU Rista Stijovića (Podgorica, 1894 – Beograd, 1974). Stijović je ostao u našoj umetnosti zapamćen kao jedan od najistaknutijih skulptora u drvetu, i drvo je bilo materijal u kome se najpotpunije i najdoslednije ovaplotio njegov autorski izraz. Pored skulptura u drvetu manjeg formata, radio je i javnu, spomeničku skulpturu od kamena i bronce, kao i memorijalnu skulpturu.

Drvo koje koristi Stijović je orah, lipa, kruška, ali i ono egzotično - eukaliptus, abonos, limun i dr. Pod njegovim dletom nije provejalo beskrajno mnogo tema, već je najzaokupljeniji bio sa tri: Gorskim vijencem, ženskom figurom i predstavama životinja. Stvarao je u Beogradu, Parizu i Podgorici, a dva jugoslovenska grada danas baštine i njegove legatete. Njegov životni put je zanimljiv jer odslikava potpunu predanost profesionalnom pozivu – iako ga porodica šalje u Beograd da završi srednju trgovačku školu i time nastavi porodičnu tradiciju, Risto samostalno donosi odluku da se upiše u umetničku (1912-1914), kod beogradskog vajara Đorđa Jovanovića. U vihoru Prvog svetskog rata, nakon što je u okviru srpske vojske – đakčkog bataljona prešao Albaniju i došao na Krf, obrazovanje nastavlja u Marselju (1916-1917), potom u Parizu na studijama „Škole lepih umetnosti“ (Ecole des Beaux-Arts, 1917-1923), gde je i diplomirao.

Stijovićeve skulpture je emocionalna, liriska, iskrena i sa puno osobenosti. Po rečima Branka Popovića, autora prve monografije o Stijoviću (1933), „ona zrači opojnošću i čednošću nekog mi-

RISTO STIJOVIĆ – 130 godina od rođenja i 50 godina od smrti jugoslovenskog vajara i člana SANU

Vajar arhetipa u drvetu

stičkog buđenja i rađanja. Ona nosi pečat prvorodnosti. Takva, ona je vrlo sugestivna, duboko izrazita i moćna“. Lazar Trifunović je istakao da Stijovićevo stvaralaštvo „predstavlja zgusnuti plastično-poetski svet snažne individualnosti, koji je tokom pedeset godina razvoja postao sastavni deo istorije naše skulpture“. Iako na razmeđu stvaranja pre i posle Drugog svetskog rata, Stijovićevo opus je homogen i sa logičnom formulom razvoja. Kako na početnim, tako i na poslednjim, nedovršenim radovima, prepoznaje se ista umetnička ruka i ideja. Stijovićevo stil prepoznatljiv je po tehničkoj obradi, izražajnosti, i svedenosti odnosno čistoti forme. Ovakva kombinacija odlika čini ovog umetnika retkim ili čak jedinstvenim na našem umetničkom tlu.

Stijovićevo umetničko pregalaštvo najsvojevrsniji izraz nalazi u predstavama žena i ženskog tela. Ovaj vajar smatrao je da je žensko telo savršeno u formi. „Čovek može vazdan tu da se izrazi ... Žena je kompaktno stvorenje, kompaktnije nego mi muškarci. I muško telo je lepo, ali kod muškarca imamo snagu, i ja nerado pravim muško telo, jer ne volim snagu. Prvio sam mnogo i životinje, zato što je forma kod životinja isto tako savršena kao kod žene. Ja sam se, valjda nekako po karakteru, opredelio za tu lirsku, intimnu skulpturu. Zapravo, ja se nisam opredelio, nego je to došlo samo po sebi“. To lirsko i osećajno, prema Stijoviću, glavni je faktor oživotvorenja skulpture, udahnjivanja života u nju, ali i iskrenosti, a umetnost bez istine i iskrenosti ne postoji. Rana dela na ovu temu predstavljaju nežne figure žena, snegov izraza lica u različitim raspoloženjima. Već 1919. godine on počinje da radi portrete inspirisane „Gorskim vijencem“. U tim svojim radovima je konvencionalniji i oni uglavnom pripadaju realističkoj stilskoj orijentaciji. Akcent je i na težnji ka psihologizaciji lika. Značajne su njegove reči: „Uzmem parče drveta ili gline pa onda režem, modeliram, ali neprestano mislim na lik kako ga je Njegoš dao... Lebde mi pred oči-

ma svi likovi Crnogoraca koje sam video. To su gorštaci koje ja uvek imam u podsvesti...“

S obzirom na to da je slavni vajar životinja Fransoa Pompon bio Stijovićev prijatelj u Parizu, on je jednom prilikom rekao da ga je upravo Pompon naučio da voli životinje u svom radu, te u njegovom opusu postoje na deseti-

lja tokom života u Parizu nakon Prvog svetskog rata, bez obzira da li su tema monumentalni portreti, iscrtavanje kutija ili izrada ženskog nakita u slonovoj kosti. U parisko vreme on se susreće sa drvetom, i zaljubljuje se u taj materijal. Susret sa drvetom desio se neočekivano, kada mu je neko od kolega poklonio polovnu, napuklu i napuštenu

ne figura životinja i ptica (ovaj umetnik se smatra jednim od najboljih vajara animalista na jugoslovenskom prostoru). Skulpture ove tematike ne karakteriše u potpunosti realan prikaz, već određena vrsta uopštavanja i stilizacije. Svaka od njih kao da je svet za sebe - nijedna nema isti položaj, izraz - neka životinja spava, neka vrebava, dok se neka kreće.

Preci Rista Stijovića bavili su se puškarstvom i izrađivali crnogorsku narodnu nošnju. Kao dečak on je sve to posmatrao, dolazeći u dodir direktno sa tim predmetima na tavanu svoje stare kuće u Podgorici. Upravo taj vizuelni i taktilni dodir, prema kazivanjima umetnika, izazivali su u njemu osećaj za lepo. Potragu za lepim on nastav-

skulpturu od drveta, koju počinje da obrađuje i tokom tog procesa shvata koliko priliči njegovom temperamentu. Njegov rad sve intenzivnije se od tada bazira na drvetu i postaje zapažen u francuskoj prestonici, jer su vajari u drvetu i tada, kao i danas, bili prilično retki. Po sopstvenim rečima, u pristupu svojih drvenih skulptura polazio je i inspiraciju nalazio u narodnoj umetnosti sa našeg tla. U delima iz rane i srednje faze egipatska skulptura ima izvesnog uticaja, dok je jednom intervjuu sam autor nagovestio je da je i istočnjačka umetnost imala izvesnog upliva (posebno u opusu nakon drugog boravka u Parizu).

Stijović se u Beograd vraća 1928. godine. Zapošljava se kao profesor u

Trećoj muškoj gimnaziji, ali i aktivno stvara, uvodeći Modernu u tadašnje tokove beogradske i srpske skulpture. Godine 1933., njegovo stvaralaštvo dobija monografiju i geneza stvaralaštva ide uzlaznim tokom. Iz perioda pred Drugi svetski rat potiče njegovo najpoznatije i najuspelije delo memorijalne skulpture, Lovćenska vila na Cetinju (1939). Nakon rata usledilo je izvesno nerazumevanje sredine i vladajućih struktura prema njegovom radu, budući da se nije našao u soc-realistič-

objekat memorijalnog karaktera, sa-
građen na mestu na kojem se u Staroj
varoši nalazila rodna kuća umetnika.
U njoj se čuvaju, proučavaju i prezen-
tuju dela koja je Stijović zaveštao rod-
nom gradu.

U skulpturama u drvetu Stijović se,
oslobođen akademskih stega, majstor-
ski poigravao voluminiziranim forma-
ma, kreativno se prilagođavajući drve-
tu koje je obrađivao. Tako su nastale
skulpture kojima kao da je „bilo tesno“
u okviru realizovanih ostvarenja. Ka-
rakterišu ih prepoznatljiva putenost,
toplina kojom zrače, kao i majstorska
izvedba. Njegova pripadnost moder-
noj skulpturi ogleđa se u tretmanu i
shvatanju kako forme, tako i materijala,
ali i izostanku interesovanja za detalj i
podražavanje prirode. Drvo je materijal
u kome je naš umetnik našao neop-
hodan humanitet. „Umetnost bez hu-
manizma nije umetnost“, govorio je. „Iz
skulpture takođe treba da zrači ljudska
poruka, jedna toplina, mada, na žalost,
ova moderna vremena ne idu za tim...“
reči su u kojima se Stijović otkriva u
izvesnom smislu i kao anti-modernista.
Brojni istraživači i kritičari definisali su
njegovo stvaranje kao otkrivanje „ko-
lektivne mitske prošlosti, najčešće po-
tislute u svesti pojedinca“, „večnosti“,
„protolika“. ■

kom izrazu. Intenzivnijem stvaralač-
kom radu vraća se 1950-tih godina, na-
kon drugog boravka u Parizu (iz koga
se vratio 1952) i priređene samostalne
izložbe radova u Beogradu (1951) ko-
ja je doživela veliki uspeh i priznanja.

Do tada je Stijović radio uglavnom ma-
nji format, skulpture intimističke ori-
entacije, ali posle pomenutog drugog
odlaska u Pariz, uočavaju se izvesne
promene u njegovoj poetici, i Stijović
počinje da radi figure većih dimenzija,
čak i do dva metra visine. Promena po-
etike uglavnom se zasnivala na modifi-
kaciji izraza i detaljima kao što su uvo-
đenje izvesne enigmatičnosti (kosoške
devojke, spljoštenog nosa i usana, teš-
ke kose).

Bio je član mnogih umetničkih
udruženja („Lada“, „Oblik“, „Dvanaesto-
rica“), a od 1965. postaje redovni član
SANU. Najznačajnija nagrada je zlat-
na medalja na Svetskoj izložbi u Pa-
rizu iz 1937, na kojoj je predstavljao
jugoslovensku skulpturu. Beogradski
legat Stijovića sastoji se od 140 nje-
govih radova, kuće u kojoj je živeo do
kraja svog života sa suprugom Žanom
(iz čuvene francuske porodice Dišan),
ateljea, alata, crteža i radnih skica,
biblioteke i nekoliko radova drugih
umetnika – njegovih prijatelja. Želja
samog vlasnika bila je njegova kuća
postane muzej u kojem bi radila škola
skulpture. Stijovićev legat u Podgorici
predstavlja galerija „Risto Stijović“ kao

MOČVARE I BARE – Svetska prirodna blaga

Odgovor na pitanje šta je zapravo močvara, možemo naći ako pomno posmatramo njeno tlo, gde se mogu videti vlakna i ostaci mrtvih biljaka, a upravo od toga se močvara sastoji. Takve materije bi se obično u suvom, na vazduhu, brzo razgradile, a potom i nestale, ali ako su okružene dubokom vodom i ako nemaju pristup vazduhu, s vremenom će postati toliko obožavano močvarište, poznato još i kao treset.

Postoje dve dobro poznate vrste močvara. Ako područje dobija vodu samo odozgo, odnosno slivanjem kiše, naziva se uzdignuta močvara. Međutim, ako je područje u dodiru sa podzemnom, izvorskom ili procednom vodom, reč je o bari. U uzdignutim močvarama, koje se u alpskom području nazivaju „pusti“ mogu se pronaći ravne, često zvezdaste mahovine tresetnice koje bez korena rastu jedna na drugoj i prave neku vrstu zelenog tepiha. Ove močvare rastu postepeno, a uspevaju da narastu samo milimetar godišnje. Njihovu sliku upotpunjuju pamučne trave, vresak i male vodene površine. Budući da su zbog mineralne vode obično bogate hranljivim materijama, u njima uspevaju i druge biljke. Trave, šaš i trska gustu zauzimaju površinu močvare. U manje vlažnim zonama mogu da rastu vrba ili jova.

Zašto su tresetišta važna za klimu?

Dok su mnogi ljudi svesni štetnih uticaja aviona, automobila i brodova na klimu, ogromni uticaji močvara na klimu često su nepoznati. Ta specifična vlažna područja zapravo mogu da sačuvaju velike količine ugljenika i zato su briljantna stvar za klimu. Ali to važi samo, a ovo je vrlo važno, dok ostaju mokra. Međutim, ako se močvara isušuje upotrebom sistema jaraka, ona se od pogodnosti za klimu pretvara u suprotnost. Sav sačuvani ugljenik postepeno se oslobađa u atmosferu. Zbog toga močvare trenutno izazivaju oko četiri posto emisije CO₂ u celom svetu, čak više i od broskog saobraćaja koji čini dva do tri posto ukupnog prevoza tereta i putnika. Upravo zbog toga je njihova renaturacija toliko delotvorna, jer može da spreči ogromne količine emisije CO₂ i umesto toga da veže dodatni ugljen-dioksid.

Močvare imaju još jedan kvalitet, posebno su važne za vodne uravnoteženosti čitavih regiona. Ako leta i dalje budu suva, a zime obično vlažne, netaknuta močvarna područja mogu to da ublaže delovanjem poput sunđera i mogu da spreče poplave svojom funkcijom zadržavanja vode.

Kako močvara pomaže u zaštiti vrsta?

To je primarno pitanje bioraznolikosti. Različite vrste ptica razmnožavaju se u močvarama jer je njihova okolina bogata vodom drugim nedostupna, pa ih štiti od grabežljivaca i pruža im obilje hrane. Ovde svoje stanište nalaze insekti poput vretenaca i sova močvarica, kao i plavkaste žabe močvarice. Botanička blaga, kao što su sibirski perunika i male močvarne vrste orhideje, rastu na močvarnim livadama. Postavlja se pitanje može li još da se spasi flora i fauna naših močvara koje su u znatnoj meri oštećene. Stručnjaci su složni da je to sasvim moguće. Čak i isušene močvare još pružaju staništa za neke biljke i životinje. Međutim, njihov nestanak može trajno da se izbegne samo renaturacijom.

Kako se obnavljaju močvare?

Kako bi se uspostavila vrlo posebna vodna ravnoteža močvara, voda se pregrađuje u postojećim jarcima. To znači da se područje ponovo navlaži i tako može ponovo da razvija svoja prirodna svojstva. Tu i tamo treba poseći i drveće i grmlje koje je netipično za lokaciju ili se previše namnožilo. Poljoprivrednicima koji koriste nekadašnja močvarna područja, nude se posebni programi kako bi podigli nivo podzemnih voda na trajnim travnjacima ili prešli na korišćenje vlažnih ritova, takozvanih paludikultura. Paludikultura je uzgajanje biljaka na vlažnim područjima koje kasnije mogu da se koriste kao izolacijski materijal za gradnju zgrada, na primer kultura trstike ili rogoza. Za takve temeljne promene u svom poslovanju ljudima je prirodno potrebno dugoročno planiranje i finansijska sigurnost, kao i podrška stručnjaka sa solidnim znanjem i iskustvom.

Šta možemo uraditi za močvaru?

Korišćenjem treseta iz močvara za sadnju biljaka nije poželjno jer se tako utiče na klimatske promene. Nije uputna ni česta šetnja močvarnim područjima, najbolje je diviti se njihovoj lepoti izdaleka. Izuzetak su označene pešačke staze, zatim staze za vožnju biciklom kroz ritove, kao i obilazak ritova močvare vožnjom čamcima po površini vode.

UNESKOV rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav (MDD) nalazi se u centru Evrope, proteže se kroz pet zemalja: Austrija, Slovenija, Hrvatska, Mađarska i Srbija, a ima oko 700 najlepših rečnih kilometara ove tri reke. Ovo ekološko blago nazivaju i „Evropskim Amazonom“ a više informacija se može videti na: amazon-of-europe.com i na aoebikettrail.com.

PIŠE: Isidora Gordić Fisković

Kraj jedne i početak druge godine je idealno vreme da se podvuče crta i da se pokuša zaviriti u budućnost, bar u naznakama. Ulazimo u godinu koja predstavlja završetak prve četvrtine 21. veka koji doneo mnoštvo tehničko-tehnoloških inovacija u raznim industrijama, pa i u industriji podova. Industrija u celini doživljava svoju verziju 5.0, uz sve veću primenu veštačke inteligencije, ali sa novom tzv. „dvojnomoj tranzicijom“ – digitalnom i zelenom uz još jedan prioritet – „holistički pristup industrijskom razvoju sa fokusom na ukupan industrijski ekosistem“. Industrija 5.0 kao strategija traga „za boljim modelom napretka kako bi se pronašlo funkcionalno rešenje za najveći izazov s kojim se čovečanstvo ikada suočilo – klimatske promene i kolaps biološkog diverziteta.“ (Na specifičan način, ovu strategiju koja se pojavila tek 2022. godine još 2008. vizionarski tematizuje i roman „Problem tri tela“ kineskog autora Liju Cisina koji je poslednjih nekoliko godina planetarno popularan svuda, pa i kod nas, kao i dve verzije istoimene serije – kineska i američka.)

Predviđanja kažu da će jedan od dominantnih trendova u 2025. godini biti nesumnjivo **biofilni dizajn**, ne samo u uređenju enterijera. Budući da je građevinska industrija prema podaci-

ma Ujedinjenih nacija jedan od najvećih emitera CO₂, bilo je očekivano da se potraže rešenja koja će smanjiti karbonski otisak. Čini se da je upravo biofilni dizajn koji predstavlja spajanje zelene gradnje i povezivanje čoveka s prirodom ključni način da se ovaj sve veći problem bar donekle prevaziđe. Tri zlatna pravila biofilnog dizajna su: prirodna svetlost, prirodna ventilacija i prirodni materijali. Biofilni dizajn prevazilazi okvire upotrebno i estetskog i postaje način života, psihološka orijentacija ka svemu što je živo i vitalno kroz mogućnost pristupa prirodi u prostoru, uspostavljanje povezanosti sa lokalnom klimom i kulturom i stvaranjem sinergije između čoveka i prirode što

za posledicu ima aktiviranje dobrih emocija.

Pod ruku sa biofilnim dizajnom idu i **prirodni materijali i održivi proizvodi** koji će imati primat i u industriji podova. To su prevas-

hodno drvo, ali i sisal, pluta, prirodni linoleum, reciklirana koža, bambus, kamen, keramičke i porcelanske pločice itd.

Umesto hladnih tonova bele i sive u enterijeru, diza-

Biofilni dizajn, topli tonovi i zaokret od senzornog minimalizma

Trendovi u industriji podova za 2025. godinu

jn je sada okrenut **toplom, zemljanim tonovima**. Dominiraju medena boja hrasta ili tople braon nijanse američkog oraha. Uz ove tople tonove u igru se na velika vrata vraća **parket**, u hrabrim odvažnim slogovima odmičući se od tradicionalne i popularne „riblje kosti“.

Minimalizam u prostoru hvata taktilni zaokret u 2025. godini. Glatke, ravne

površine ustupaju mesto onima koje angažuju čula teksturama i delikatnom igrom svetlosti i senke. Podne obloge postaju nepregledno polje za dizajnerske igre zahvaljujući završnim obradama sa **naglašenom teksturom** bilo da je reč o brušenom kamenu, četkanom ili ručno hoblovanom drvetu kome je suptilno naglašena tekstura ili ručno ra-

đenim pločicama sa blagim talasima. U prostoru u kome je sve svedeno na elementarno, podovi sa naglašenom teksturom pozivaju na dodir i interakciju napuštajući senzorni minimalizam.

Brisanje granica između unutrašnjeg i spoljnog prostora je još jedan od elementa dizajna čija se dominacija očekuje. Postiže se odabirom odgovarajućih pod-

nih obloga dovoljno izdržljivih da se mogu preleteti iz enterijera u eksterijer pružajući utisak beskrajsnosti. Da bi se postigao ovakav utisak, obično se podovi kombinuju sa velikim staklenim portalima i francuskim prozorima.

Jedna od neobičnosti u najavi je i **mešanje različitih materijala**, pa ne bi trebalo da nas iznenade podovi od npr. poliranog betona kombinovani sa četkanim drvetom i mermernim pločicama u smelim i živahnim bojama dragulja. A tu je i poigravanje sa starinskim i klasičnim slogovima u novom ruhu i novim dimenzijama. U zavisnosti od ličnih preferencija, moguća je potpuna personalizacija.

Za osećaj ušuškanosti biće zaslužni **tepisi** od prirodnih vlakana poput vune i jute, ali ovaj put u višeslojnom izdanju, prebačeni jedni preko drugih. Renesansu doživljaju i tepisi od-zida-do-zida kod nas poznati kao tepisoni koji mogu dati dodatni osećaj mira i topline u spavaćim i dečjim sobama.

Keramičke pločice koje imitiraju teksturu drveta sad se izrađuju toliko kvalitetno da je ponekad teško primetiti razliku bez dodira. One nude najbolje od oba sveta – vizuelnu toplinu koju nudi drvo i taktilnost, a sa druge strane izdržljivost i lako održavanje, naročito u kuhinjama.

Za one koji u 21. veku od poda žele više za svoje pametne kuće i integrisane sisteme tu su **visokotehnoški podovi** koji nude mnogo toga – od materijala koji regulišu temperaturu do podova sa ugrađenim sensorima koji prate kretanje i potrošnju energije.

Iz svega navedenog možemo se nadati okrenutosti prirodi, održivosti i ekološki prihvatljivim materijalima uvijenim u ruho toplih tonova sa ponekim odvažnim eklektičnim eksperimentom. ■

PIŠE: dr Miladin Brkić

Za kvalitetno presovanje biomase u energetske pelete i brikete neophodno je da biomasa ima optimalni sadržaj vlage: 10 do 14% VB, zavisno od vrste biomase. Prevlažna i presuva biomasa se teško presuje. Prevlažnu biomasu treba sušiti, a presuvu kondicionirati (ovlažiti) na optimalni sadržaj vlage. Kondicioniranje može da se definiše kao postupak pripreme sirovine za sabijanje uz korišćenje vode, pare, pritiska i toplote. Dakle, kondicioniranje je predušlov za dobro sabijanje i vezivanje čestica sirovine. Pravilno kondicioniranje sirovine povećava učinak proizvodnje, poboljšava kvalitet peleta,

svojstava. Površinska i loše raspoređena vlaga i toplota mogu da utiču na lepljenje sirovine na rolere, na smanjenje učinka proizvodnje peleta i na njihov kvalitet, tj. da dovedu do zagušenja matrice peletirke ili alata briketirke.

Kod kondicioniranja parom vlaga i toplota se dodaju na efikasniji način. Para se lakše meša sa sirovinom nego voda i to doprinosi boljom raspodelom vlage. Primena pare u pripremi sirovine za peletiranje koristi se kako bi se dobile kvalitetnije pelete, a njen glavni učinak je povećanje udela vlage i toplote u sirovini. Prilikom njene kondenzacije čestice sirovine obavija film vode,

sirovine. Ove fizičko-hemijske promene utiču na bolja vezivna svojstva čestica. Ubrizgavanjem suvo zasićene pare u sirovinu njena temperatura raste do 95°C. Pri kondicioniranju je najbolje koristiti suvo zasićenu paru pod pritiskom od 5 do 10 bara i temperature 150 do 180°C. Pre ulaska u kondicioner pritisak pare reducira se na 1,5 do 3 bara, pri čemu temperatura pare pada, a oslobođena toplota „suši“ paru. Na ovaj način izbegava se prekomerno vlaženje sirovine. Korišćenjem pare nižeg pritiska u sirovinu se unosi više vlage.

U pogonima za prerađu biomase najčešće se koriste kondicioneri koji se sastoje od cevi u koju su smeštene lopatice pričvršćene na osovinu. Lopatice mešaju paru, vodu ili aditive sa sirovinom. Prednosti ove vrste uređaja je kratko vreme zadržavanja sirovine, od 20 do 255 sekundi, u zavisnosti od propusnosti sirovine, broja obrtaja osovine i položaja lopatica. Parametri koji mogu da se regulišu su temperatura do koje se sirovina zagreva, pritisak pare i vreme tretiranja. Vreme kondicioniranja zavisi najviše o hemijskim svojstvima sirovine i njenoj mogućnosti upijanja vode. Vreme zadržavanja sirovine definisano je izborom vrste uređaja: za kratkotrajno kondicioniranje, za produženo sa mešanjem i za produženo bez mešanja. Uređaj za kratkotrajno kondicioniranje je lopatičasta mešalica u koju se do-

daju para, voda i aditivi. Sirovina se doprema preko dozatora sa promenljivim brojem obrtaja. Prve čestice sirovine napuštaju mešalicu već za nekoliko sekundi. To vreme nije dovoljno da se obavi efikasno tretiranje. Vreme zadržavanja sirovine u ovoj vrsti kondicionera je 10 do 45 sekundi. Ugradnjom 2 ili 3 uređaja za kratkotrajno kondicioniranje proces postaje „srednje trajan“, produžava se vreme zadržavanja sirovine na 0,5-2,25 minuta. Pri tome se ne smanjuje učinak, a postižu se bolji efekti. Ukoliko se primjenjuje produženo kondicioniranje važno je neprekidno mešanje sirovine, pa je za to najbolja kondicioner-mešalica. To je važno zbog upijanja vode i da ne bi došlo do slepljivanja materijala u kondicioneru. Dodavanjem komore za odležavanje sirovine produžuje se vreme kondicioniranja što omogućava bolju difuziju vlage, toplote i dodatih tečnih aditiva u sirovinu. Ukoliko se sirovina ne meša u toku odležavanja dolazi do njenog slepljivanja. Potrebno je ugraditi pužne izuzimачe za pražnjenje komore i lopatičastu mešalicu. Snaga elektromotora za pogon dozatora sirovine iznosi 1,1 do 2,2 kW i kondicionera 1,5 do 3 kW.

Više informacija možete naći u knjizi: Razvoj i opremanje pogona za peletiranje i briketiranje biomase, od autora dr Brkić M. i msc Gluvsakov Zorice. ■

KONDITIONER KAHL

povećava čvrstoću i smanjuje otiranje istih.

Veća vlaga u sirovini smanjuje trenje tokom peletiranja, što dovodi do manje naspone mase peleta i manje potrošnje energije. Voda deluje kao podmazivač i vezivno sredstvo povećavajući kontaktnu površinu i adhezione sile između čestica sirovine. Voda lakše prodire u finije samlevenu sirovinu. Dodavanje vode i toplote utiče na razgradnju sirovine: celuloze, lignina, skroba i proteina, aktiviranjem njihovih vezivnih

koji zajedno sa povećanjem temperature olakšava vezivanje čestica. Naime, vlaga, putem kapilarne sorpcije, povezuje čestice, a u kombinaciji sa toplotom dovodi do fizičkih i hemijskih promena uključujući termičko omekšavanje sirovine. Visoka temperatura (do 200 °C) i odgovarajući pritisak pare utiču na razgradnju celuloze i hemiceluloze. Povećava se udeo fiksnog ugljenika i smanjuju isparljive materije uglavnom iz celuloze. Raste relativni udeo lignina u sirovini, koji utiče na bolji kvalitet

Knjigu možete poručiti preko redakcije časopisa DRVOtehnika na telefon 011 213 95 84 ili putem e-maila: office@drvotehnika.com

NAŠA ŠKOLA

NAŠA ŠKOLA AD
11260 Umka, 13. oktobra 13a
063 455 689 • office@nasaskola.co.rs

FASADNA STOLARIJA

- ČISTO DRVO
- DRVO-ALUMINIJUM
- ALUMINIJUM

UNUTRAŠNJA STOLARIJA

- UNUTRAŠNJA VRATA
(furnirana, farbana u tonu po Ral karti)
- ULAZNA VRATA
- SIGURNOSNA VRATA

VRSTE KSILOFAGNIH INSEKATA

Xyleborus monographus L.

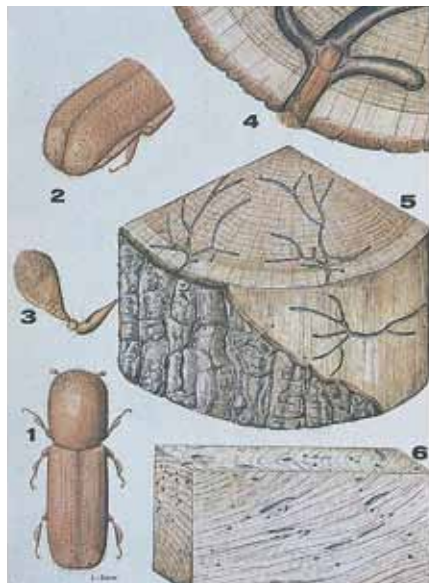
- mali hrastov drvenar –
Bostrychus monographus F.
B. tuberculatus H e r b . var. *nitidipennis* Roub.

(Coleoptera - Scolytidae)

Dužina tela ovog drvenara je 2,5-3 mm. Ono je valjkasto i crvenomrko. Pokrioca su sitno punktirana, a završavaju se obronkom na kome se nalaze 4 kratka simetrično (kvadratno) raspoređena izraštaja.

Vrsta se često javlja, a nekada u velikom broju, naročito pri masovnim sečama hrastovih šuma, jer prvenstveno napada sveže posečeno hrastovo drvo, mada se može naći i na drugim lišćarskim vrstama (orah, kesten i dr).

Odrasli insekti grade viljuškaste hodnike kao i *P. cylindrus* od čijih hodnika se razlikuju po dužini (dubini), promeru i nedostatku lutkinih kolevki. Kao štetočina posebno je značajna za furnirске trupce kao i druge, namenjene za proizvodnju elemenata od punog drveta za nameštaj. Kao i druge vrste izaziva „mušičavost“.

Xyleborus monographus L. - mali hrastov drvenar
1 - imago, 2 - obronak pokroca, 3 - glavica pipka,
4 - ubišni hodnik, 5 - sistem viljuškastih hodnika,
6 - poprečni preseki hodnika

Xyleborus dryographus R t z b.

Bostrychus dryographus R a t z ;
B. micrographus P a n z ;
B. angustatus S t r u m ;
B. monographus J a n s .

(Coleoptera - Scolytidae)

Ova vrsta je dosta slična *X. monographus* ali ima nešto manje telo (2-2,5 mm), bez trnolikih izraštaja na obronku. Često se nalaze zajedno. Grade isti tip oštećenja.

Xyleborus saxeseni R t z b .

Bosrychus saxeseni R a t z .
Xyleborus dohrni W o l l .

(Coleoptera - Scolytidae)

X. saxeseni je svakako najmanji sipac drvenar, dužina tela mužjaka je oko 1,8 mm, a ženki do 2,3 mm. Ženke su mrkocrne i sjajne a mužjaci nešto svetlije boje sa žutim pipcima i nogama.

Dosta je rasprostranjena vrsta na svim kontinentima i napada sve drvenaste biljke fiziološki oslabele, kao i sveže posečeno drvo.

Oštećenja od ovog sipca su poznata kao „familijarni“ ili „plitičasti“ tip hodnika. Ženke pri izgradnji hodnika na pojedinim mestima polažu više jaja iz kojih ispile larve, grade zajedničke hodnike u mekom delu goda.

Kao takvi, predstavljaju plitičasta proširenja na materinskim hodnicima, što znači da u izgradnji hodničkog sistema učestvuju i larve. Ova proširenja (larveni hodnici) često se u drvetu spajaju, tako da ukupna „plitica“ može imati površinu i 20 cm². Do ovoga dolazi u slučajevima prenamnoženja i izgradnje više ubušnih hodnika u neposrednoj blizini.

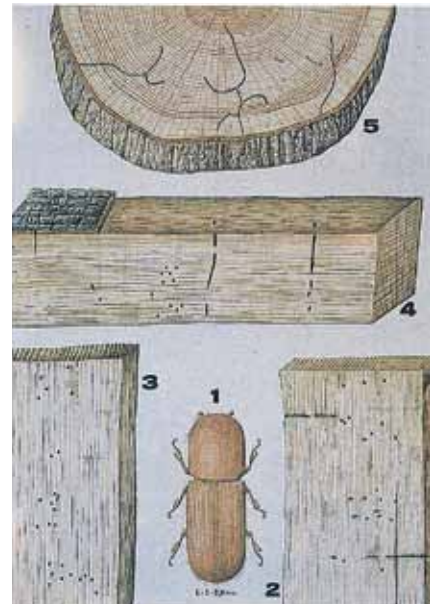
Urocerus augur Kgl.

Urocerus phantoma F.

U. tardigradis Ceder.

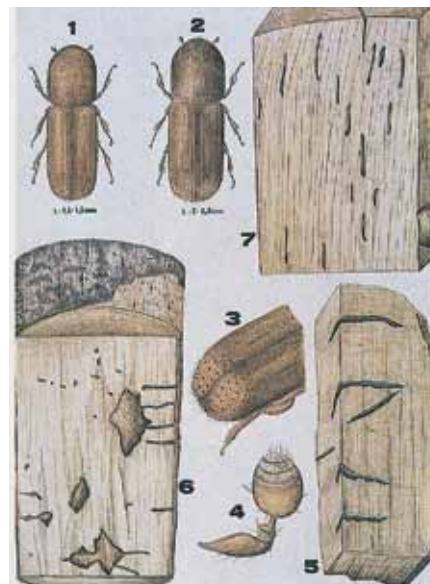
(Hymenoptera - Siricidae)

U. augur je osa drvenarica manjih dimenzija. Slična je velikoj osi drvenarici (*U. gigas*), izuzimajući crnu poprečnu prugu na početku žutog zadnjeg dela trbuha.

Xyleborus dryographus R t z b..

1 - imago, 2 - 5 - poprečni presek hodnika

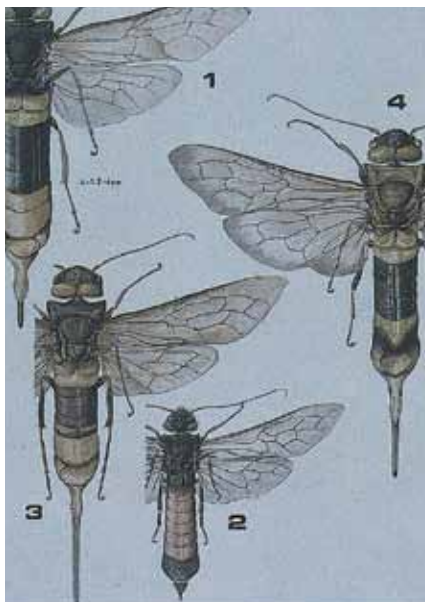
Xyleborus saxeseni R t z b. - mali drvenar

1-2 imaga (mužjak i ženka), 3 - obronak na pokriocima,
4 - glavica pipka, 5-7 presek kroz materinske hodnike,
6 - zajednički (familijarni) larveni hodnici

U. phantoma, takođe, dosta podseća na veliku osu drvenaricu, ali je znatno manja (15-30 mm). Ove vrste napadaju četinarsko sveže posečeno drvo.

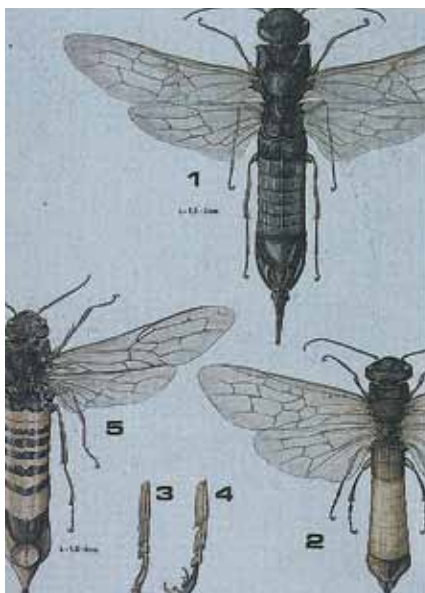
Knjigu ŠTETNI INSEKTI DRVETA, u spomen Branku Užičaninu, dr Mihailo Petrović je objavio 1996. godine. Od pokojnog profesora sam dobio tri primerka ove knjige i slobodu da iz nje objavljujem tekstove i ilustracije, koje je inače impresivno uradio Branko Užičanin. Neke delove ove knjige sam, pre petnaestak godina, objavljivao kao urednik revije ŠUME, a sada je namera naše redakcije da je, bez redakcijskih intervencija, u kontinuitetu objavimo uvereni da će nam, ali prvenstveno autorima, biti zahvalni svi oni koje interesuju problemi zaštite, trajnosti i čuvanja drveta kao sirovine i raznih drvenih proizvoda.

D. Blagojević

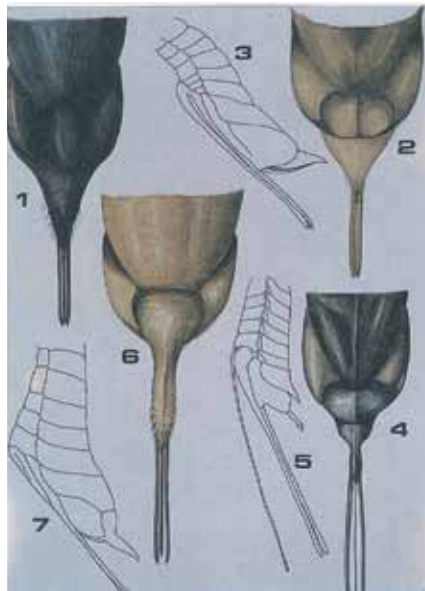
Siricidae - ose drvenarice

1 i 2 - *Urocerus gigas* L. velika osa drvenarica ženka i mužjak, 3 - *Urocerus augur* Kl. g. imago (ženka),
Urocerus phantoma F. - imago (ženka)

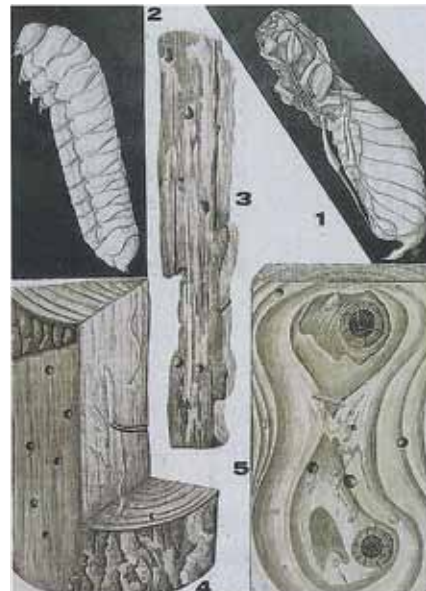
Siricidae - ose drvenarice

1 - 2 - *Sirex juvencus* L. - imago (ženka i mužjak)
3 - stopala s kandžama,
4 - *Sirex juvencus* var. *noctilio*
- stopalo sa kandžom,
5 - *Tremex fuscicornis* F.
- imago (ženka)

Siricidae - ose drvenarice

Tipovi legalica sa kanijama kod pojedinih vrsta
1 - *Sirex juvencus* L., 2 i 3 - *Tremex fuscicornis* F.
4 i 5 - *Xeris spectrum* L., 6 i 7 - *Urocerus: gigas* L.

Sirex juvencus L.

1 - lutka, 2 - larva, 4 - izletni otvor imaga.

Urocerus gigas L.

3 - izletni otvor imaga, 5 - presecci kroz larvene hodnike

Urocerus gigas L.

U. flavicornis F.

U. taiganus

- velika osa drvenarica -

Sirex juvencus L.

Paurus varipes W a l.

- mala osa drvcnarica -

(Hymenoptera - *Siricidae*)

Velika osa drvenarica u odnosu na druge, najviše liči na stršljena. Ženka ima crnu glavu sa dve žute pege na zadnjem delu. Grudi su takođe crne. Početak i kraj trbuha su žuti a srednji deo crn. U žutom delu na kraju trbuha nalazi se poprečna mrka pruga. Najizrazitija karakteristika ženki je prisustvo vrlo duge prave legalice. Mužjaci imaju crn početak i kraj trbuha, dok je srednji deo crvenomrk.

Dužina tela odraslih drvenarica je vrlo promenljiva i kreće se od 10-40 mm, pri čemu su mužjaci mnogo manji od ženki.

Mala osa drvenarica se dosta razlikuje od velike. Ženke imaju metalnoplavu boju tela i dosta kraću legalicu. Telo mužjaka je crno, izuzimajući srednji deo trbuha koji je tamnocrven. Noge i pipci kod pojedinih formi su različito obojene (žuta ili crna boja). Kao i kod velike ose, dužina tela malih osa drvenarica je različita (15-30 mm).

Larve obe vrste imaju cilindrično telo sa hitiniziranim trnolikim izraštajima na kraju tela. Obe vrste su dosta rasprostranjene. U našoj zemlji se mogu naći u skoro svim četinarskim sastojinama, naročito u vreme seče stabala kada ženke privučene mirisom smole, polažu jaja u trupce.

Hodnici larava su okrugli i ispunjeni crvotočcima. Sveži se teško zapažaju a kasnije mnogo lakše, jer se oko hodnika javlja trulež koju izaziva simbiotska gljiva.

Starije larve, ipak, mogu završiti razviće u suvom drvetu, a izletni otvori imaga predstavljaju značajna oštećenja na finalnim proizvodima. Suzbijanje ovih vrsta je dosta teško i jedina efikasna mera je tretiranje drveta hemijskim sredstvom pri seči.

Tremex fuscicornis F.

(Hymenoptera - *Siricidae*)

Ova vrsta je najčešća iz roda *Tremex*. Odrasli insekti imaju crnu glavu i grudi. Najveći deo trbuha je žut sa više mrkih poprečnih pruga od kojih je poslednja najšira.

Dužina tela imaga je 20-35 mm.

Za razliku od drugih ova vrsta napada lišćarsko drvo. ■

49. Međunarodni sajam građevinarstva

Najveći sajamski događaj posvećen građevinskoj industriji u jugoistočnoj Evropi, Sajam građevinarstva u Beogradu, održaće se od 23. do 26. aprila 2025. godine na Beogradskom sajmu.

Građevinarstvo i arhitektura većiti su izazov za usavršavanje i pomeranje granica u sferi tehnološkog napretka i savremenog življenja. U privredi Srbije građevinska industrija visoko je pozicionirana, a njen prosperitet reflektuje se na prateće proizvodne grane i oblasti.

U halama i na otvorenom prostoru Beogradskog sajma, predstaviće se svi segmenti građevinske industrije i najuspešniji predstavnici iz svih oblasti građevinarstva, i pružiti uvid u niz novih trendova i tehnologija – od istraživanja terena i projektovanja, preko izgradnje i održavanja objekata u visokogradnji, niskoogradnji i hidrogradnji, kao i novitete IT tehnologije. Predstaviće se svi proizvodi i usluge – od izgradnje krova do podne keramike, od građevinskih elemenata do kuća po sistemu ključ u ruke.

Među izlagačima će biti i proizvođači betona, građevinskih blokova, cigala, krovne i fasadne obloge, izolacionih materijala, podnih obloga, stakla, drvenih konstrukcija i drugih materijala koji se koriste u građevinarstvu, proizvođači energetski efikasnih sistema i opreme za klimatizaciju i ventilaciju, kao i mnogi drugi. Pored toga, biće predstavljeni i proizvođači i distributeri građevinske opreme, alata i mehanizacije, kao što su bageri, kamioni, dizalice, kompresori, građevinske mašine, alati za zavarivanje, bušenje, brušenje. Takođe, posetioci će imati priliku da se upoznaju sa novim tehnologijama u građevinarstvu, uključujući pametne sisteme za upravljanje objektima, automatizaciju i digitalizaciju.

Izlagački program obuhvatiće i elemente za sve prisutnije pametne kuće, od kojih su neke izrađene po najsavremenijim ekološkim standardima.

Na sajmu će biti predstavljeni investicioni projekti koji su šansa za domaće i regionalne građevinare. SEEBBE 2025. biće mesto za ispitivanje tržišta, uspostavljanje saradnje i pokretanje novih projekata, a za domaće izlagače svakako i način da uvek budu u centru dešavanja i na nivou kriterijuma koje zahtevaju svetski standardi.

Moderno građevinarstvo podrazumeva brigu o prirodi, životnoj sredini i okruženju, i uspostavlja kriterijume koji podrazumevaju održivu izgradnju, obnovljive izvore energije, energetska efikasnost, racionalno korišćenje resursa i posebno sigurnost izgrađenog objekta. U tom smislu nove investicije u regionu kao i tehnološke inovacije, vezane za svaki od ovih aspekata, ali neizostavno i materijali i procesi koje će plasirati građevinski stručnjaci u budućnosti – privlače veliki broj posetilaca zainteresovanih za komercijalnu i stambenu izgradnju.

Svim učesnicima i poslovnim posetiocima 49. Sajma građevinarstva na raspolaganju je B2B poslovni portal, koji je sa ciljem umrežavanja uspešno implementiran poslednjih godina na najvećim manifestacijama Beogradskog sajma. Po uzoru na velike svetske sajmove, Beogradski sajam je uložio napore da biznis segment podigne na viši nivo i ponudi učesnicima sajma mogućnost da lakše i brže dođu do potencijalnih poslovnih partnera i pre samog događaja, štedeći vreme i energiju, zakažu poslovne sastanke sa učesnicima sajma.

Jedan od osnovnih komercijalnih ciljeva Sajma građevinarstva je da gradnju, građevinske materijale i projekte plasira što širem krugu posetilaca i učini ih dostupnijim uz sajamske akcije i pogodnosti.

Sajam građevinarstva SEEBBE na Beogradskom sajmu tradicionalno će biti najbolji pokazatelj profesionalnih dometa svih svojih učesnika, kao i aktuelnog trenutka i stanja u građevinskoj industriji regiona.

www.sajamgradjevine.rs

49. MEĐUNARODNI SAJAM GRAĐEVINARSTVA

SEBE
South-East Europe Belgrade Building Expo

23-26. APRIL 2025.

 **BEOGRADSKI
SAJAM**

PIŠE: mr sc Milka Zelić

Avicena, čuveni lekar koji je živeo 11.veku napisao je knjigu „Medicinski kanon“ koja se smatra, i danas, edukativnom knjigom, u kojoj se, između ostalog, navodi: „**Život bez bolesti je moguće samo ako se oduzme sve ono što čoveku šteti, a dodaje sve što mu je korisno**“. Ova medicinska mudrost ne može da se primeni u današnjim vremenima velikih promena i izazova. **Zdravlje savremenog čoveka ugroženo je** telesno, fizički, fiziološki, a naročito zdravlje žena jer im savremena civilizacija i ubrzani tempo života nameću brojne poslovne, životne, porodične obaveze. Poslednjih 15 godina uroginekološki problemi su sve prisutniji čak i kod mlađih žena. Uroginekološki problemi pogađaju **35 odsto ženske populacije** tokom života u Srbiji, EU, Americi, ali u zemljama u razvoju. **Više od 50% žena koje su rodile** susreću se sa ovim neprijatnim tegobama. Procenjuje se da svaka žena ima rizik od 11-17% da bude podvrgnuta nekoj od uroginekoloških operacija tokom svog života. Zbog ove **negativne i zabrinjavajuće statistike uroginekoloških problema** pitali smo vrsnog stručnjaka iz ove oblasti o mogućnostima lečenja.

Naš sagovornik **doc. dr sci med. Sveto Pantović, docent je Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, renomirani specijalista ginekologije i akušerstva, vrhunski operator, pravi virtuoz u operacionoj sali**, strpljiv u rešavanju kompleksnih ginekoloških problema uz mnogo empatije za svaku pacijentkinju i uvek daje pozitivan podsticaj oboleloj osobi, autoritet u nastavi, strog ali pravičan, autor brojnih naučnih i stručnih autorskih radova prezentovanih na svetskim i domaćim kongresima, autor javnih **medicinskih publikacija, načelnik Operacionog bloka Ginekološko-Akušerske Klinike UKC Srbije**. Iako ugledni ginekolog visokih stručnih performansi, kontinuirano ulaže mnogo

Naš intervju – docent Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, dr sci med. Sveto Pantović

Znanje ginekologa, spas za hiljade žena

truda i vremena u sticanje novih znanja koje prenosi ne samo studentima već i kolegama na predavanjima, kongresima, seminarima.

Uroginekološki problemi

Ginekologija je ogromno polje koje igra ključnu ulogu u održavanju i poboljšanju zdravlja žene, ističe naš sagovornik i dodaje da se povećava učestalost uroginekoloških problema, jer brojne stvari mogu uticati da oslabi karlično dno i da se povećaju šanse za razvoj prolapsa karličnih organa. Termin „Prolaps“ potiče od latinske reči „prolapsus“ i označava spuštanje, ispadanje. **Prolaps karličnih organa** se dešava kada grupa mišića i tkiva koja normalno podržavaju karlične organe, nazvana karlično dno, oslabi i ne može čvrsto da drži organe na mestu. Jaki mišići karličnog dna, znači, podržavaju bešiku, creva i matericu-sprečavaju prolaps, inkontinenciju urina, a važni su i za seksualnu funkciju, objašnjava doc. dr Sveto Pantović.

Prolaps je kada neki od organa **sklizne sa svog normalnog prirodnog položaja**, preciznije dešava se da ispadne deo organa ili ceo organ ili čak više organa: materica, bešika, debelo ili tanko crevo.

Prolaps nije opasan po život, ali može izazvati bol, nelagodnost i umanjiti kvalitet života.

Prolaps karličnih organa uzrokuje trudnoća i porođaj – naročito ako je dug, težak ili ako je beba mnogo velika, starenje i prolazak kroz menopauzu, prekomerna težina, dugotrajni zatvor ili dugotrajno zdravstveno stanje koje uzrokuje kašalj i naprezanje, ako postoji histerektomija, ako žena obavlja posao koji zahteva dosta dizanja teških tereta.

Problemi se, nekada, mogu rešiti vežbama za karlično dno i promenom načina života, ali najčešće je neophodno medicinsko lečenje. Kod prolapsa karličnih organa žena oseća težinu oko donjeg stomaka i genitalija, nelagodnost unutar vagine, osećaj kao da nešto sila-

zi u vaginu, oseća izbočinu ili kvržicu u ili na vagini, nelagodnost ili ukočenost tokom seksa, probleme sa mokrenjem – kao što je osećaj da se bešika ne prazni u potpunosti, ili se javi curenje male količine mokraće pri kašljanju, kihanju, pevanju, vežbanju-ovo se naziva stresna inkontinencija, naglašava naš sagovornik doc. dr Pantović.

Nevoljno oticanje urina kod žena i muškaraca

Urinarna inkontinencija je čest problem koji pogađa mnoge ljude oba pola širom sveta. Urinarna inkontinencija ili nevoljno umokravanje je veoma **kompleksan medicinski problem**. Ovaj ni malo prijatan problem je češći kod žena nego kod muškaraca. Svetski podaci ukazuju da 30 procenata žena starosti 30-60 godina pati od inkontinencije, u poređenju sa 1,5-5 procenata muškaraca. Statistika je slična i u Srbiji. Stresna urinarna inkontinencija je karakterističnija za žene, a nastaje kao posledica mehaničkog oštećenje tkiva koje nastaje za vreme trudnoće ili u toku porođaja. Moramo naglasiti dodaje doc. dr Sveto Pantović da u Srbiji i svaka treća žena koja je rodila carskim rezom ili koja nije rađala ima urinarnu inkontinenciju što predstavlja, zaista, visok procenat. Urinarna inkontinencija ozbiljno ugrožava kvalitet života, pa ozbiljno utiče na stanje duha žene. Medicina ne može ovo stanje da izmeri, ali može da ga koriguje **zahvaljujući inovativnim ginekološkim procedurama**.

Vrste prolapsa

Vrste prolapsa prema organu koji je skliznuo: **Prolaps materice, Prolaps bešike u vaginalni kanal, Prolaps debelog creva u vaginalni kanal, Prolaps tankog creva u vaginalni kanal**.

Može se pojaviti: Izbočenje bešike u prednji zid vagine (prednji prolaps), materica ispupčena ili skliznula u vaginu (prolaps materice), vrh vagine opušten, spada - to se dešava ne-

Docent Medicinskog fakulteta
Univerziteta u Beogradu, dr sci med. Sveto Pantović

kim ženama nakon što su imale operaciju uklanjanja materice, crevo izbočeno napred u zadnji zid vagine (prolaps zadnjeg zida)

Postoje stadijumi prolapsa koji zavise od veličine spuštavanja organa u odnosu

na prirodan položaj: Organ je malo spušten, organ je spušten do samog otvora, organ se jednim svojim delom spustio izvan tela, organ se u potpunosti ili velikim delom spustio izvan tela, objašnjava doc. dr Sveto Pantović.

Lečenje prolapsa karličnih organa

Ako su simptomi prolapsa blagi, oni ne zahtevaju medicinski tretman, ali neke promene u načinu života je neophodno promeniti: Način ishrane ako postoji gojaznost, izbegavati podizanje teških tereta, sprečiti ili lečiti opstipaciju.

Ako je prolaps ozbiljniji i simptomi utiču na svakodnevni život, postoji više načina lečenja koji se primenjuju, a neki od njih su hormonski tretmani i operativno lečenje (hirurgija). Lečenje obezbeđuje medicinsku korekciju problema, **ali ima i psihološku korektivnu ulogu jer vraća dostojanstvo ženi.**

Opcije lečenja zavise od vrste i težine prolapsa, simptoma i ukupnog zdravstvenog stanja pacijentkinje, ističe doc. dr Pantović.

Dobar čovek – dobar lekar – zadovoljan pacijent – Za zdravstveno blagostanje žene neophodno je učiniti sve što savremena medicina omogućava, jer žena daje **nov život. Zdravlje** nadmašuje sva moguća dobra – **o nje-mu se moraju zajednički brinuti** pacijentkinja i ginekolog, zaključuje doc. dr Sveto Pantović. ■

Brenta **LT40** • Okrajčivač **EG300** • Četvorostrana renda / Glodalica **MP360**

www.woodmizer.rs

office@woodmizer.co.rs

Wood-Mizer
from forest to final form

WOOD-MIZER BALKAN DOO
Ive Lole Ribara 8, 23300, Kikinda
0 230 40 20 50 | 063 1082136

Evropska potrošnja parketa nastavlja da pada

Evropska potrošnja parketa nastavlja da opada u prva tri kvartala 2024. godine, što odražava i dalje prigušenu građevinsku aktivnost i sve veći pritisak kineskog uvoza, zaključio je odbor Evropske federacije parketa (FEP). Pošto je kupovna moć potrošača pogođena, sada se češće razmatraju jeftinije alternative. Međutim, oni bi se uskoro mogli suočiti sa višim tarifama.

Tržišta parketa su opala u skoro svim zemljama FEP-a tokom tri prva kvartala 2024. u poređenju sa istim periodom prošle godine, što je odraz još uvek prigušene aktivnosti u građevinskom sektoru. Analiza potrošnje parketa po zemljama:

Austrija – Nakon slabog trećeg kvartala 2024. godine, Austrija je zabeležila pad potrošnje parketa od 5% u odnosu na isti period prošle godine. Prognoze za 2025. nisu pozitivne, delom i zbog malog broja novogradnji. Troškovi sirovina su stabilni, ali je kvaliteta hrasta iz Hrvatske nizak zbog dugog skladištenja u vlažnim šumama nakon nevremena. Troškovi energije su visoki u poređenju sa Kinom, SAD i drugima.

Hrvatska – Hrvatska beleži rast od 3% u prva tri kvartala 2024. u odnosu na isti period prethodne godine, kada je potrošnja hrvatskog parketa bila veoma niska. Ipak, ne očekuje se nastavak procvata građevinske industrije u 2025. godini. Postoji inflacija i plate će rasti ove godine, dok su troškovi energije prilično visoki. A kao mala zemlja, Hrvatska treba da pronađe nova tržišta, jer je nemačko tržište veoma slabo.

Francuska – Tokom prva tri kvartala 2024. godine, potrošnja francuskog parketa pala je za 13 do 15 odsto u odnosu na isti period prethodne godine. Nivo novogradnje je i dalje nizak. Trendovi se razvijaju kao 'rollercoaster' svakog meseca, odražavajući događaje i političku situaciju u Francuskoj. Drvo je dostupno, hrast visokog kvaliteta je i dalje skup zbog konkurencije sa industrijom buradi. Troškovi energije su relativno jeftini zahvaljujući domaćoj proizvodnji nuklearne energije.

Nemačka – Potrošnja parketa je opala za 5-10% u prva tri kvartala 2024. u odnosu na prva tri kvartala 2023. Ne očekuje se veća potrošnja u 2025. godini, najviše zbog malog broja

Prerada drveta i proizvodnja nameštaja u permanentnom padu

Nakon desetak godina permanentnog rasta proizvodnje i izvoza u preradi drveta i proizvodnji nameštaja pad je prvi put zabeležen polovinom 2022. godine i od tada ovaj sektor svake godine beleži manji obim proizvodnje i izvoza, a sve veće probleme.

U prvih osam meseci 2024. godine prerada drveta i proizvodnja nameštaja zabeležile su pad proizvodnje. Prema podacima PKS, od januara do avgusta 2024. godine u poređenju sa istim periodom 2023. godine proizvodnja nameštaja je zabeležila pad od 3% dok je prerada drveta i proizvoda od drveta imala pad od 3,9%.

Uz pad cena u preradi drveta, zabeležen je porast zaliha u proizvodnji nameštaja. U drvoprerađivačkom sektoru je zabeležen blagi pad broja zaposlenih, a zarade u drvnom sektoru su znatno manje od republičkog proseka.

U spoljnotrgovinskoj razmeni drvni sektor je ostvario suficit u iznosu od 167 miliona evra, uz pokrivenost uvoza izvozom od 116,6%, a najviše je izvezeno nameštaja.

U drvnom sektoru nema optimizma jer skoro četvrtina ispitanih firmi je ocenila da je poslovna klima loša, a 66,3% smatra da je poslovni ambijent nepromenjen. Kada je reč o očekivanjima, oko 38% kompanija očekuje da će poslovna klima napredovati, dok 49,4% kompanija očekuje nepromenjeno stanje. Oko 12,7% očekuje pogoršanje poslovne klime.

novogradnji. Stručnjaci ne vide oporavak pre kraja 2025, početka 2026. godine. U međuvremenu, kineski uvoz se povećao da bi povećao svoje zalihe u EU s obzirom na moguću antidampinšku registraciju i eventualne mere.

Italija – Za italijansku potrošnju parketa uočen je pad od 5 do 10% u prva tri kvartala 2024. Inflacija je niža, ali je kupovna moć izgubljena i razmatraju se jeftinije alternative podova. Tržište varira iz meseca u mesec. Renoviranje u ugostiteljskom sektoru se poboljšava, posebno u Rimu i Milanu, uz velike projekte. S druge strane, krajnji potrošači i trgovci na malo ne rade dobro. Sirovine ostaju skupe.

Holandija – Holandsko tržište je palo za 5 do 10% u prva tri kvartala 2024. godine u odnosu na isti period 2023, koji je i tada okarakterisan sa značajnim smanjenjem potrošnje parketa. Renoviranja su u toku, ali to se ne odražava na potražnju.

Norveška, Švedska, Danska, Finska – U Norveškoj je renoviranje i dalje pokretač, dok u Švedskoj i renoviranje i nova gradnja koče. U Švedskoj su, međutim, verovatno dostigli dno i počinju blago da rastu (+5% se očekuje 2025.). U Danskoj se ulaže u stanovanje i tržište je stabilno. Finska je najpessimističnije tržište, gde domaćinstva ne troše novac. Renoviranje ide malo bolje u odnosu na novogradnju, gde

se primećuje zatvaranje preduzeća. Kako je Švedska najveće tržište, razvoj potrošnje nordijskih parketa je i dalje u celini negativan, sa -25% u prvom kvartalu 2024. i -13% u drugom kvartalu 2024. Nordijsko tržište parketa bi trebalo da stagnira ili malo poraste u 2025. Nema problema sa sirovinom. Troškovi energije su generalno pali, inflacija je obuzdana, kamate padaju.

Švajcarska – Švajcarsko tržište parketa stagniralo je u prva tri kvartala 2024. Takođe bi trebalo da bude stabilno u 2025. Situacija sa drvetom iz Hrvatske i efekti povećanja minimalnih plata već utiču na sektor.

Izvor: FEP

Raste potražnja za inovativnim podovima sa niskim udelom ugljenika

U pomalo sumornoj slici na globalnom tržištu podova odskoče potražnja za podovima sa niskim udelom ugljenika, posebno u SAD-u. Taj trend je podstaknut velikim inovacijama i napretkom u primeni održivih materijala i sve većim fokusom na integraciju rešenja za podove koja koriste tehnologije pametnog doma. Treba naglasiti i rastuću potražnju za ekološkim sertifikatima za zgrade, kao što je LEED i velika ulaganja u zelenu gradnju. Sve navedeno podstiče rast tržišta i polako menja loše tren-

Svečano otvaranje distributivnog centra i multifunkcionalnog izložbenog salona kompanije JAF d.o.o. u Nišu

Kompanija **JAF d.o.o.** Srbija svečano je otvorila drugi distributivni centar u Srbiji, nakon distributivnog centra u Novoj Pazovi, otvorenog 2008. godine i izložbenog salona na Novom Beogradu, otvorenog 2019. godine.

Novi distributivni centar i multifunkcionalni izložbeni salon u Nišu svečano je otvoren je 4. oktobra. Grad Niš je dobio jedan moderan multifunkcionalni prostor u industrijskoj zoni u blizini autoputa. Na svečanoj ceremoniji su crvenu vrpcu presekli gospodin **Jirgen Šreder**, trgovinski savetnik ambasade Austrije u Beogradu i gospođa **Melanija Pavlović**, generalni direktor JAF d.o.o. Srbija uz prisustvo brojnih zvaničnika, kupaca i partnera iz Srbije i inostranstva.

Zvaničnim otvaranjem novog distributivnog centra u Nišu, JAF Grupa sa centralom u Austriji i tradicijom dugom 75 godina i JAF d.o.o. Srbija opravdali su svoju strategiju širenja u Srbiji i regionu.

Kompanija JAF spada u top 5 uvoznika i distributera pločastih materijala i proizvoda od drveta. Višegodišnja stabilna pozicija, korektno poslovanje, široka paleta proizvoda i moto „Biti uvek blizu kupaca-partnera” je nešto što JAF brend čini prepoznatljivim na tržištu.

Novi multifunkcionalni izložbeni prostor u Nišu u svojoj ponudi predstavlja kompletan asortiman pločastih materijala i proizvoda od drveta za industriju nameštaja i građevinarstvo iz JAF-ove ponude. Ovaj prostor je namenjen sto-

larima, arhitektama, investitorima, dizajnerima enterijera, proizvođačima nameštaja, podnih i zidnih obloga, proizvođačima vrata i prozora, svim zainteresovanim koji ovde mogu pronaći sve što im je potrebno za izradu enterijera ili eksterijera od drveta, kao i širok asortiman podnih i zidnih obloga i pratećih materijala. **Dobrodošli u JAF d.o.o. Niš!**

dove koji su u poslednjim mesecima dominirali na tržištu parketa. Naime, „pametni podovi” postaju novi sektor u nastajanju, koji pametno ističe i naglašava smanjenje emisije ugljenika, kroz ugradnju održivih materijala poput bambusa, pluta, recikliranog drveta ili ekološkog linoleuma, nudeći tržištu zeleniju alternativu prema tradicionalnoj ponudi podova. Pojednostavljeno rečeno, **bolje prolaze višeslojni parketi koji samo za gornji sloj koriste plemenite vrste drveta**, a ostatak je od kompozitnih materijala ili od lošije vrste drveta.

Severna Amerika prednjači na ovom novom tržištu zahvaljujući osveštenim kupcima, ali i snažnim lokalnim ulaganjima u održive prakse, a sve to je podržano kroz vladine politike koje favorizuju ekološki prihvatljive proizvode. Američki mediji ističu sve veće napore industrije podova prema povećanju održivosti i prema smanjenju emisije ugljenika, mnogi kupci prate i ugljenični otisak proizvođača te se raspituju o skladištenju ugljenika u drvene materijale koji se koriste pri gradnji kuća. Ovi

trendovi u razvoju industrije drvenih podova, ali i podova uopšteno baziraju se na saradnji s akademskom zajednicom u istraživanju i razvoju (R&D), čime se učvršćuje vodstvo Severne Amerike na globalnom tržištu podova s niskim udelom ugljenika, jer vodeće kineske kompanije već primenjuju i kopiraju nova tržišna znanja i pripremaju slične inovacije u podovima.

Isto tako, američki stambeni sektor pokreće veliki deo potražnje, stoga se s velikom pažnjom prate trendovi u izdavanju građevinskih dozvola za stambenu i poslovnu gradnju. Potrošači imaju sve više izraženiju svest, oni redovno već kroz projekte novih objekata traže zdravlja, zelena i održiva rešenja koja će poboljšati opremanje doma i njihov stambeni prostor učiniti još zdravijim, poželjnijim i vrednijim. Za evropske sektorske analitičare je upravo to vrlo važno, gotovo krucijalno budući da drvo u SAD-u i dalje ostaje najbolji izbor za podove, jer se posebno u visokoj kategoriji skuplje gradnje radi o vrlo traženom materijalu kojem se

investitori sve više vraćaju zbog njegovih prirodnih i obnovljivih kvaliteta. Na kraju treba naglasiti da ovakve proizvode nije lako proizvesti, jer se oni baziraju na primeni čitavog niza inovacija, partnerstva i potrebnih visokih tehnoloških ulaganja, a sve usled želje da ti novi podovi budu pozicionirani na svetskom tržištu kao proizvodi visokih prihoda sa značajnim potencijalom za dalje širenje i rast. Može se zaključiti kako opisani trend uopšte nije nova pojava, jer iz Amerike već više od jednog veka stižu brojne proizvodne, ali i tržišne i socijalne inovacije koje potom preplavljaju ostale kontinente.

Izvor: www.drvo-namjestaj.hr

Pošumljavanje i ozelenjavanje u gradovima Srbije nije dovoljno

U gradovima je sve manje zelenila. Urbanizacija i industrijalizacija, ali i novogradnja, doprinele su sve većem obimu iskorišćavanja zelenih površina i šuma, odnosno drveća (pre svega,

njihovom uništavanju). Premijer Miloš Vučević izjavio je da će pošumljavanje biti prioritet Vlade Srbije u narednom periodu.

Očigledno je da će morati puno da se radi na pošumljavanju i ozelenjavanju površina u gradovima, jer prema rečima urbanistkinje Božene Stojić, iz kolektiva Ministarstvo prostora – „bez usvojenih i važećih strateških dokumenata koji jasno definišu prioritete prostornog razvoja, i bez konkretnih mera i instrumenata, a posebno bez opredeljenih novčanih sredstava za njihovu realizaciju, ovakve izjave ne znače gotovo ništa“.

„Važno je istaći da naša zemlja nema važeći Prostorni plan Republike Srbije, koji se donosi u formi zakona. Prethodni je bio donet 2010. godine sa vremenskim horizontom do 2020. Mi smo nacrt novog Prostornog plana videli na javnom uvidu 2021. godine i od tada nije bilo nikakvih informacija i plan još uvek nije usvojen. Ono što smo imali prilike da vidimo u tom krovnom dokumentu koji definiše prioritete prostornog razvoja naše države nije ukazivalo na to da je pošumljavanje prioriteta delatnost u oblasti zaštite prostora i životne sredine“, kaže Božena Stojić u razgovoru za *Biznis.rs* i dodaje da bi nadležna ministarstva trebalo, pre svega, da ulože napore u očuvanje postojećih šuma i zaustavljanje njihove dalje devastacije, do koje dolazi usled prekomerne izgradnje u planinskim predelima.

Stojić ističe da je posebno važan aspekt zaštite i očuvanja postojećih šuma, koji se odnosi na jačanje kapaciteta države da se suoči sa sve učestalijim požarima koji gutaju desetine hiljada hektara šuma svake godine i koji nastaju kao posledica klimatskih promena (visokih temperatura i dugotrajnih sušnih perioda).

„2024. godine je u tri požara u Srbiji uništeno više od 10.000 hektara šuma, koliko je bilo uništeno 2019. godine u čak 190 požara. Dakle, požari u planinskim predelima su učestala i sve intenzivnija pojava, a naša država nema kapacitete i opredeljene resurse za njihovo suzbijanje“, kaže urbanistkinja.

Gradovi su posebna priča, jer poslednjih godina beton sve više zauzima mesto drveću, a urbane sredine, posebno ove veće, ne mogu da dišu bez „pluća“ koja čine drvoredi.

„U Beogradu, na primer, stanje je zaista kritično. Prema generalnim urbanističkim planovima, kroz koje možemo pratiti podatke o zastupljenosti javnih zelenih površina u nekim vremenskim intervalima, Beograd je 2003. godine imao skoro 15 odsto teritorije pod zelenilom, da bi se 2016. godine taj procenat smanjio na nešto više od 12 odsto, a 2022. mogli smo da vidimo da se procenjuje da grad ima 9 procenata teritorije pod javnim zelenim površinama. Ovde je korisno napomenuti da je evropski prosejak oko 30 odsto površine grada pod zelenilom. Paralelno sa (naizgled nezaustavljivim) smanjivanjem zelenih površina, grad uredno usvaja mnogobrojna razvojna i dokumenta javnih politika kroz koje se obavezuje na ozelenjavanje grada kao primarni vid borbe i adaptacije grada sa klimatskim promenama“, kaže naša sagovornica i dodaje da je prema tim dokumentima i vizijama Beograd do 2021. godine trebalo da poveća zastupljenost javnih zelenih površina na 23 odsto.

„Naš grad ne može da realizuje to što nam je obećao kroz sva ta dokumenta jer jedini instrument koji bi te ciljeve preveo u realnost predstavlja plan generalne regulacije sistema zelenih površina. To je jedan dobar plan, vrlo operativan, koji predstavlja dobar planski osnov za uspostavljanje zelene infrastrukture. Ipak, grad je, suprotno zakonu, ovaj plan proglasio samo opcionim. Stoga investitori u sprezi sa gradskom upravom mogu slobodno birati da li postojeće zelenilo žele da zadrže na svojim lokacijama, ili ne. Pogadate, zadržavanje zelenila na lokacijama se investitorima ne isplati, kada na tom istom zemljištu mogu graditi i profitirati od tih kvadrata. Od zelenila nema profita. Ono za investitore ne čini ništa, osim proizvodnje kiseonika. A u Beogradu trenutno ima stabala koja mogu da proizvedu kiseonik za svega 300.000 ljudi“, ističe Stojić.

Rešenje, naravno, postoji. Devastacija šuma i zelenih gradskih površina može se zaustaviti i mogu se obnoviti ovi resursi.

„Potrebne su izmene u zakonskom okviru unutar kojeg bi se eliminisao šum i jasno definisala zelena infrastruktura, načini njenog uspostavljanja i mere zaštite, što sada uopšte nije slučaj. U domenu urbanističkog planiranja neophodno je uspostaviti strateš-

ki okvir planiranja grada i upravljanja zelenom infrastrukturom. Međutim, uz te promene, potrebno je i zaustaviti tendencije da se svaki oblik regulacije i regulative učini fleksibilnim u korist privatnih interesa, te učiniti da plan generalne regulacije sistema zelenih površina bude obavezujući i obavezan planski osnov za izgradnju. Sama delatnost planiranja trebalo bi da bude mnogo više u domenu javnih institucija koja će štiti javni interes i javna dobra, umesto što se trenutno omogućava sve veći upliv privatnih aktera u planiranje“, kaže Stojić.

Preuzeto sa: www.biznis.rs

DRAX brani svoj uvoz drveta i peleta

Pridonosimo kanadskoj privredi milijardu dolara i osiguravamo 3.000 radnih mesta, tvrdi britanski Drax koji godišnje iz Severne Amerike uveze preko 7 miliona tona drveta, uglavnom industrijskog peleta, a u Velikoj Britaniji je na udaru ekologa koji ga prozivaju zbog „spaljivanja drvnog resursa“. Međutim, nova ekonomska analiza koju je sproveo MNP otkriva kako je Drax grupa doprinela kanadskoj privredi sa milijardom kanadskih dolara tokom 2023. godine, istovremeno zapošljavajući više od 3000 ljudi. Izveštaj naglašava veliki ekonomski učinak Draxovih deset fabrika drvenih peleta u Britanskoj Kolumbiji i Alberti, koje proizvode održivu biomasu za proizvodnju obnovljive energije u Ujedinjenom Kraljevstvu i Aziji. Draxove operacije igraju značajnu ulogu u učvršćivanju kanadske vodeće pozicije u proizvodnji obnovljive energije iz drveta.

Osim otvaranja radnih mesta, Draxova saradnja sa lokalnim kanadskim industrijama, uključujući i velike pilane, pomaže u prenameni i većem korišćenju otpadnih drvnih materijala, zapravo pomaže u smanjenju otpada na odlagalištima i ublažavanju rizika od požara. Studija MNP-a ističe kako se 372 mil. CAD nacionalnog BDP-a generiše Draxovim kanadskim operacijama. Zapravo, proizvodnja zelene energije iza koje stoji Drax je imala pozitivan učinak u različitim sektorima, uključujući industrijsku proizvodnju i transport, a takvo poslovanje je dobrodošlo i donelo je korist lokalnim zajednicama širom zemlje, stoji u ovoj analizi.

Izvor: www.drvo-namjestaj.hr

Vrpca je presečena! Wood-Mizer je svečano otvorio nove proizvodne zgrade

U poljskom gradu Koło je u sredu, 6. novembra 2024. godine, zvanično otvoren novi logistički i proizvodni pogon kompanije Wood-Mizer Industries.

„Ova investicija predstavlja još jedan korak napred u razvoju kompanije i učvršćuje njenu vodeću poziciju u sektoru proizvodnje mašina za rezanje i obradu drveta i alata,“ izjavio je Robert Bagiński, predsednik Wood-Mizer Industries.

Smeštena u Koło, domu evropskog ogranka kompanije Wood-Mizer, ova nova zgrada optimizuje proizvodni proces firme i unapređuje ekonomski potencijal regiona privlačenjem partnera, stručnjaka i investicionog kapitala.

Tokom ceremonije otvaranja, gosti su uživali u filmu koji je sumirao tok investicije, uz govore ključnih ljudi uključenih u projekat. Veče je upotpunjeno koncertom klasične muzike koji su izveli umetnici iz Koła, dodajući notu elegancije događaju.

Nakon svečanog presecanja vrpce, čime je završen zvanični program, zvanice su obišle novi objekat i bile oduševljene impresivnim prostorom i naprednim rešenjima koja pruža.

Izgradnja najnovijeg pogona Wood-Mizera u Koło trajala je samo 13 meseci, a glavni izvođač radova bila je kompanija „Budimex“. Ova najnovija investicija Wood-Mizera prostire se na ukupnoj površini od 40.500 m², dok površina same zgrade iznosi 11.000 m². Unutar hale predviđena je prostrana proizvodna zona za izgradnju linija za industrijsku preradu drveta, proizvodnju tračnih testera, kao i magacinski deo sa pet utovarnih rampi. Pored proizvodnog dela nalaze se kancelarijski prostori i prostorije za zaposlene. Dodatno, planirano je više od 130 parking mesta za zaposlene i parking za kamione. Prostor oko hale uključuje interne puteve i zelene površine.

„Nova investicija Wood-Mizera nije samo još jedan korak u razvoju kompanije, već i simbol inovacije i kvaliteta. Ovaj impresivni objekat otvara nove mogućnosti za naše inženjere,

dizajnere, prodajni tim, marketinške stručnjake i proizvodno osoblje. Ovo je mesto gde ćemo graditi budućnost. Ponosan sam što vidim kako Wood-Mizer raste ovim tempom,“ izjavio je Robert Bagiński.

Prema rečima stručnjaka uključenih u projekat, ovaj objekat je više od običnog radnog prostora – to je mesto koje spaja modernu tehnologiju sa praktičnim rešenjima. Izgradnja logističke i proizvodne hale bila je zahtevna, ali veoma isplativa. Saradnja inženjera kompanije „Budimex“, „Bielewski Architekci“, stručnjaka Wood-Mizera i brojnih kooperantskih firmi rezultirala je funkcionalnim, estetskim i modernim objektom koji služi kao ponos za kompaniju, grad i ceo region.

woodmizer.rs

Novi ekonomski podsticaj u Kini mogu povećati potražnju za drvom

Podsticajne mere koje je početkom novembra objavila kineska vlada, a koje su osmišljene da podstaknu le-targičnu ekonomiju zemlje, mogle bi da daju podsticaj oslabljenom sektoru nekretnina.

Sektor nekretnina koji je u teškom stanju, smanjio je potražnju Kine za novom gradnjom 2024. godine, i kao rezultat toga, usporio je potrošnju drvne građe od mekog drveta. Narodna banka Kine (PBOC) najavila je smanjenje postojeće stope na hipoteku u proseku za 50 baznih poena. Smanjenje stope je bilo među dugačkom listom vladinih poteza osmišljenih da stimulišu po-

trošnju. Ostale mere uključivale su subvencije za kupovinu aparata i nameštaja, finansijske podsticaje za kupovinu električnih vozila i programe promocije turizma. Centralna banka je takođe snizila učešće sa 25% na 15% za kupce kuća, što analitičari primećuju da će posebno biti od koristi kupcima druge kuće. Dalje, centralna banka će obezbediti sredstva sa niskim kamatama za pokrajinske vlade za otkup zemljišta i viška kuća na tržištu. Kuće će se koristiti kao socijalni objekti za domaćinstva sa niskim primanjima i druge grupe.

Kineski sektor nekretnina je u padu poslednje tri godine, prema ekonomisti Fastmarkets/RISL, Eric Hu koji je napomenuo da će navedeni podsticaji ubrzati proces uklanjanja zaliha i

povećati stopu rasta investicija u nekretnine, što će se pretvoriti u veću potražnju za drvenom građom.

Uvoz četinara u Kinu je do avgusta 2024. opao na 11,7 miliona kubnih metara, što je 6% manje u odnosu na ritam u 2023. godini. Kanadski izvoz u Kinu opao je za 3% u istom vremenskom periodu, uvoz iz Rusije je u padu od 2%, a pad isporuka evropskih dobavljača je u padu od 16%.

Kanadski proizvođači bi mogli pokušati da povećaju izvoz u Kinu 2025. godine. Carina kanadskog izvoza u SAD naglo je porasla 2024. godine, a očekuje se još jedno povećanje 2025. godine. Veća stopa će verovatno učiniti SAD manje profitabilnim, pozicionirajući Kinu kao primarnu alternativu.

Izvor: fastmarkets.com

Vlasnik beogradskog PKB-a, Al Dahra gasi farme, moguće i zatvaranje fabrike deteline

Kompanija Al Dahra, vlasnica beogradskog PKB-a, ugasila je nekoliko farmi krava, junadi i ovaca, a nije isključeno i zatvaranje fabrike za preradu deteline, rekao je početkom novembra sekretar Samostalnog sindikata poljoprivrede Srbije Milisav Đorđević. On je za Betu rekao da više ne postoje farme krava u Glogonjskom ritu, Padinskoj Skeli i Dunavcu, farma svinja i junadi u Besnom foku i farma ovaca u Surčinu.

„Broj krava je, od kada je Al Dahra kupila PKB, smanjen sa oko 8.000 na oko 3.500, a gašenjem farme ovaca te životinje se više ne uzgajaju u tom poljoprivrednom kombinatu“, rekao je Đorđević i dodao da se nezvanično priča i o gašenju fabrike za preradu deteline (lucerke).

Broj radnika u PKB-u je od kada je Al Dahra postala vlasnik sa oko 1.700 smanjen na oko 600.

Na sajtu Al Dahre piše da je „istaknuti lider u agrobiznisu“, sa sedištem u Abu Dabiju, specijalizovan u oblastima uzgoja, proizvodnje i trgovine stočnom hranom, kao i osnovnih namirnica kao što su pirinač, brašno, voće i povrće, a farme stoke se ne pominju. Al Dahra iz Ujedinjenih Arapskih Emirata je u oktobru 2018. kupila imovinu PKB korporacije za oko 121 milion evra iako je knjigovodstvena vrednost bila 227 miliona evra.

Za 121 milion evra kupila je 16.785 hektara poljoprivrednog zemljišta i u proseku platila ih 4.700 evra po hektaru, zatim fond od oko 17.000 grla stoke, mehanizaciju i zalihe rezervnih delova. U istu cenu su ušla i dva posebna privredna društva, laboratorija za mikrobiološka i hemijska ispitivanja i veterinarska služba.

U izveštaju o poslovanju Al Dahre za 2018. navodi se da je ta kompanija samo na osnovu razlike između plaćene i fer vrednosti imovine PKB-a zaradila 106,3 miliona evra. Prema ugovoru o kupovini PKB-a Al Dahra imala je pravo da prve tri godine bez saglasnosti nadležnog ministarstva godišnje prodaje deset odsto zemljišta ili oko 1.700 hektara.

Prilikom kupovine najvećeg domaćeg poljoprivrednog kombinata vlasnici Al Dahre su najavili da će u naredne tri godine investirati 30 miliona evra u unapređenje poslovanja PKB-a, dalji razvoj sistema za navodnjavanje i modernizaciju kapaciteta za proizvodnju mleka. Pored toga, Al Dahra je planirala da uloži dodatnih 15 miliona evra u optimizaciju poslovanja PKB-a i njenih kapaciteta da bi se postigli veći prinosi i podigao kvalitet mleka.

Kada je zatvorena prva farma, 2021. godine, Samostalni sindikat poljoprivrede Srbije nagovestio je da strahuje da će Al Dahra ugasiti stočarsku proizvodnju jer se ugovorom o kupovini obavezala da je zadrži tri godine koje su istekle krajem te godine.

Preuzeto sa: Biznis.rs

će takođe podržati regionalne sektore šumarstva, jačajući otpornost lokalne industrije i promičući održivost i zelenu ekonomiju, a najveća vrednost se nalazi upravo u znanju i R&D potencijalu ove britanske kompanije koja je došla da proizvede avionsko gorivo direktno u šumu, odnosno na izvor same sirovine, što bi trebalo smanjiti troškove i postići niz drugih benefita.

Izvor: www.drvo-namjestaj.hr

Evropski parlament odložio EUDR

Evropski parlament je sredinom novembra odobrio jednogodišnje odlaganje sprovođenja direktive, zakona EU protiv krčenja šuma, a takođe je usvojen amandman koji je značajno ublažio ili oslabio ranije planirane ključne zahteve ove regulative koja je kroz proteklih godinu dana izazvala dosta polemika unutar EU, ali i u mnogim preookeanskim zemljama.

Udruženja za zaštitu okoline, koja su ranije pozdravila donošenje samog zakona, odnosno koja su ga označila kao veliki napredak u globalnoj zaštiti prirode i borbi protiv klimatskih promena, kritikovala su ovaj najnoviji potez evropske administracije. Do odlaganja je došlo nakon predloga – zahteva Evropske komisije, a kao odgovor na snažan pritisak važnih trgovinskih partnera poput Brazila i SAD-a, kao i nekih država članica EU-a, uključujući Nemačku, budući da se o primeni EUDR-a oglasio i sam kancelar Olaf Šolc. Početni zakon je nastojao ograničiti uvoz široke robe poput kafe, kaka, soje, drveta i palmnog ulja u slučajevima, ako su te robe povezane sa krčenjem šuma. Prema izvornom okviru, proizvodi iz visokorizičnih zemalja bili bi podvrgnuti pojačanom nadzoru, s predlogom da se deo pošiljki i fizički proverava pre ulaska na tržište EU. Međutim, nove izmene uključuju kategoriju „bez rizika“ koja izuzima proizvode iz određenih zemalja sa velikom šumovitošću, potencijalno uključujući i Nemačku, od strogog nadzora.

Zagovornici zaštite prirode sada tvrde kako je nova kategorija „bez rizika“ problematična i kako ona potkopava samu svrhu ovog zakona. Julia Christian, aktivistkinja grupe za zaštitu okoli-

U Finskoj iz drveta proizvode gorivo za avione

Flying Forest je britanski start up koji planira da koristi napredno rasplinjavanje biomase i Fischer Tropsch (FT) procese u proizvodnji visokoučinkovitog goriva za avione, koristeći pritom bogate šumske resurse u celoj Finskoj. Ovaj poduhvat je u ulagačkim krugovima pozicioniran kao „lanac vrednosti bez rizika“ zahvaljujući korišćenju dokazanih tehnologija i održivim praksama procesa pretvaranja bi-

omase u gorivo, a upravo takva goriva se sve više traže.

Kompanija je osigurala lokaciju od 26,8 hektara u Iisalmiju u finskoj provinciji, označavajući kako se radi o ključnoj prekretnici u razvoju prvog pogona za proizvodnju održivog avionskog goriva (SAF).

Očekuje se kako će projekat stvoriti značajne ekonomske koristi za lokalnu zajednicu Iisalmi, uključujući približno 100 novih radnih mesta tokom operativne faze. Dobavljanjem održive sirovine za biomasu iz lokalnih šuma i pilana, Flying Forest

ne, Fern je upozorila kako je prihvaćeni amandman u suštini ustupak šumovitim zemljama EU, koji im nudi slobodan prolaz za njihovu robu, dok istovremeno ovaj amandman signalizira drugim nacijama kako je EU „olabavio zakon” i kako se neće baviti degradacijom vlastitih šuma.

Može se zaključiti da je odluka Parlamenta o odlaganju, odnosno izmjenjeni oblik direktive EUDR ponovno podigao političku prašinu, a pre stupanja na snagu propis će zahtevati odobrenje Evropskog parlamenta i Veća. Posledično, drvna industrija i šumarski sektor slave širom Evrope, jer su oni ipak uspeli u argumentaciji potencijalne štete, a njihovi brojni napori i lobiranje za odlaganjem su uvaženi, kao i delimične izmene. S druge strane, proces nije ni izbliza završen niti izvestan, jer se EUDR suočava sa odlaganjem i nešto blažim oblikom, a ekolozi u medijima bruje kako se radi o nedozvoljenom lobiranju, čak bacajući sumnju na predanost EU svojim izvornim ciljevima u zaštiti okoline i dovodeći u pitanje vodeću svetsku ulogu zaštitnika od krčenja i devastacije svetskih šuma.

Može li drvo u svemiru zameniti metal?

Japan je lansirao LignoSat, prvi drveni satelit na svetu, što nesumnjivo predstavlja revolucionarni korak prema održivom istraživanju svemira. Ova moćna naprava stvorena je kroz saradnju između Univerziteta Kyoto i šumarske kompanije Sumitomo. Zapravo, radi se o relativno maloj drvenoj kocki koja ima za cilj da testira otpornost drveta u svemiru, kao i njegov potencijal za buduća svemirska staništa. Satelit je postavljen 400 kilometara iznad Zemlje, stoga LignoSat kruži u orbiti kao deo šestomesečne misije koja će proceniti kako se honoki drvo (vrsta japanske magnolije), drži u teškim svemirskim uslovima gde se temperature dramatično kreću od -100 do 100°C.

Koncept korišćenja drveta u svemiru inspirisan je ranim drvenim letelicama, poznatim po svojoj otpornosti i minimalnom oslanjanju na vijke ili lepilo, pritom odražavajući tradicionalnu preciznu japansku izradu. Drvo Honoki je odabrano nakon rigoroznog testiranja na Zemlji, a projekat je vodio astronaut Univerziteta Kyoto i profesor

PREMA GLASANJU U ORGANIZACIJI UNIVERZITETA OKSFORD

„Zatupljanje” – reč godine

Pogoršanje mentalnog ili intelektualnog stanja osobe, posebno nastalo kao rezultat prekomerne potrošnje pre svega onlajn sadržaja – ovo je definicija Oksfordske izdavačke kuće za reč godine, koja je nedavno izabrana, a u bukvalnom prevodu znači „zatupljanje” (brain rot).

Tradicionalna anketa koju Oksfordska izdavačka kuća organizuje na kraju svake godine, ovog puta obuhvatila je više od 37.000 osoba, preneto je na sajtu Univerziteta Oksford.

Termin zatupljanje ili „trulež mozga”, kako se još prevodi reč godine, dobio je novi značaj tokom 2024. godine kao reč koja se upotrebljava kako bi se pokazala zabrinutost zbog uticaja prekomerne količine onlajn sadržaja niskog kvaliteta, posebno na društvenim mrežama, navode organizatori.

Kasper Gretvol, šef uredništva Oksfordskih rečnika, rekao je da „zatupljanje” govori o jednoj od opasnosti virtuelnog sveta i o tome kako koristimo svoje slobodno vreme, naveli su organizatori.

Nije iznenađujuće što je toliko glasača prihvatilo ovaj termin, podržavši ga kao naš izbor ove godine. Takođe smatram da je fascinantno da su reč zatupljanje usvojili generacija zed i generacija alfa, te zajednice koje su u velikoj meri odgovorne za upotrebu i stvaranje digitalnog sadržaja na koji se termin odnosi, rekao je Gretvol.

U glasanju su učestvovali eksperti, ali i javnost, a „zatupljanje” je odnelo ubedljivo najveći broj glasova u konkurenciji. Uz pomoć ove reči, kako tumače eksperti, sve više se ukazuje na negativan uticaj društvenih mreža i sadržaja koji se bez ikakve kontrole stavlja na njih.

D. I.

Takao Doi koji veruje da bi drvo moglo igrati ključnu ulogu na putu čovečanstva prema dugoročnom cilju – naseljavanju svemira. Doi je za japanske medije naveo izdržljivost drveta i sposobnost da odgovarajuće zaštiti poluvodičke komponente od kosmičkog zračenja, što je ključni preduslov za rad podatkovnih centara u svemiru.

Za razliku od konvencionalnih satelita koji su izrađeni od metala, a koji pritom proizvode štetan aluminijum oksid, drveni sateliti bi trebali imati minimalan uticaj na okolinu. Ako LignoSat nakon probnog lansiranja bude imao dobre rezultate, ova inovacija bi mogla utrti put izglednoj budućnosti za drvo u svemiru, pri čemu bi drveni sateliti zamenili metalne. Stručnjak Kenji Kariya iz šumarstva Sumitomo vidi

ovu misiju kao revolucionaran iskorak u istraživanju svemira, i kao značajan podsticaj za veće korišćenje drveta u smart projektima, jer bi drvna industrija u skoroj budućnosti trebala razviti svoj potencijal proizvodnje uređaja i sofisticirane opreme poput SpaceX-a.

Seča šuma u Amazoniji ipak posustaje

Krčenje šuma u brazilskoj amazonskoj prašumi palo je za 30,6% tokom 2023. godine, što označava najniži nivo od 2015, prema službenim podacima brazilske vlade. Od avgusta 2022. do jula 2023. očišćeno je otprilike 6.288 kvadratnih kilometara Amazonije, što označava i dalje veliku po-

vršinu smanjenih šuma, ali i značajan pad u odnosu na prethodne pokazatelje. Treba istaći da brazilska vlada pod predsjednikom Luizom Ináciom Lula da Silvom pojačava napore za suzbijanje deforestacije, što je ujedno i ključni korak za globalne klimatske napore s obzirom na važnost i ulogu Amazonije u apsorpiranju globalnog ugljeničnog dioksida.

Naime, predsjednik Lula preuzeo je dužnost pre gotovo dve godine, obećavši tada kako će obnoviti zaštitu okoline u Brazilu, nakon što je krčenje šuma naglo poraslo za vreme bivšeg predsjednika Jaira Bolsonara i šume su bila ozbiljna tema predsjedničke kampanje. Lula trenutna ministarka zaštite životne sredine – Marina Silva je pripisala ovo postignuće pojačanom sprovođenju ekoloških i održivih politika te je napomenula kako su ti napori rezultat brazilske predanosti borbi protiv klimatskih promena. Predsjednik Lula je obećao da će prekinuti sva krčenja šuma u Brazilu do 2030. a u svetlu toga se sprovode pripreme za domaćinstvo klimatskog samita Ujedinjenih naroda COP30 2025. godine, upravo u regiji Amazonije.

Vladin pristup uključuje vrlo aktivno sprovođenje zelenih i održivih politika, sa planovima za zapošljavanje oko 800 novih saveznih agenata za zaštitu okoline, što predstavlja najveće takvo zapošljavanje u zadnjih nekoliko godina. U savani Cerrado, ekosistemu koji se nalazi uz Amazoniju, takođe je došlo do smanjenja krčenja šuma za 26%, što predstavlja najniži nivo od 2020. godine. Ovim postignućima Brazil namera da obnovi svoje klimatske pozicije na svetskoj sceni, posebno ako se uzme u obzir činjenica da je upravo Brazil jedan od ključnih subjekta u borbi protiv globalnog zagrevanja i smanjenja uticaja klimatskih promena.

Šume u Srbiji sve više nestaju, cenu plaćaju i zaštićene vrste

Bolesti, požari i neplanska gradnja najviše ugrožavaju šume u Srbiji u kojoj je, prema novom popisu, 39 odsto zemljišta prekriveno šumama. Međutim, stručnjaci upozoravaju da šume, i pored pošumljavanja, sve više nestaju zbog bolesti, štetočina, požara, neplanske seče, a na planinama i zbog gradnje.

Monografski zbornik Bogdana Bogdanovića

Jugoslovenska memorijalna umetnost nema značajnijeg arhitektu od Bogdana Bogdanovića (1922-2010). Još za života Bogdanović je stekao ugled ne samo nacionalnog i državnog, već i evropskog i svetskog graditelja i pisca. Povodom stogodišnjice od njegovog rođenja priređena je 2022. godine retrospektivna izložba „Večito“, koja je odmah nakon svoje beogradske premijere nastavila život kao putujuća istraživačka postavka koja je rasla na svakoj novoj stanici. Nakon dve pune godine i trinaest pređenih gradova regiona, a u susret novom jubileju – petnaestogodišnjici od smrti Bogdanovića, nastao je i prvi tom monografskog zbornika.

Posle više od sedam decenija od početka, i više od četiri decenije od kraja zvuka mistrije i dleta na Bogdanovićevim gradilištima, nauka i struka su, čini se više nego ikada pozvani da daju svoju reč. Kao žrtva brisanja neželjene istorije, revizionizma, ali i procesa zaborava kao izražene pojave neoliberalizma i relativizma, ova baština je preživela ratove s kraja prošlog veka i dočekala današnjicu ugrožena sa više strana, uključujući i naizgled kultivisana delovanja poput konzervatorskih.

Pisci tekstova u ovoj publikaciji, okupljeni na zaštitu, čuvanju, proučavanju, interpretaciji i kulturi sećanja dela Bogdana Bogdanovića, pošli su od uverenja da se, iako najveći deo Bogdanovićeve (crtačke) zaostavštine danas nije na jugoslovenskom tlu, najpotpunije i najobuhvatnije istraživanje ove složene umetničke pojave može sprovesti samo na lokalnom terenu, pred samim spomenikom – uz svest o istoriji, prirodi i ljudima kao njegovom korenju. Svi oni, kao i mnogi drugi do kojih „Večito“ treba u narednom periodu da stigne, dokaz su novog talasa bogdanoloških studija, ali i aktuelnosti teme koja ne prestaje. Autori tekstova u Zborniku su: prof. dr Aleksandar Kadrijević, ist. umet. i kustos Milena Milošević Micić, arh. Ivana Cvetković i istor. Đorđe Stošić, hroničar i književnik Adem Ado Softić, ist. umet. Hajna Tucić, arh. Srđan Gavrilović, dr komunikolog Dario Terzić, prof. dr Vladimir Kulić, ist. umet. Aida Šarac Berbić, politikolog Bratislav Jevtović, prof. dr Tatjana Mićević-Đurić, konzervator Maida Garić, dr Maksimilijan Doroslovački, mr filolog Minja Pješčić, dr Ivan Ristić, arh. Adrijana Škorić, mr kulturolog Ronald Panza, mr ist. umet. Mare Janakova Grujić, prof. dr Senada Demirović Habibija i AI specijalista Admir Kulin. Urednik je Mare Janakova Grujić.

Na više lokacija u Srbiji, vatrogasci su se prošlog leta borili sa šumskim požarima. Samo na Staroj planini, krajem avgusta, izgorelo je gotovo pet hiljada hektara.

„Ukupna površina koja zahteva sanaciju je oko 17 hektara. Reč je o kulturoma četinarara. Sa sanacijom ćemo krenuti posle usvajanja sanacionog plana“, rekao je Miloš Pavlović, direktor šumskog gazdinstva Piroto.

Nadležni kažu da je 2024. bila izuzetno kritična, gorelo je oko četiri hiljade hektara državnih šuma i više od tri hiljade hektara privatnih šuma u zemlji. Uglavnom, zbog ljudskog faktora. Gordana Jančić iz „Srbijašuma“ ističe da su kaznene mere protiv počinitelaca veoma niske, od pet do 50 hiljada dinara.

„Pošumljavanje uništene šume, bilo da je od požara, sa sadnicama četinarara, kao što su bor, jela i smrča, potrebno je negde između 30 do 40 godina da bi se uspostavila sastojina koja može da ispunjava sve funkcije“, dodaje Jančić.

Bolest takođe uzima danak. Samo na Kopaoniku osušilo se oko 30 hektara šume. Namnožavanje insekata, nadležni za sada drže pod kontrolom.

Izražene su i šteta zbog gradnje, a za uništavanje tog blaga odgovoran je i čovek, koji zbog gradnje seče šume. „Da investitorima, koji grade na Kopaoniku, omogućimo da jedan deo materijala, koji potiče iz iskopa, deponuju u podnožju Pančićevog vrha“, kaže Predrag Šumarac, izvršni direktor Nacionalnog parka Kopaonik za pravne i za-

konske poslove. Sav ostali građevinski materijal, dodaje, investitori su dužni da izvoze van granica parka. "Problematika kod izgradnje u Nacionalnom parku Kopaonik su negativni efekti koji se tiču komunalne infrastrukture", napominje Šumarac.

Darko Jovanović, rukovodilac "Skijališta Kopaonik", ističe da su u zadnje tri godine Skijališta Srbije u Ski centru Kopaonik na ime kompenzacionih mera posadila 95.000 stabala smrčice. "Skijališta Srbije izgrađuju svoju infrastrukturu izvan ski-centra Kopaonik. U tom užem delu ski centra, postoji par hotela koji su ugrozili staze u smislu suženja", navodi Jovanović.

Istraživanja pokazala gde se šume najviše suše, a cenu plaćaju i zaštićene vrste, smrčica i Pančičeva omorika, čija se stabla najviše suše.

Profesor Branko Stajić, dekan Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, navodi da istraživanja pokazuju da se šume suše upravo na mestima

gde ljudska ruka, odnosno struka i naka nisu ušle.

"Potrebno je preispitivati dosadašnji način zaštite šuma i šumskih ekosistema i pristupiti aktivnoj zaštiti sa tačnom naznakom šta se štiti u okviru šuma i na koji način", smatra Stajić i dodaje da je neplanska gradnja nešto što država mora da zaustavi.

Crna Gora je doskočila ekonomskim interesima, naime donet je zakon prema kojem 30 godina posle izazvanog požara ne može da se menja namena zemljišta, pa tako nikome nije isplativo da zapali svoju šumu zarad gradnje i profita.

Preuzeto sa: RTS

Da li je zabrana uvoza peleta dovoljna za opstanak proizvođača?

Iako je Vlada Srbije 10. oktobra odlučila da zabrani uvoz peleta na dodatna tri meseca, pa je tako ova

mera, prvobitno uvedena u aprilu, ponovo produžena, proizvođači su saglasni da je ona dobra, ali kratkoročna i da je za spas ovog dela drveno-prerađivačke industrije neophodno da ovakva odluka važi još najmanje godinu dana.

Dok preprodavci mešetare na tržištu, skladišta su puna zaliha od prethodnih godina, a cena je u odnosu na prošlu niža za 30-40 odsto. Zato se postavlja pitanje kakva je budućnost proizvođača peleta.

Zoran Drakulić, vlasnik fabrike peleta Bio Energy Point i jedan od najvećih proizvođača u Srbiji, smatra da je najnovija odluka države dobra, ali da su to sve kratkoročne mere.

"Imamo problem jer ne možemo da se takmičimo sa Bosancima, Crnogorcima i Hrvatima koji imaju znatno jeftinije sirovine, dok istovremeno plaćaju struju duplo manje od nas u Srbiji. To je veliki problem i teško ćemo to rešiti. U našoj zemlji ima 90

PRODAJA I UGRADNJA SVIH VRSTA PODNIH OBLOGA

višeslojni parket

laminat

LVT podovi

vinil podovi

komercijalni tekstil

TARKETT program

MAPEI program

BOEN program

INČ STYLING
www.incstyling.com

INČ STYLING d.o.o. - Šljivarska 18, Beograd - Tadije Sandermajera 12a, Novi Beograd
M - +381 63 8196599 / M - +381 63 210 912
www.incstyling.com / incstyling@yahoo.com / office@incstyling.com / igor.vlaskovic@incstyling.com

proizvođača peleta koji zapošljavaju oko 20.000 ljudi", ističe Drakulić u razgovoru za *Biznis.rs* i dodaje da je problem i to što ne postoji pravilnik o kvalitetu peleta.

Prema njegovim rečima, proizvođači peleta posluju sa gubitkom jer su skladišta puna, a pojedini da bi „preživeli“ prodaju po cenama ispod svake tržišne logike.

“Radili smo sa 35-40 odsto kapaciteta, i tu mislim na velike proizvođače, dok manji nisu radili gotovo ništa. I u resornom ministarstvu nema nikog da nas čuje, a mi moramo nekako da rešimo situaciju ili da gasimo proizvodnju”, navodi naš sagovornik.

Kada je reč o izvozu, Zoran Drakulić kaže da se sada slabo i izvozi jer već izvesno vreme traje problem sa tržištem u Severnoj Makedoniji.

“Ova zemlja je puna švercovanog peleta iz Turske koji potiče iz Belorusije i Rusije. Takođe, ima i peleta iz BiH i Crne Gore, pa ovo tržište, koje je za nas bilo zaista veliko, više ne postoji”, navodi.

Što se tiče cena, Drakulić kaže da su one sada oko 30-40 odsto niže u odnosu na 2023. godinu i da tona najkvalitetnijeg peleta košta oko 180 evra plus PDV.

Preuzeto sa: Biznis.rs

Dugovi prema bankama za godinu dana porasli 9,1 odsto

Ukupni krediti privrede, preduzetnika i građana Srbije u novembru ove godine iznosili su 3.743 milijarde dinara, a ukupan dug prema bankama bio je veći za 9,1 odsto nego u istom periodu 2023. godine.

Pozajmice privredi premašile su 2.046 milijardi dinara, pa su se tako pravna lica zaduživala za 9,8 odsto više u odnosu na godinu pre, dok su kod preduzetnika zaduženja za kredite iznosila 79,55 milijardi dinara i veća su za 15 odsto u odnosu na novembar 2023. godine, pokazuje Kreditni izveštaj Udruženja banaka Srbije.

Kada je reč o stanovništvu, dug građana prema bankama u novembru ove godine iznosio je 1.618 milijardi dinara i bio je veći za 8,1 odsto u odnosu na prošlu.

Građani su najviše dugovali na ime gotovinskih kredita – 776,44 milijarde, slede stambeni i krediti za adapta-

Đurković povodom 60. Sajma nameštaja: Raste izvoz nameštaja

U Beogradu je od 1. do 6. oktobra održan, jubilarni, 60. Sajam nameštaja. U ponudi je bio nameštaj svih stilova, od modernog i minimalističkog do rustičnog i stilskog.

Proizvodnja nameštaja je pokretač domaće drvne industrije koja vreduje oko dve milijarde dolara, rekla je za RTS profesor Marija Đurković, prodekan Šumarskog fakulteta u Beogradu.

“Od izvoza nameštaja zaradili smo 250 miliona dolara više nego što smo potrošili na uvoz. Najviše smo prodali stolice, kuhinja, trpezarija i nameštaja za spavaće sobe visokog kvaliteta i to kupcima iz Francuske, Belgije, Italije, Rumunije, Crne Gore i Hrvatske”, kaže Đurković.

Objašnjava da za razliku od drvenog nameštaja, za koji se koristi domaća sirovina, za tapacirani nameštaj uvozimo oko 60 odsto repromaterijala i to mebl, štof, kožu, sunder.

Profesorka Šumarskog fakulteta ističe da su se poslednjih godina u Srbiji posebno izdvojili proizvođači pločastog nameštaja, da su napravili najveći tehnološki iskorak jer rade sa najsavremenijim CNC mašinama, a u proizvodnji koriste CAD i CAM softvere. Napominje da ta tehnologija mora da bude dostupna i manjim proizvođačima.

“Moramo da ulažemo u mašine poslednje generacije. U drvnoj industriji posluje oko tri hiljade privrednih društava koja zapošljavaju 30 hiljada radnika, od čega oko 17 hiljada u proizvodnji nameštaja”, napominje sagovornica RTS-a.

Kaže da su oko 80 odsto tih firmi mikro i mala preduzeća.

“Iako ih je manje, velike i srednje kompanije ostvaruju najveće prihode, ali i njima su kao i malima za bolje poslovne rezultate potrebna povoljnija sredstva za investicije u napredniju tehnologiju”, kaže profesorka Đurković.

I dok najveće količine nameštaja izvozimo u razvijene evropske zemlje, nameštaj koji uvozimo uglavnom stiže iz Poljske, Turske, Bosne i Hercegovine i Kine.

Preuzeto sa: RTS.rs

ciju, koji su na kraju novembra iznosili 692,39 milijardi dinara.

Na trećem mestu po vrstama kredita stanovništva u novembru nalaze se poljoprivredne pozajmice, koje su iznosile 89,265 milijardi dinara. Ostale vrste kredita bile su „teške“ 38,68 milijardi dinara, dok su potrošački zajmovi iznosili 20,75 milijardi dinara.

Ukupno učešće kašnjenja u dugu po osnovu bankarskih kredita iznosilo je 2,6 odsto. Najveća docnja zabeležena je kod preduzetnika – 4,8 odsto, zatim kod pravnih lica – 2,8 odsto, dok je

stanovništvo najmanje kasnilo u otplati, budući da je učešće docnje građana iznosilo 2,1 odsto

Docnja kod pravnih lica i preduzetnika predstavlja dospelene nenaplaćene obaveze preko 15 dana, a kod fizičkih lica preko 60 dana.

Kada je reč o tekućim računima, njih je na kraju novembra bilo 9,22 miliona, dok je broj korisnika tekućih računa iznosio 6,05 miliona.

U Srbiji je, zaključno sa 30. novembrom, bilo 1,13 miliona kreditnih kartica, a broj korisnika je iznosio 918.700.

Treba znati sa kim ne treba raditi ili bar biti oprezan!

DRVO MONT i drugi PREVARANTI

Skoro će pune tri godine kako je na Sajmu građevinarstva svoj proizvodni program predstavila firma DRVO MONT LD iz Šipova. Duško Lujčić, vlasnik ove firme se hvalio uspešnim sajamskim nastupom, pa smo se dogovorili da objavim jedan marketinški tekst u časopisu DRVOtehnika. *Marketinga nikad dosta*, rekao je, a je sam, prema dogovoru uz popust na dve strane predstavio njegove eko brvnare... Bio je izuzetno zadovoljan, ali plaćanje nije išlo. Lagao je, znate već kako to narod kaže, pa mu se ovoga puta obraćam direktno. Ranije sam, sećate se, to činio češće nekima od mojih uspešnih prevaranata. Nije Duško jedini lažov.

Pristojnost mi nalaže da vam se obratim sa POŠTOVANI, ali vi to ne zaslužujete, jer zbog takvih kao što ste vi, gospodine Lujčiću, često se stidim što propadam ljudskom rodu.

Tri godine mi dugujete 648 evra. Više puta ste obećavali pa slagali. Izmišljali ste koješta, te *stigao sam iz bolnice i čim stanem na noge plaćam*; te *dolazim u Beograd za desetak dana pa ćemo se vidjeti*... A krajem proteklog novembra re-koste: *nemoj me više zvati* i prekinuli ste vezu... Lepo.

A još pre godinu dana sam spremao opširan tekst o **mojim neplatišama ili prevarantima** među koje sam i vas smestio. Još imam taj opširan tekst među kojima je dvadesetak najupečatljivijih firmi i tačnih imena, pa taman kad sam planirao da ga pošaljem u štampu, doznah da je umrla kćerka jednog od mojih dužnika iz okoline Arilja koji mi skoro desetak godina duguje sumu nešto manju od vaše i koji me je, kao i vi, godinama lagao... I šta ću, zaledim se, odložim sve pa nakon nekoliko dana nazovem čoveka, izjavim mu saučešće i ćutim. Bože blagi, bilo mi je teško, kao i njemu, a da li se tada setio da mi duguje i kako me je lagao, manje je važno. Više ga nisam zvao, kao što ni vas neću zvati, ali ću i ovoga puta, i verovatno još koji put, spomenuti vas i nekoliko firmi, **mojih prevaranata**, o kojima sam detaljnije pisao u spomenutom tekstu. Niste vi jedini zbog kojih se stidim što pripadam ljudskom rodu. Pisao sam detaljno o tome kako me je lagao vlasnik firme PIRAMIDA iz Niša; pa neka dva brata iz Raške; pa OMAR PROMET iz Prijepolja; ŠUKOM iz Knjaževca; DRVO MONT iz Temerina; SLOŽNA BRAČA iz N. Varoši; SZR VESTA iz Subotice; JEVTIĆ OBREZ kod Trstenika; AD IZGRADNJA iz Niša; NJ KOMPANIJA iz Knjaževca; MG IMPEX iz Surčina; CASA ITALIA iz Beograda; MONTER GRADNJA iz Ivanjice; SORAK (kasnije PIES UNIKUM) iz Beograda; GROZD iz Ivanjice; HRAST iz Bosilegrada; GROSIST iz Kozaruše kod Prijedora; EUROINSPEKT DRVOKONTROLA iz Zagreba; vinkovačka SPAČVA (pre desetak godina) i mnogi drugi. Neke od tih firmi više i ne postoje, neke su odavno promenile ime i vlasnika, a ja sam beležio njihove laži i potraživanja koja za proteklih 22 godine premašuju tridesetak hiljada evra...

Dug je to spisak, gospodine Lujčiću. Reći ću vam da sam o vašoj poslovnoj etici i nepouzdanosti ponešto, ali prekasno, doznao od vaših komšija i firmi iz banjalučke regije. A slične potvrde su prekasno dolazile i o nekima sa prethodnog spiska... Zanimljivo je da me vi ponekad, valjda slučajno nazovete, pa odmah prekinete vezu. Možda to čini vaša podsvjest ili savjest. Dobro je kad u čovjeku bar malo toga ostane. Istina, kod nas se ljudi često hvale poštenjem i ljudskošću, a najčešće to čine oni kojima toga nedostaje.

A ja se ponosim što nikome nikada nisam ostao dužan. Ponosan sam što mogu i što smem da napišem ono što mislim, jer pišem istinu. Tako sam godinama pisao i o korupciji u šumarstvu, pa su mi neki moćnici pretili, a sad već nekih od njih nema, pometeni su...

A vi, kad pogrešite, pa me slučajno nazovete, nemojte odmah prekinuti vezu. Pustite savjest da radi, ona zna da postoji razlog. Javite mi, slažite ljudski da još niste stali na noge, da radite uspešno, da ste fala Bogu zdravi, ali da mi dug nećete platiti, jer za te pare možete kupiti tri metra knjiga koje će vam krasiti vitrinu i skupljati prašinu...

Biće još priče o našim prevarantima.

D. Blagojević

DIVNA PESMA

Ne žuri kroz život,
tako se samo prašina diže.
Život se živi lagano,
a svako na cilj stiže.
Mene su učili malenim stvarima
koje su bitne,
srećan je samo onaj
ko želi stvari sitne.
Ruke su tu da grle,
a ne da nose stvari.
Duša je uvek mlada,
jer samo telo stari.
Ne grabi nego stiči,
u sebi sreću gradi.
Vrednost se čuva unutra,
a ne na fasadi.
Zastani tek da shvatiš,
šta u životu vredi.
Da imaš kom da se vratiš,
da ima ko da te sledi.
Samo te jedno molim,
reči se ovih seti,
na cilj će stići svako,
bilo da gmiže il leti.
Uvek se sa dušom igra,
anđeo ili vrag.
Čovek se pamti po onom
KAKAV OSTAVI TRAG!

Biljana Todorčić

NIŠ - MEDIJANA
NATKRIVANJE ARHEOLOŠKOG
NALAZIŠTA
RASPON 72M BEZ OSLOŃACA

PIRAMIDA DOO
PALANKA 78
SREMSKA MITROVICA
T. 022 639 205
F. 022 611 081
E. sm.piramida@neobee.net
WEB. www.piramidasm.rs

ESTIA, 11080 Zemun, Batajnički drum 6n
tel/fax: 011/316 42 51, 316 16 29, 219 76 32
estia.beograd@gmail.com, office@estia.co.rs
www.estia.co.rs

PROIZVODIMO I MONTIRAMO

- nameštaj za opremanje stambenih objekata: kuhinje, spavaće sobe, dečije sobe, kupatila, sobna vrata
- sve vrste kancelarijskog nameštaja
- opremanje apoteka i laboratorija
- opremanje svih drugih poslovnih i javnih objekata
- izrada frontova za nameštaj i uslužno lakiranje drveta
- projektovanje svih vrsta nameštaja, kao i konsultacije u realizaciji željenih formi i izgleda

simpo
Nameštaj sa dušom
www.simpo.rs

prerada drveta
MOCA d.o.o.
37222 Jablanica - Kruševac
037/ 658 222, 658 223, 658 224
e-mail: dragan.moca@gmail.com
www.moca.rs

GAJ
INŽENJERING I OPREMANJE
Jednom klijent, uvek PARTNER.
Proizvodnja nameštaja
Opremanje enterijera
Projektovanje
Izvođenje građevinsko-zanatlijskih radova
Cara Dušana 266, 11080 Zemun
+ 381 11 316-21-29
gajinzenjering.rs

ZLATIC
Telefon: +381 36 311 087; 312 103
E-mail: office@zlati.rs, proizvodnja@zlati.rs
Proizvodnja - Konarevo, 36340 Kraljevo
Telefon: +381 36 821 984; 824 700

RADOVIĆ ENTERIJER
www.radovic-enterijer.com
Vukobratova 47, 11210 Prnjavor • 11000
tel: +381 31 724 163
tel/fax: +381 31 724 140
office@radovic-enterijer.com
TOPLINA PUNOG DRVETA

agroflora
Kozarska Dubica
PREDUZEĆE ZA PRERADU DRVETA
tel: +387 52 428 530 fax: +387 52 430 884
+387 52 428 531 mob: +387 65 525 089
agroflorakd@yahoo.com
www.agroflora.com

OSTERMANN
Eksperti za kantovanje
KANTEX doo Beograd postao **OSTERMANN**
Mirijevski Bulevar 18 b, 11060 BEOGRAD
00 381 11 2994 779
prodaja.rs@ostermann.eu www.ostermann.eu

intergaga
Joze Šćurle 13g
11080 Zemun
telefon: 011/7129 072
011/7129 354
011/7129 467
www.intergaga.co.rs
e-mail: intergaga.belgrade@gmail.com
Zastupnik turske firme za boje i lakove **GENC KAYALAR KIMYA** **Kayalar**

blazeks
+381 (0)34 370 320 Kragujevac
+381 (0)60 034 7999 Milentija Popovića 8
office@blazeks.rs blazeks.rs
Proizvodnja nameštaja i opremanje enterijera:
poslovni prostori dvorane i bioskopi
hoteli i apartmani stambeni objekti

blum
KUBIS TRGOVINA DRVETOM
Nake Spasić 10a
11000 Beograd
tel: 011 4087 680
mob: 065 212 2522
kubis@kubisdoo.rs
kubis@eunet.rs
www.kubisdoo.rs

novi drveni kombinat
FSC 100% certifikovano
CE
Sremska Mitrovica
+381 22 621 672
office@novidrvnikombinat.rs www.novidrvnikombinat.rs
Petoslojna panelploča 40 mm
Troslojna panelploča 25 do 30 mm
Topolova šperploča 3,8 do 35 mm
Topolove gbljice 1,4 do 2,4 m

MARIĆ
PROIZVODI OD DRVETA
www.mariccacak.co.rs
info@mariccacak.co.rs
www.woodmooddesign.rs
Čačak/Loznica bb. Beograd/Takovska 49a
+381 32 5373 588 +381 11 32 92 718

ALFATERM
Njegoševa 6
32103 Čačak
radojica@alfaterm.rs
Specijalizovano preduzeće za termotehničke uređaje i postrojenja površinske zaštite
Tel: +381 32 320 645
Mob: +381 63 604 067
+381 64 40 40 750
Fax: +381 32 226 222
www.alfaterm.rs
www.graco.rs

DOO MINESAL
Pančevo
Nadejska 15
+381 63 256 360
+381 13 373 488
office@minesal.rs
www.minesal.rs
• Transport
• Proizvodnja paleta
• Proizvodnja drvene ambalaže

AGACIJA
Pločasti Materijali
Nameštaj Po Meri
Okov Za Nameštaj
Više od 20 godina sa vama
SVE ZA VAŠ ENTERIJER

KLASIČAN PARKET, BRODSKI POD I LAMINAT
ugradnja po sistemu „ključ u ruke“
Porodična tradicija za Vaš siguran korak
NESTA
PARKETI
Beli Potok, Kružni put 20
tel/fax: 011/3943 255, mob: 063/334-735
nesta_doo@yahoo.com, nesta.laminati@yahoo.com
www.nestaparketi.co.rs

MAJOR
MAJOR ENTERIJER DOO,
Bulevar mladih 2,
11250 Zeleznik
Tel/fax: 011/2580 266
major.enterijer@major.rs
prodaja@major.rs
www.major.rs
Opremanje enterijera, poslovnih prostora, ugostiteljskih i privatnih objekata

biznis klub

DRVO

tehnika ekološki
prerada
biznis

MAŠINE I ALATI ZA OBRADU DRVETA

tel. +387 53 287 161 ■ +387 65 745 711
zoran@hezomasine.com
www.hezomasine.com

• Mašine i alati za preradu drveta
• Ventilacija i transport piljevine

FILOS Čačak - Prijedor, info@filos.rs
Telefon: 032/883-020; 032/883-580
http://www.filos.rs

PELET BUKOVA REZANA GRAĐA

+381 32 5482 071
+381 32 5482 070
32252 Pribe, Ivanjica, Srbija
info@poker.org
www.crownforest.rs

www.crownforest.rs

Regionalni lider
u opremanju enterijera

www.enterijer-jankovic.co.rs

promet • proizvodnja • kooperacija • usluge

32250 IVANJICA • V. Marinkovića 29
Tel. 032/ 660-195 • 660-196
PREDSTAVNIŠTVO I SKLADIŠTE BEOGRAD
Partizanska 205 (Dobanovačka petlja) • tel. 011/84-08-611

15232 Varna – Šabac
Jovan Milidragović

+381 15 284 369
+381 63 83 222 09
podovialbero@gmail.com

• duga i kratka
okrajčena
rezana građa
• elementi 50x50 i
38x50 mm dužine
do 1.000 mm
• četvrtiće
• friza

prerada drveta i proizvodnja parketa

Beograd, Jurija Gagarina 20z
Tel/fax: 011 3443 647, E-mail: info@can-impex.com
www.can-impex.com

Proizvodnja nameštaja
i delova nameštaja za
svetski brend IKEA Švedska

Standard Furniture Serbia
Borivoja Velimirovića bb, Čuprija
00 381 35 88 79 710
office@standard-serbia.com
www.standard-serbia.com

Distribucija i prodaja drvenih konstrukcija:
KVH, LLD i LKV

Mokranjčeva 16
(Ugrinovačka 270p)
Dobanovci

+381 11 7848 090
+381 63 29 00 52
www.lkvcentar.com

PRERADA
PLOČASTIH
MATERIJALA

KUMRIĆ PLUS
Barička reka 112, BARIĆ
065 870 2271
kumricplus@gmail.com www.kumricenterijer.rs

S.Z.T.R. PARKETI TOMOVIĆ
32212 Prislonica-Čačak
tel. +381 32 5485 000, 5485 001, 5485 002
parketit@eunet.rs | www.parketitomovic.com

Drvoprodukt Kocić

- kvalitet na prvom mestu -

Strojkovce • Leskovac
tel: 016/ 795 555 • 063/ 411 293
www.drvoproduktkocić.com
e-mail: drvoproduktkocić@gmail.com

PROIZVODNJA KREVETA OD MASIVNOG DRVETA

С.З.Р. ЈУНИОР ИНЖЕЊЕРИНГ

СУШЕЊЕ И ПРОДАЈА РЕЗАНОГ ГРАЂЕ
ПРОИЗВОДЊА ПЕЛЛЕНИХ ЕЛЕМЕНАТА ОД ДРВЕТА
ПРОИЗВОДЊА НАМЕШТАЈА

Србољуб Никодијевић
директор, прерада дрвета

Д.С.Лазаревића 143
35213 Деспотовац
juniorsrba@live.com

TOPWOOD

11000 Beograd, Visokog Stevana 43 A
Tel/fax: 328-2192
www.topwood.rs
e-mail: office@topwood.rs

MIB
Registar
Srpske Sloge bb
73220 Rogatica

Naši proizvodi:

- pelet
- rezana građa
- lamperija
- brodski pod
- sječka (biomasa)

00 387 (58) 417-791
00 387 (65) 678-378

Sertifikacija prema FSC i PEFC standardima

Bureau Veritas doo Beograd
Baja Pivljanina 39
11040 Belgrade, Serbia
jovan.lubic@bureauveritas.com
office@bureauveritas.rs

+381 11 614 9312
+381 11 614 9313
+381 60 557 8352
www.bureauveritas.rs
www.bureauveritas.com

PROIZVODNJA I PRODAJA TRACNIH TESTERA I USLUŽNO OŠTRJENJE

PETERVARI

24430 ADA, Obiličeva 20
tel. 024 85 20 66
fax: 024 85 12 92
mob. 063 776 47 17

www.petervari.rs

Proizvodnja ukrasnog bilja,
četinara, lišćara i žbunja

office@rasadnikomorikabg.com 063/825-1838

PIRAMIDA DOO

Palanka 78
Sremska Mitrovica
00 381 22 639 205 • 00 381 22 611 081
kancelarija@piramidasm.rs
www.piramidasm.rs

11080 Zemun
Batajnički drum 6n
tel/fax: 011/316-42-51
316-16-29
219-76-32
219-86-25
estia.beograd@gmail.com
estia@eunet.co.rs, www.estia.co.rs

**bukove masivne ploče
bukove četvrtače,
bukova građa i parket**

RANDELOVIĆ

Strojkovce, 16203 Vučje, Leskovac
tel. +381 (16) 794 407 · fax. +381 (16) 794 406
e-mail: info@randjelovic.co.rs · www.randjelovic.co.rs

QUERCUS
PROIZVODNJA PE-NE, OBRADA I TRGOVINA

Ante Mijić
Bročice bb, NOVSKA, HRVATSKA
tel: + 385 (44) 691 951
fax: + 385 (44) 691 955
mob. +385 (98) 262 094

quercus@quercus-am.hr · www.quercus-am.hr

NIGOS
ELEKTRONIK - NIŠ

18000 Niš, Borislava Nikolića Serjože 12
Tel/fax: +381 18/211212, 217468, 217469
Cell/Viber/Skype/WhatsApp: +381 63/647073
e-mail: office@nigos.rs
www.nigosusare.rs, www.nigos.rs

DOO DEPROM
HAN PIJESAK

REZANA GRAĐA

tel: + 387 (0) 57/557-356
mob. + 387 (0) 65/581-214

HOLZHER

Sistemska rešenja za obradu
pločastih materijala

Alen Bešo
regionalni menadžer prodaje
za BiH, Srbiju, Hrvatsku i Sloveniju

Mob. + 43 (0) 3142 21751-288
alen.beso@holzher.com

"NIVAN KOMERC"
www.nivan-komerc.co.rs
nivankomerc@gmail.com

proizvodnja bukavih elemenata

Strojkovce - 16203 Vučje - Leskovac
Tel. +381 16 794 445
Tel/fax. +381 16 794 446

STRUGARA UROŠ d.o.o.

Ulica Žikina 41, Radinac, Smederevo
telefon: 026/701-156, faks: 026/701-471
e-mail: strugarauros@sohosistem.net

DUGA pellet d.o.o.

- DRVENI PELET
- REZANA GRAĐA
- LEPLJENI ELEMENTI

71350 Sokolac, Bjelosavljevići bb, BiH
tel/fax: 00 387 57 448 432
e-mail: duga.sokolac@gmail.com

JAF

Prodajni i obradni centar:

JAF d.o.o. Nova Pazova,
Vojački put bb
+381 22 328 125

JAF Showroom,
GTC Green Heart,
Milutina Milankovića 11b
Novi Beograd, +381 60 055 1376

Filijala Niš, Stevana Sindelića 81
(Čamurlijski put bb)
+381 18 415 00 17
info@jaf.rs · www.jaf.rs

TOP TECH **BIESSE**

TOP TECH WOODWORKING d.o.o.
Kneza Miloša 25 - 11000 Beograd - Republika Srbija
tel. +381 11 3065 614 · fax. +381 11 3065 616
e-mail: office@toptech.rs

BIESSE S.p.A.
Via della Meccanica, 16 - 61122 Pesaro - Italy
tel. +39 0721 439100
e-mail: biesse.marketing@biesse.com
www.biesse.com

dedina

Vodeći
prerađivač
bagremovog
drveta
u finalne
proizvode

DEDINA PZ
Polje bb
Derventu, BiH
00 387 (65) 005 050
info@dedinapz.com
www.dedinapz.com

SISTEMI OTPRAŠIVANJA I LAKIRANJA

KIMEL-FILTRI

Siget 18 b, 10000 Zagreb, RH
tel: +385 1 6554 023, 385 1 6553 349
info@kimel-filtri.hr
www.kimel-filtri.hr

TESTERE, ALATI
I MAŠINE ZA
OBRADU DRVETA

AKE
Djantar

AKE-Djantar d.o.o.
24300 BAČKA TOPOLA
Senčanski put 32
tel: 024/715-849, 063/513-192
ake@ake-djantar.com
www.ake-djantar.com

BORŽUNO
SOKOLAC

- rezana građa • lepljeni elementi
(friza, ploče, troslojnice)
- brodski pod • lamperija

tel: 00 387 57 401-272; mob: 00 387 65 529-809
e-mail: borzuno1@yahoo.com

scm
woodworking technology

SCM ADRIA
scmadria@scmgroup.com
Tel.: +386 1 320 17 40

SCM ADRIA - servis
service.adria@scmgroup.com
Tel.: +386 1 320 17 41

scmwood.com

INČ STYLING d.o.o.
Beograd
Šljivarska 18

INČ STYLING
PARETI

Tel. Fax.: +381 11 3945442
Mob: +381 63 210912
Mob: +381 63 8196509
Email: inchstyling@yahoo.com

VRHUNSKI LEPKOVI RENOMIRANOG
NEMAČKOG PROIZVOĐAČA

Jowat
Klebstoffe

marketing • distribution • support

Velvet
d.o.o.

Velvet doo · Vrbnička 1b · BEOGRAD
tel/fax: +381 11 351 43 93 · 358 31 35 · 305 68 29
e-mail: office@velvet.co.rs

TERMO DRVO

ORAGO TERMO-T

HRTKOVC I 22427, Kraiška 14
Tel/fax 022 455 848, 455 810

DRVO
tehnika nameštaj

www.drvotehnika.com
www.drvotehnika.info

WEINIG

Vesna Spahn
Zastupnik za Srbiju i Crnu Goru

MW GROUP SCG DOO
Čupićeva 3/1 · 37000 Kruševac
Tel/fax: +381 37 445 070, 445 071, 445 075, 445 077
Mob: 063 622 906
e-mail: mwgroupscg@mts.rs
www.mwgroup.rs

AUTOMATSKA LINIJA za dužinsko spajanje elemenata FL18

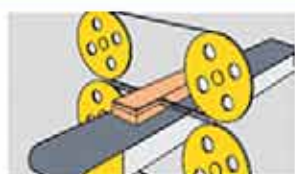
Potpuno automatsko dužinsko spajanje elemenata do dužine 6.200 mm. Izrada horizontalnog i vertikalnog spoja. Kapacitet stroja (poprečno 350 x 40 x 40 mm) i 80 % efektivnog rada u 1 izmeni (7,5 sati) je 12m³ u izmeni.

MADE IN TAIWAN

LESTROJ
LESNOOBDELOVALNI STROJI

LESTROJ
LESNOOBDELOVALNI STROJI

scm group morbidelli stefani gabbiani minimax mahros

ORMA
MACCHINE

REIGNMAC

HOLYTEK
Maximize Your Creativity for Woodworking

ACword

centauro

KOGN Technology

LESTROJ
LESNOOBDELOVALNI STROJI

Ekskluzivno zastupništvo i servis:

Lestroj d.o.o. (Lestroj) Industrijska zona, Trzin, Slovenija

tel: +386 (0)1 561 05 30, +386 (0)1 561 05 36, info@lestroj.si

www.lestroj.si

ZDRAVA, FILTRIRANA VODA ZA CELU PORODICU

KOBEX
www.kobex.rs

BLANCO drink.filter sistemi

Sveža voda je najbolji napitak. Kada ste stvarno žedni, nema ništa prijatnije od nje. **BLANCO** ima besprekorno rešenje da ovo iskustvo bude funkcionalno, efikasno, a pored toga i lepo. Jer sve naše filter slavine dolaze sa odvojenom ručicom kojom veoma jednostavno kontrolišete da li želite običnu ili filtriranu vodu za piće, za kuvanje, ili za osveženje uz zdravu kocku leda.

POKLON KAFE APARAT I 16 KAPSULA!

Za kupovinu filter slavine i filter seta u kompletu

Cremesso
EASY crni

Cremesso
Espresso
Classico

BLANCO UNIT
drink. prep. clean.

Akcija traje od 01.07. - 31.12.2024.

BLANCO

GERMANY
SINCE 1925

Snaga vode

Jedinstven kvalitet, kantovanje
u skladu sa ciljevima održivog razvoja

Inovativan sistem za savršeno spajanje.

HFS Hidrogen Force System je Biesse tehnologija koja počinje od H_2O iz koje postupkom hidrolize nastaje Vodonik koji se koristi kao održiv izvor energije za napajanje procesa nanošenja kant trake, čime se smanjuje potrošnja energije i emisije CO_2 u atmosferu.

Jedan litar vode kantuje 1,5m stranica panela

ARTech

Okov za prozore
100% Made in Italy

SISTEMI OKOVA ZA VRATA I PROZORE

www.agb.it

ARTech je novi AGB sistem okova za okretno nagibne prozore.

ARTech je projektovan po principu modularne logike koja omogućava multifunkcionalnost elemenata, dok proces ugradnje okova dobija na fleksibilnosti, sa daleko manjim zalihama okova na lageru.

ARTech, u skladu sa njegovim imenom, ističe dizajnerska i inovativna tehnička rešenja.

ARTech je plod kreativnosti i iskustva, italijanske proizvodne firme sa učešćem od 100%.

